MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

BOŽENA DUDINSKA
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS PROGRAMA
Programos valstybinis kodas 621M90011

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS TIRIANT SU TERORIZMU SUSIJUSIUS NUSIKALTIMUS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
prof. dr. Vidmantas Egidijus Kurapka

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS 3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 8
1 skyrius. TARPTAUTINIO BENDRADARBIAVIMO MODELIS TIRIANT TERORISTINIUS NUSIKALTIMUS 9
1.1 Tarptautinio bendradarbiavimo modelio samprata ir struktūra 9
1.2 Tarptautinės organizacijos ir jų reikšmė kovoje su terorizmu susijusiomis veikomis 15
1.3 Tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikymo efektyvumas tarptautinių organizacijų veikloje....25
2 skyrius. LIETUVOS RESPUBLIKOS VEIKLA TARPTAUTINIUOSE KOVOS PRIEŠ TERORIZMĄ FORMATUOSE....29
2.1 Nauji metodai ir kryptys kovojant su teroristinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis....29
2.2 ES antiteroristinių padalinių organizacija ATLAS....37
2.3 Teroristinių nusikaltimų Lietuvoje tyrimo praktika ir prevencijos kryptys....41
3 skyrius. SU TERORIZMU SUSIJUSIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KRIMINALISTINIŲ TYRIMŲ YPATUMAI 51
3.1 Teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika....51
3.2 Atskirų teroristinių rūšių tyrimo ypatumai 54
3.2.1 Teroristinių išpuolių panaudojus sprogstamąsias medžiagas tyrimo taktika ir metodika 54
3.2.2 Įkaitų paėmimo tyrimo metodika....56
3.2.3 Melagingų pranešimų apie teroristinius įvykius tyrimo taktika....59
3.3. Su terorizmu susijusių nusikaltimų kriminalistinė tyrimo taktikos ir metodologijos harmonizavimas tarptautiniame bendradarbiavime 61
3.3.1. Naujų kriminalistinių metodų ir krypčių pritaikymas tarptautiniame bendradarbiavime 61
3.3.2. Nusikalstamos veikos susijusios su terorizmu atlikto tyrimo ir prevencijos efektyvumo analizė....65
IŠVADOS....68
PASIŪLYMAI 70
LITERATŪROS SĄRAŠAS....72
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA 82
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA....83
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 84
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA....86
PRIEDAI 88
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ....91

ĮVADAS

Šiuolaikiniame pasaulyje, praktiškai kiekvienas smurtinis aktas yra vertinamas per terorizmo grėsmės prizmę. Dažniausiai tokie įvykiai sukrečia pasaulį bei pažeidžia visuomenės saugumo jausmą. Todėl ši problema tampa vis aktualesne ne vien tik pavienėse valstybėse bet ir visoje tarptautinėje bendruomenėje. Būtent šis, opus tarptautinėje bendruomenėje iškilęs klausimas yra gan dažnai aptariamas visuose valstybių vadovų, tarptautinių organizacijų, politinių ir ekonominių forumų susitikimuose. Europos Sąjunga kartu su kitomis valstybėmis kovoja su tarptautiniu terorizmu bei su juo susijusiomis veikomis, yra kuriamos tarptautinės organizacijos, komitetai, tyrimų grupės, bendros asmens duomenų saugojimo bazės, rengiami norminiai teisės aktai ir pan. Tam, kad būtų galima pažaboti šią kilusią problemą ir visos taikomos prevencijos priemonės būtų veiksmingos, būtinas yra bendras ir kompleksiškas tarptautinis valstybių bendradarbiavimas kovojant su teroristiniais nusikaltimais.

Tiriama problema. Sunkėjant teroristinėms veikoms, atsirandant naujiems veiksniams tokiems, kaip nekonvencinis karas, kuriame valstybės įgauna teroristinių organizacijų požymius, atsiranda būtinumas ištirti tarptautinio bendradarbiavimo efektyvumą bei vietą kriminalistiniame tyrime. Darbe siekiama atskleisti tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikymą tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu kriminalistiniu požiūriu, pateikti bendrą Europos kriminalistikos viziją ateities Europai.

Baigiamojo darbo aktualumas. Teroristiniai išpuoliai, pats terorizmas pripažįstamas viena didžiausių grėsmių valstybės bei pasaulio saugumui. Dažniausiai jų nuspėti neįmanoma. Todėl Europos Sąjungos Taryba, terorizmą laikydama ypač didele grėsme visuomenės saugumui, nuolat akcentuoja būtinybę valstybėms narėms suderintai, visapusiškai spręsti šią problemą. Europos Sąjungos saugumo strategijoje akcentuojama valstybių, bei jos teisėsaugos institucijų pareiga keistis informacija apie galimus išpuolius, dalintis įtariamųjų asmens duomenimis[1]. Taip pat, kriminalistikos mokslas gali reikšmingai prisidėti prie didesnio teisėsaugos darbo efektyvumo ir veiksmingumo tiriant teroristinius nusikaltimus, dėl to Europos Sąjungos Taryba patvirtino Europos kriminalistikos 2020 viziją, kuria ketinama sukurti bendrą Europos kriminalistikos erdvę bei išplėtoti kriminalistikos infrastruktūrą Europoje[2].

Lietuvai esant Europos Sąjungos, NATO nare, dalyvaujančiai tarptautinėse misijose, organizacijose, antiteroristinėse koalicijose, taip pat vykstant kariniams konfliktams Europos

[1] Report on the Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World. [interaktyvus]. Brussels, 2008. [žiūrėta 2015-01-10]. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf>.

[2] Tarybos 2011 lapkričio 23 d. išvados dėl Europos kriminalistikos 2020 vizijos, įskaitant Europos kriminalistikos erdvės sukūrimą ir kriminalistikos infrastruktūros Europoje plėtojimą, projektas. [2011], 12391/2/11.

pietuose, teroristiniai išpuoliai Lietuvai, kaip ir kitoms pasaulio valstybėms tampa opia, kasdienine problema ir kelia didelę grėsmę tapti teroristinių išpuolių taikiniu. Būtent dėl šios priežasties atsiranda poreikis išnagrinėti galimas kovojančias su šiuo reiškiniu institucijas, tarptautinių organizacijų bendradarbiavimo kryptis ir jų vizijas bei pateikti pagrindinius teroristinių veikų kriminalistinius tyrimo metodus bei taktiką.

Mokslinis naujumas ir ištyrimo lygis. Šiuolaikinėje užsienio literatūroje galime rasti įvairiausių mokslinių darbų, pateikiančių nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu sampratas, kvalifikavimo taisykles. Lietuvos Respublikoje terorizmo, kaip reiškinio tyrimui yra skiriama nepakankamai dėmesio. Publikuotuose moksliniuose straipsniuose bei mokslo darbuose dažniausiai analizuojami kriminologiniai terorizmo aspektai, pateikiamos įvairiausios šio reiškinio definicijos, bet nėra pakankamai informacijos apie tarptautinį bendradarbiavimą kriminalistikos aspektu bei pagrindinių bendradarbiavimo metodų taikymą Europos ribose. Terorizmo problematika humanitarinėje teisėje mūsų valstybėje yra nagrinėjama V. Vasiliauskienės disertacijoje „Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste“[3]. A. Paukštė savo kriminologiniame darbe „Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje“ apibrėžė pagrindines prevencines priemones, taikomas kovojant su teroristinėmis veikomis[4]. Nors mokslinės literatūros Lietuvoje gvildenančios terorizmo sampratos problematiką, kvalifikavimo taisyklių nustatymą yra gausu, bet apie tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su šiomis veikomis bei apie šių veikų kriminalistines tyrimo naujoves nėra minima. Lietuvos mokslinėje, teisinėje literatūroje ypač trūksta žinių apie tokio pobūdžio veikų tyrimo metodiką bei taktiką, taip pat nėra tirtos tarptautinio bendradarbiavimo kryptys ir formos, neanalizuota Europos kriminalistinė vizija 2020 bei jos nauda nusikalstamų veikų tyrimui. Taip pat nėra nagrinėta tarptautinė „Horizontas 2020“, Saugios visuomenės – laisvės apsaugos ir saugumo Europos piliečiams programa, jos siūlomų, naujų technologijų panaudojimas ir prevencijos priemonių taikymas kovojant su terorizmu. Kiek kitokia situacija yra kaimyninėse valstybėse. Tarptautiniam terorizmui daug dėmesio skyrė lenkų mokslininkas, terorizmo ekspertas, teisininkas K. Liedel. Jis savo darbuose analizuoja elektroninius[5], tiek kitokio pobūdžio teroristinius išpuolius, jų finansavimo problematiką, tarptautinį institucijų bendradarbiavimą[6], nurodo naujausias tyrimo technologijas[7], padedančias kovoti su terorizmu, taip pat pateikia penkias svarbiausias kovos su terorizmu priemones, kurių

[3] Vasiliauskienė V. *Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.
[4] Paukštė A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
[5] Liedel K. *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrozeń bezpieczeństwa narodowego*. Toruń, 2006, p. 36.
[6] Piasecka P., Liedel K. *Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu terroryzmu*. Warszawa, 2004.
[7] Liedel K. *Nowe technologie w przeciwdziałaniu terroryzmowi.* Warszawa: System PROTEUS, 2009.

privalėtų laikytis tiek Lenkijos valstybė, tiek kitos Europos šalys[8]. Jurewicz J. savo darbe nurodo NATO veiklos svarbą taikant antiteroristines priemones bei bendradarbiavimo su kitomis organizacijomis reikšmingumą palaikant Europos erdvės saugumą[9]. Tarptautinių teisės aktų, skirtų užkirsti kelią teroristinėms veikoms analizę bei šio reiškinio definiciją galima rasti įvairiausiuose T. Aleksandrowicz mokslo darbuose[10]. Teroristinių tinklų atsiradimo bei jų išpuolių priežastis, modelius ir mechanizmą gan plačiai išnagrinėjo Sebastian Wojciechowski[11]. Internete plintančio terorizmo kriminalistinę charakteristika pateikė Girard J. E.[12] Vykdomą tarptautinių organizacijų antiteroristinę politiką apibūdina Bolechów B[13]. Wilhelmas Dietl ir Kai Hischmannas bei Rolf Tophovenas yra apibrėžę valstybinį terorizmą ir jo reikšmę tarptautinėje arenoje[14]. Kiti baudžiamosios teisės specialistai savo darbuose pateikia nusikalstamų veikų susijusių su teroristinėmis veikomis kriminalistinį vertinimą. Telegina T. D. analizuoja kriminalistinės metodikos problematiką tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu[15]. Teroristinių veikų tyrimo taktikai, metodikai ir jos pritaikymui praktikoje tiriant atskiras teroristinių veikų rūšis daug dėmesio skiria Stekolnikov V. A.[16], Kardanov R. R.[17], Kotkin S. N[18]ir kt. Taigi, darytina išvada, kad tarptautinių organizacijų tiriančių teroristines veikas bendradarbiavimo problematika bei perspektyvos, kriminalistikos aspektu nėra išnagrinėta nei Lietuvos, nei užsienio valstybių mokslininkų.

Baigiamojo darbo reikšmė. Magistro baigiamajame darbe atlikto tyrimo rezultatai gali būti laikomi moksliniu pamatu kriminalistikoje tiriant teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą praktikoje. Atskleisti kriminalistiniai nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu tyrimo ypatumai gali praversti rengiant nusikalstamos veikos tyrimo metodiką ir ją pritaikant praktikoje. Pateiktos mokslinio darbo tyrimo išvados, rekomendacijos gali būti paskata ateičiai, tobulinti tarptautinio

[8] Liedel K. *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa.* Warszawa, 2010.
[9] Czulda R., Łoś R., Zacharski J. *NATO wobec wyznań współczesnego świata*. Instytut Badań nad Stosunkami międzynarodowymi, 2013, p. 218.
[10] Aleksandrowicz T. *Terroryzm międzynarodowy*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickiego i Profesjalne, 2008. Aleksandrowicz T., Liedel K., Piesecka P. *Bezpieczeństwo w XXI wieku: asymetryczny świat*. Warszawa, 2011.
[11] Wojciechowski S. „Sieć'' przyczyn współczesnego terroryzmu – analiza czynników, mechanizmów i modeli. *Przegląd politołogiczny*. 2011, Nr. 3: 63-78.
[12] Girard J. E. *Criminalistics: Forensic Science, Crime and Terrorism*. Jones & Bartlett Learning, 2011.
[13] Bolechów B. *Terroryzm. Aktorzy, statyści, widownie.* Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010.
[14] Wilhelm D., Hirschmann K., Tophoven R. *Terroryzm.* Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009.
[15] Telegina T. D. Nekotoryje problemy formirovanija metodiki rassledovanija terrorizma [Some problems of formation of methodology of investigation of terrorism]. *Sovremennyje raznovidnosti rossijskoj i mirovoj prestupnosti: sostojanije, tendenciji, vosmozhnosti i perspektivy protivodejstvija*. Saratov: Satellit, 2005, p. 273-277.
[16] Stekolnikov V. A. *Raskrytije i rassledovanije terroristicheskich aktov, sovershajemych s primenenijem oruzyja i vzryvnych ustroistv* [The disclsure and investigation of terrorist acts, commited with the use weapons and explosive devices]. Volgograd, 2008.
[17] Kardanov R. R. *Koncepcija sozdanija i ispolzovanija informacjonno – analicheskoj bazy sledov priminenija ognestrelnogo oruzyja dja raskrytija i rassledovanija prestuplenij, svjazannych s terrorizmom* [The concept of creation and use of information and analytical base traces of use firearms for the disclosure and investigation of crimes related with terrorism]. Volgograd, 2007.
[18] Kotkin S. N. *Rassledovanije zachvata zalozhnikov* [Investigation of the hostage - toking]. Krasnodar, 2011.

bendradarbiavimo modelį bei plačiau nagrinėti šio įvykio ypatumus kriminalistikos mokslo aspektu. Baigiamasis darbas gali būti mokomoji medžiaga mokslo įstaigose rengiant būsimus teisininkus, vykdant teisėsaugos institucijų kvalifikacijos tobulinimą.

Tyrimo objektas. Tarptautinis bendradarbiavimas ir jo reglamentavimas.

Tyrimo dalykas. Tarptautinio bendradarbiavimo organizacijų tiriančių nusikalstamas veikas susijusias su terorizmo klausimu reglamentuojančių tarptautinių teisės aktų analizė, regioninės tarptautinės sutartys, t.y. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir kitų valstybių susitarimai dėl bendradarbiavimo kovojant su nusikalstamumu ir tarptautiniu terorizmu. Darbe analizuojami nacionaliniai teisės aktai reglamentuojantys atsakingų institucijų veiklą, Lietuvos ir užsienio valstybių mokslininkų darbai bei Lietuvos valstybės teismų praktika.

Šio magistrinio **darbo tikslas** įvertinti tarptautinių organizacijų bendradarbiavimą tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas (retrospektyvą ir perspektyvą).

Pagrindiniai **darbo uždaviniai** yra:

1) Pateikti formuojamą tarptautinio bendradarbiavimo modelio sampratą tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus;

2) Įvertinti tarptautinių organizacijų praktiką tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas;

3) Išanalizuoti Lietuvos Respublikos veiklą tarptautiniuose formatuose, atsižvelgiant į bendros Europos kriminalistikos erdvės viziją;

4) Atskleisti atskirų teroristinių nusikalstamų veikų kriminalistinio tyrimo ypatumus bei pateikti pasiūlymus dėl šių veikų tyrimo metodologijos ir taktikos harmonizavimo.

Magistro baigiamojo darbo metodika. Teisės teorijoje metodas suprantamas, kaip atitinkamų priemonių visuma, nurodanti, kaip ir kokiu būdu tiriamas atitinkamas mokslinis objektas[19]. Magistrinio darbo temos atskleidimui, darbe iškeltiems uždaviniams įgyvendinti buvo naudojami tokie metodai:

1) **Dokumentų analizės** metodo pagalba buvo analizuotos pagrindinės su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų konvencijos, sprendimai, direktyvos bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasirašytos dvišalės bendradarbiavimo sutartys;

2) **Apibendrinimo metodas** buvo panaudotas išanalizuotai medžiagai apibendrinti ir išvadoms suformuoti;

3) **Loginis dogmatinis metodas** taikytas aiškinant sąvokas bei vertinat įvairių autorių požiūrį nagrinėjamu klausimu;

[19] Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004, p.31

4) **Anketavimo metodo (interviu metodas)** pagalba yra atskleidžiama tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė, jo privalumai bei atsirandančios praktikoje bendradarbiavimo problemos renkant tyrimui reikalingus duomenis.

Darbo struktūra: magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, santrumpų sąrašas, 3 skyriai, 9 poskyriai, 5 skyreliai, išvados, literatūros sąrašas, anotacija, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmajame skyriuje „Tarptautinio bendradarbiavimo modelis tiriant teroristinius nusikaltimus“ pateikiama tarptautinio bendradarbiavimo modelio samprata bei jo struktūros elementai. Nagrinėjamos pagrindinės tarptautinės organizacijos kovojančios su terorizmu. Nurodomos organizacijų veiklos sferos, tarpusavio bendradarbiavimo efektyvumas, reikalingumas tarptautinėje erdvėje. Aptariami pagrindiniai bendradarbiavimo sunkumai su kuriais susiduria organizacijos tiriant nusikalstamas veikas.

Antrame skyriuje „Lietuvos Respublikos veikla tarptautiniuose kovos prieš terorizmą formatuose“ pateikiamos neseniai sukurtos ir pritaikytos praktikoje, itin palengvinančios teisėsaugos darbą bendradarbiavimo kryptys. Atskleidžiama jų svarba teisėsaugos institucijų bendradarbiavime, tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu. Pateikiama bendra Europos kriminalistikos 2020 vizijos reikšmė. Taip pat, šiame skyriuje analizuojama su teroristinėmis veikomis susijusi Lietuvos praktika ir taikomos prevencijos priemonės.

Trečiajame skyriuje „Su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų kriminalistinių tyrimų ypatumai“ pateikiama kriminalistinė teroristinių veikų charakteristika. Nurodomi atskirų teroristinių nusikaltimų, t.y. sprogstamųjų medžiagų, įkaitų paėmimo, melagingų pranešimų apie teroristinius įvykius tyrimo taktikos ir metodologijos ypatumai. Pateikiamas kriminalistinės tyrimo taktikos bei metodologijos harmonizavimo tarptautiniame bendradarbiavime efektyvumas bei naujausios jo kryptys.

Ginamieji teiginiai. Tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus tarptautinis bendradarbiavimas turi būti labiau koordinuotas siekiant sukurti efektyvesnį tų nusikaltimų tyrimo ir prevencijos mechanizmą, bendros Europos kriminalistinės erdvės kontekste.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

JTO - Jungtinių Tautų Organizacija;

ESBO - Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacija;

ES - Europos Sąjunga;

CODEXTER - terorizmo ekspertų komitetas;

DNR – Deoksiribonukleorūgštis;

JTG – Jungtinių tyrimų grupė;

CEPOL – Europos policijos koledžas;

ECRIS – Europos nuosprendžių registrų informacinė sistema;

PAGD – Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas;

VSD – Vidaus saugumo departamentas;

ETO – Europos tyrimo orderis;

1 skyrius. TARPTAUTINIO BENDRADARBIAVIMO MODELIS TIRIANT TERORISTINIUS NUSIKALTIMUS

1.1 Tarptautinio bendradarbiavimo modelio samprata ir struktūra

Šiuolaikiniame baudžiamajame procese tarptautinis bendradarbiavimas yra neišvengiama būtinybė. Tiriant sudėtingas, apimančias kelias valstybes nusikalstamas veikas, sunku įsivaizduoti tiriančios institucijos darbą be veiksmų suderinamumo, bendradarbiavimo su kitomis institucijomis. Dažniausiai tokiose situacijose remiamasi tarptautinėmis sutartimis reglamentuojančiomis tarpusavio pagalbą tiriant nusikalstamas veikas arba konvencijomis skirtomis reguliuoti tam tikrus teisinius klausimus ir nustatyti bendrus tyrimo metodus.

Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne aiškinama, kad „bendradarbiauti“ tai kartu su kitais dirbti[20]. Šiam tikslui sudaromos „komandos“, kurios teikia tarpusavio pagalbą, dalijasi žiniomis ir pan. Būtent komandinis darbas grindžiamas bendradarbiavimu, tarpusavio pagalba ir motyvacija[21]. Vienas iš šiuolaikinės nusikalstamų veikų tyrimo koncepcijos uždavinių – baudžiamojo proceso realijų tyrimas, siekimas, kad baudžiamasis procesas taptų dar demokratiškesnis, racionalesnis, skatintų efektyvų, greitą, ir rezultatyvų nusikalstamų veikų tyrimą[22]. Dr. Žaneta Navickienė savo disertacijoje yra nurodžiusi, kad būtent šios veiklos efektyvumą, rezultatyvumą lemia ir subjektų veiksmų koordinuotumas ir suderinamumas. Kriminalistikos mokslas nuolat ieško naujų būdų bei formų, kaip padėti ikiteisminio tyrimo pareigūnams greičiau bei išsamiau atskleisti nusikalstamas veikas, kokybiškiau atlikti tyrimą, pasikeisti turima informacija, optimaliau, tikslingiau panaudoti taktinius būdus ir rekomendacijas tiriant konkrečią bylą[23]. Todėl kriminalistikoje daug dėmesio skiriama būtent pirminiams tyrimo veiksmams. Pažymima, kad bendradarbiavimas yra itin svarbus institucijų pareigūnams praktikoje tiriant nusikalstamas veikas, apimančias kelių valstybių teritoriją. Jis padeda tyrimo procese tikslingai panaudoti efektyvius taktinius būdus ir rekomendacijas. Pagal Ž. Navickienę, bendradarbiavimas priskirtinas kriminalistikos taktikai, kadangi jos pagrindinis uždavinys veiksmingai suderinti ikiteisminio tyrimo subjektų tarpusavio veiksmus siekiant galutinio tikslo – efektyvaus nusikalstamų veikų ištyrimo. Siekiant įgyvendinti šį tikslą, reikalingas ne vien tik nacionalinių teisėsaugos institucijų tarpusavio bendradarbiavimas bet ir kelių, skirtingų valstybių

[20] Keinys S. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Septintasis leidimas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, p. 78.
[21] Komandinio darbo principai [interaktyvu]. [žiūrėta 2015-01-30] <http://www.emokymas.lt/emokymas/visuotines_kokybes_vadyba?146081.html>.
[22] Kurapka V. E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikalstamų veikų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas – dabarties mokslinis įdirbis ir ateities perspektyvos. *Jurisprudencija*. 2005, 65(57): 107-112.
[23] Navickienė Ž. *Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, p. 70.

institucijų bendradarbiavimas. Taigi, galime teigti, kad kriminalistikos požiūriu didelę reikšmę tyrimui turi – institucijų tarpusavio bendradarbiavimas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu.

Literatūroje galime sutikti ir kitų bendradarbiavimo sąvokų. Visuotinėje lietuvių kalbos enciklopedijoje nurodoma, kad bendradarbiavimas tai asmenų arba socialinių grupių bendravimas siekiant padėti realizuoti vienas kito poreikius[24]. Kitur nurodoma, kad bendradarbiavimas gali būti suvokiamas kaip ypatinga veiklos rūšis, kai ši veikla atliekama dalyvaujant keliems vykdytojams, kelioms institucijoms, sistemoms ar net valstybėms[25]. M. Šatas savo darbe nurodo, kad bendradarbiavimas – tai suderinta, bendram tikslui skirta veikla, vykdoma optimaliai ir racionaliai išnaudojant atitinkamiems subjektams priskiriamas funkcijas, galias, priemones ir metodus, siekiant kuo efektyviau spręsti keliančias nusikalstamų veikų išaiškinimo, atskleidimo, tyrimo ir prevencijos užduotis[26]. Užsienio teisinėje literatūroje galime rasti panašias bendradarbiavimo sąvokas. Vieni autoriai nurodo, kad bendradarbiavimas remiasi atskirų tam tikrų įgaliotų institucijų ar atsakingų asmenų tarpusavio veikla, t.y. teisingai pasirengti darbo metodai ir priemonės bei kiekvieno subjekto turimi įgaliojimai siekiant atskleisti, ištirti ar užkardyti nusikaltimus, surasti pasislėpusius asmenis[27]. Kiti pabrėžia, kad bendradarbiavimui būtina, kad bendradarbiaujančių subjektų veikla būtų tarpusavyje suderinta[28] bei paremta abipusėmis subjektų pastangomis koordinuoti savo veikla bendradarbiavimo procese[29].

Tarptautinis bendradarbiavimas laikomas svarbiu „instrumentu“ kovojant su nusikalstamumu. Savotišku pagrindu, jungiančiu daugumą valstybių į vieną visumą, sprendžiant reikšmingas problemas. Tarpusavyje bendradarbiaujant valstybės prisideda prie tarptautinio ir nacionalinio saugumo, palengvina institucijų darbą, efektyviau, greičiau padeda tirti atskleisti nusikalstamas veikas. Taigi, tarptautinis bendradarbiavimas gali būti suprantamas kaip tam tikras specifinis valstybių ir kitų tarptautinių santykių subjektų aktyvumas vykdant nusikaltimo prevenciją, kovą su nusikaltimais arba kaip baudžiamosios politikos formavimo dalis, skirtas kovai su nusikalstamumu, ypač su labiausiai pavojingomis nusikalstamomis veikomis tokiomis kaip terorizmas arba organizuotas nusikalstamumas[30] arba kaip bendras tarptautinės teisės principas, kurio svarbiausias tikslas – palaikyti ir plėtoti draugiškus santykius, siekiant užtikrinti visuotinę taiką, saugumą[31].

---

[24] *Visuotinė lietuvių kalbos enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2003, p. 48.
[25] Puškorius S. Bendradarbiavimo efektyvumas. *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, 20: 24 – 31.
[26] Šatas M. Bendradarbiavimo atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas samprata. *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. Kolektyvinė monografija*. Vilnius, 2009, 235 – 250, p. 241.
[27] Korshunova O. N., Stepanova A. A. *Kurs kriminalistiki. Tom I.* [Course criminalistic. Volume I].Sankt - Peterburg, 2004, p. 483.
[28] Navickienė Ž., *supra* note 23, p. 72.
[29] Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. *Kriminalistika*. Vilnius, 1985, p. 177.
[30] Beljajevoj L. I. *Ugolovnaja politika i jejo realizacija organami vnutrennych del* [Criminal policy and implementation by the internal Affairs]. Moskva, 2003, p. 54.
[31] *Ibid.*

Taigi, tarptautinis bendradarbiavimas gali būti suprantamas ir kaip konkrečios valstybės jurisdikcijos nustatymas bei teisinių procedūrų atlikimas vienoje valstybės teritorijoje kitos valstybės naudai. Visa tai pasireiškia įvairiomis valstybių institucijų – teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo ir kitų, bendradarbiavimo formomis, nuo tam tikrų tyrimo veiksmų atlikimo iki asmens išdavimo kitai valstybei už konkrečią nusikalstamą veiką bei nuteistojo perdavimo atlikti bausmę kitoje valstybėje. Taip pat tarptautinis bendradarbiavimas gali būti suprantamas kaip vieningos, bendros duomenų bazės sukūrimas, palengvinančios institucijų darbą tiriant nusikalstamas veikas.

Visuotinai sutariama, kad viena iš svarbiausių sąlygų kovojant su tarptautiniu nusikalstamumu - geranoriškas ir efektyvus valstybių bendradarbiavimas. Beveik kiekvienas tarptautinis dokumentas, nesvarbu ar tai būtų konvencija, ar tarptautinė sutartis reglamentuoja valstybių, jų institucijų bendradarbiavimo nuostatas nepateikdama pačios tarptautinio bendradarbiavimo ar tarptautinio bendradarbiavimo modelio definicijos. Pažymima, kad bendradarbiavimas vyksta tiek valstybiniu, tiek organizaciniu lygiu, kuriems būdingas atitinkamas modelis. Stiprinant tarptautinį bendradarbiavimą nusikalstamų veikų tyrimo srityje, taikomas vienas iš modelio elementų – bendradarbiavimo reglamentavimas. Dvišalių susitarimų dėl bendradarbiavimo kovojant su nusikalstamumu tarp Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių pagrindu bei tarptautinių konvencijų pagrindu yra kuriamos (nurodyti kokios) jungtinės tyrimo grupės, derinami tarpusavyje tarptautiniai bei nacionaliniai teisės aktai. Praktikoje plačiausiai naudojami dvišaliai susitarimai dėl teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose, ekstradicijos klausimo, nuteistųjų asmenų perdavimo atlikti bausmę šalyje, kurios piliečiai jie yra ir pan. Šiuo metu Lietuva yra pasirašiusi nemažai tokių dvišalių ar daugiašalių sutarčių ne tik baudžiamosiose, bet ir civilinėse, šeimos bylose, pvz. sutartis su Rusijos Federacija[32], Lenkija[33], Moldova[34], Ukraina[35], Uzbekistanu[36]ir kt., taip pat pasirašyta trišalė sutartis su Estijos ir Latvijos Respublikomis[37]. Su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra sudariusi dvišalę sutartį dėl teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose[38]. Šiomis sutartimis yra

[32] Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1992-07-21, įsigaliojo 1995-01-21). *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 13–296.
[33] Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1993-01-26, įsigaliojo 1993-10-18). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 14–234.
[34] Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1993-02-09, įsigaliojo 1995-02-18). *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 19.
[35] Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1993-07-07, įsigaliojo 1994-11-20). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 91.
[36] Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1997-02-20, įsigaliojo 1998-07-10). *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 101 – 2552.
[37] Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių (sudaryta 1992-11-11, įsigaliojo 1994-04-03). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 28.
[38] Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės sutartis dėl savitarpio teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose (sudaryta 1998-01-16, įsigaliojo 1999-08-26). *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 59-1660.

stengiamasi išspręsti įvairiausius teisinius klausimus iš kurių šiame darbe aktualiausias teisinės pagalbos suteikimas baudžiamosiose bylose.

Remiantis ikiteisminio tyrimo organizavimo proceso pagrindais, galime išskirti ir tarptautinio bendradarbiavimo modelio savybes[39]. Visų pirmą, tarptautinio bendradarbiavimo tiriant nusikalstamas veikas, apimančias kelių valstybių teritorija pagrindu, nustatomi tarptautinio bendradarbiavimo, kaip proceso elementai, nurodomi tų elementų trūkumai, jo reglamentacija.

Pats modelis gali būti suprantamas įvairiai. Lietuvių kalbos žodyne „modelis“ vartojamas trimis prasmėmis: 1) kaip kažkoks pavyzdys, pagal kurį dirbama; 2) sumažinta kieno schema, reprodukcija; 3) konstrukcijos pavyzdys, tipas, markė[40]. Kriminalistikos moksle modelį reikėtų sieti su pirmą žodyne pateikta prasme. Modelis gali reikšti tam tikrą pavyzdį, formą, pagal kurį sukuriamas tam tikras objektas ar atitinkamų objektui veiksmų eiga, pagal kurį yra dirbama. Tai tam tikras veiksmų planas, bendrai aptartas ir patvirtintas tarptautiniais teisės aktais. Taip pat modelis gali būti suprantamas kaip tam tikras objektas laike, aplink kurį kuriamas modelis. Pavyzdžiui tarptautiniame bendradarbiavime modelio panaudojimas praktikoje gali reikšti, bendrų veiksmų suderinimas remiantis vieninga, patvirtinta strategija. Kriminalistinis modelis - tai bendrų tyrimo veiksmų suderinimas ir pritaikymas praktikoje tiriant nusikalstamas veikas pvz. susijusias su terorizmu. Modelio kūrimas paprastai būna skirtas tam tikram tikslui pasiekti ar išspręsti kilusią problemą. Jo turinį sudaro tik tos savybės, kurios liečia sprendžiamą problemą. Kriminalistikos moksle modelis gali būti siejamas su modeliavimu. Pats modeliavimas kriminalistikoje apibrėžiamas kaip ikiteisminio tyrimo subjektų veiklos, tyrimo specialus metodas, siekiant gauti naujų žinių apie tiriamą reiškinį[41] panaudojant šias modeliavimo funkcijas: reiškinio pažinimą, informacinę, adaptacinę, klasifikavimo ir algoritmizavimo funkciją. Todėl tarptautinio bendradarbiavimo modelis galėtų būti siejamas su tam tikrais tarptautiniais teisės aktais, apibrėžiančiais suderintų veiksmų planą, pripažintu bei naudojamu visų tarptautinių institucijų bendradarbiavime tiriant nusikalstamas veikas, naudojant tam tikrą kriminalistinę techniką bei metodiką. Tai pat modelis, pasireiškiantis kaip maketas, kuriuo vadovaujamasi tarptautiniu mastu, tiriant konkrečią veiką, apimančią daugiau nei dvi šalis ir reikalaujančia bendrų, valstybių, tarptautinių organizacijų pastangų siekiant ištirti nusikaltimus.

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą tarptautinio bendradarbiavimo sampratą bei išanalizavus galimą modelio apibūdinimą, galime formuluoti tarptautinio bendradarbiavimo modelio sampratą. **Tarptautinio bendradarbiavimo modelis** – tai tarptautinio bendradarbiavimo elementų sistema, apimanti bendradarbiavimo subjektų (tarptautinių organizacijų, valstybių narių bei trečiųjų šalių

[39] Navickienė Ž., *supra* note 23, p. 55.
[40] Kruopas J., *et al*. *Lietuvių kalbos žodynas.* VIII Tomas. Vilnius: Minties leidykla, 2012, p. 308.
[41] Zorin G. A. *Kriminalisticheskaja metodologija.* [Criminalistics metodology]. Minsk: Amalfeja, 2000, p. 205.

teisėsaugos institucijų) tinklinę veiklą, paremtą abipusio pripažinimo principo taikymu bei bendros metodikos suderinimu tarptautinių dokumentų, konvencijų, sutarčių pagrindu.

Galima teigti, kad šis apibūdintas tarptautinio bendradarbiavimo modelis pasižymi tam tikra struktūra, kuriai būdingi šie elementai:

1) „Tinklinė“ subjektų veikla. Šis elementas baudžiamajame procese pasireiškia per tam tikrą tarptautinio bendradarbiavimo struktūrą, o būtent tam tikrą tinklą, kurį sudaro visi bendradarbiavime dalyvaujantys subjektai. Tiriant nusikalstamas veikas, bendradarbiavimas vyksta tiek valstybės viduje tarp pačių nacionalinių teisėsaugos pareigūnų (tiriant teroristines veikas Lietuvos valstybėje bendradarbiavimas vyksta tarp policijos pareigūnų, prokurorų, Vidaus saugumo departamento, muitinės departamento), tiek tarp tarptautinių organizacijų, tiek tarptautinių organizacijų ir valstybių narių teisėsaugos pareigūnų (tiriant nusikalstamas veikas apimančias kelių valstybių teritoriją, tarptautinių sutarčių pagrindu keičiamasi duomenimis vykdant ikiteisminį tyrimą su tarptautinėmis organizacijomis, o būtent Europolu, Interpolu, Eurojustu, kuriamos JTG. Pažymima, kad valstybėse narėse yra organizacijos atstovas, vykdantis tarptautinio bendradarbiavimo tarpininkavimo funkcijas, atsakingas už duomenų pasikeitimą ikiteisminiame tyrime). Elemento veikla nukreipta į bendrus teisėsaugos institucijų tikslus, operatyviai ir greitai surinkti tyrimui reikšmingus duomenis. Tinklinė veikla pasireiškia bendru pasitikėjimu planuojant, organizuojant, renkant tyrimui reikšmingus duomenis, sudarant bendrą tyrimo metodiką, rengiant tarptautines kovos su nusikaltimais programas bei vykdant pareigūnų apmokymus. Reikėtų paminėti, kad tinklinėje subjektų veikloje didelę reikšmę turi valstybės narės (jos yra minėto tinklo sudedamasis elementas). Kadangi vykdant tarptautinį bendradarbiavimą, valstybė narė gali aktyviai dalyvauti rengiant teisės aktus, reglamentuojančius bendradarbiavimą, teikti siūlymus, projektus stiprinti bendradarbiavimo efektyvumą.

2) Kitas tarptautinio bendradarbiavimo modelio elementas, be kurio neįmanomas baudžiamasis procesas - kriminalistinės veiklos lygiavertiškumas baudžiamajame procese. Atliekant ikiteisminį tyrimą baudžiamajame procese, lygiavertiškumas pasireiškia per bendrą kriminalistinių tyrimų kokybės reikalavimų nusistatymą bei jos rezultatų pritaikymą baudžiamajame procese. Visų pirmą, reikia paminėti, kad norint veiksmingai baudžiamajame procese taikyti tarptautinio bendradarbiavimo modelį, būtina siekti abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo. Abipusio pažinimo principas leidžia teisminio proceso metu pripažinti surinktus tarptautinio bendradarbiavimo pagrindu kriminalistinius duomenis leistinais įrodymais. Tačiau, įgyvendinant šį elementą susiduriama su tam tikrais organizaciniais ir baudžiamojo procesinio

teisinio pobūdžio sunkumais[42]. Teisinėje literatūroje sutinkame nuomonių, kad organizaciniai sunkumai pasireiškia per prašančiosios valstybės prašyme dėl įrodymų rinkimo nurodytų, privalomų formalumų vykdančiai valstybei nustatymo.[43] Kitas sunkumas pasižymi ES valstybių narių baudžiamojo proceso įstatymų unifikavimu.

3) Trečiasis tarptautinio bendradarbiavimo modelio elementas – tarptautinių dokumentų pagrindu tarpusavio veiklos pasiskirstymas bei tarptautinių organizacijų veiklos nedubliavimas atliekant ikiteisminį tyrimą. Bendradarbiavimo susitarimų sudarymas ir jo nuostatų pritaikymas praktikoje. Vadovaujantis šio elemento pagrindu, kiekviena tarptautinė organizacija ar valstybės narės teisėsaugos institucijos pagal sudarytą tarptautinį dokumentą griežtai vykdo pavestas jai funkcijas duomenų rinkime, kaupime bei dalijimesi. Praktikoje, dažniausiai kuriamos bendros tarptautinės sistemos, kurios pagreitina duomenų pasikeitimą tarp tarptautinių organizacijų bei valstybių narių teisėsaugos pareigūnų vykdančių ikiteisminį tyrimą. Veiklos nedubliavimas baudžiamajame procese gali pasireikšti dviem aspektais. Pirmuoju atveju, tarptautinių organizacijų lygyje. Kiekviena tarptautinė organizacija kovojanti su tam tikru nusikaltimu, pvz. terorizmu, vykdo savo įstatuose numatytas funkcijas. Antruoju atveju, kelių valstybių ekspertinių įstaigų veiklos nedubliavimas atliekant atitinkamas ekspertizes remiasi tuo pačiu abipusio pripažinimo principu, ekspertizių institucijų akreditavimu ir pan.

4) Ketvirtasis elementas – baudžiamojo proceso veiksmų atlikimas pagal bendrą nusikaltimų tyrimo metodiką. Šis elementas reikšmingas tarptautinio bendradarbiavimo modeliui tuo, kad tiriant nusikalstamą veiką, apimančią kelių valstybių teritoriją vadovaujamasi vieninga tyrimo metodika, tuo palengvinant kelių valstybių teisėsaugos pareigūnų darbą bei nesukeliant skirtingų valstybių baudžiamojo proceso nuostatų taikymo prieštaravimą pačiame tyrime.

Apibendrinus galima konstatuoti, kad apibrėžus tarptautinio bendradarbiavimo modelio sampratą bei nustačius jo struktūros elementus, galima žymiai lengviau įvardyti tarptautinių organizacijų, tiriančių nusikalstamas veikas reikšmę bei vietą tarptautiniame modelyje. Taip pat pažymima, kad norint efektyviai taikyti tarptautinio bendradarbiavimo modelį baudžiamajame procese, reikalingos tam tikros mokslininkų pastangos kuriant bendrą kriminalistikos metodiką, kurios pagrindu būtų atliekamas ikiteisminis tyrimas.

[42] Jurka R., *et al*. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. II dalis. *Kriminalistika tarptautiniame bendradarbiavime baudžiamajame procese abipusio pripažinimo link*. Vilnius; Charkovas: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2013, p. 72.
[43] *Ibid*., p. 71.

1.2 Tarptautinės organizacijos ir jų reikšmė kovoje su terorizmu susijusiomis veikomis

Viena iš aktualiausių XXI amžiaus problemų, apimanti atskirus regionus, peržengianti valstybių ribas, įgaunanti naujas formas ir kelianti pavojų viso pasaulio saugumui yra terorizmas. Siekiant veiksmingai kovoti su juo, reikalingas valstybių bei tarptautinių institucijų tarpusavio bendradarbiavimas. Būtent dėl to kova su terorizmu laikoma pagrindiniu XXI amžiaus civilizacijos iššūkiu[44]. Vykstant globalizacijos, integracijos ir tarptautinio bendradarbiavimo procesams, be atskirų valstybių teisėsaugos institucijų, pagrindinį vaidmenį tarptautinio bendradarbiavimo tinkle turi tarptautinės organizacijos kovojančios su terorizmu. Pasak D. Szlachterio Europos Sąjungos valstybės narės yra tiesiogiai atsakingos už kovą su terorizmu, o Europos Sąjunga gali tik siūlyti priemones padedančias stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą[45]. Kova su terorizmu bei prevencinių priemonių taikymas yra neįmanomas be tarptautinio bendradarbiavimo, todėl ES efektyviai vykdo politiką prieš terorizmą sudarydama palankias sąlygas Europiniam bendradarbiavimui, tobulindama kolektyvinius gebėjimus parengti kolektyvinį politinį atsaką, geriausiai panaudodama ES organus kovoti su terorizmu bei skatindama tarptautinę partnerystę bendradarbiaudama su kitais subjektais už ES ribų. Prie pagrindinių institucijų, kovojančių su tarptautinių terorizmu galime priskirti: JTO, NATO, ESBO, Europolą, Eurojustą, CODEXTER, FRONTEX bei kuriamos Jungtines tyrimų grupes.

Jungtinių Tautų Organizacija vaidina pagrindinį vaidmenį sutelkiant valstybes ir tarptautines bendruomenes aktyviau įsitraukti į kovą su terorizmu. Pagrindiniu JT tikslu yra tarptautinių teisės aktų pagrindu palaikyti taiką pasaulyje. JTO nariai įsipareigojo palaikyti taiką bei saugumą pasaulyje vedant dialogą, bendrai sprendžiant politinio, kultūrinio, humanitarinio pobūdžio problemas[46]. Todėl kova su terorizmu tapo JT veiklos prioritetu. Siekiant jį įgyvendinti buvo priimta daugybe rezoliucijų, skatinančių valstybės susilaikyti nuo nusikaltėlių finansavimo, dalintis tarpusavyje turima informacija apie teroristinę veiklą, imtis prevencinių priemonių bei traukti nusikaltėlius baudžiamojon atsakomybėn[47]. Reikėtų paminėti, kad 1373 (2001)[48] rezoliucijos pagrindu Saugumo Taryba įkūrė Kovos su terorizmu komitetą, kurio pagrindinis tikslas yra: teikti techninę pagalbą, rengti neeilinius posėdžius skatinančius glaudesnius ryšius su tarptautinėmis, regioninėmis organizacijomis palaikymą. Taip pat prie komiteto veiklos priskiriama globalios JT strategijos kovos su terorizmu srityje įgyvendinimo priežiūra, JT

[44] Jagusiak B. *Studia Bezpieczeństwa międzynarodowego*. Warszawa: Wojskowa Akademija Techniczna, 2011, p. 266.
[45] Aleksandrowicz T. Nowy terroryzm. *Współczesne zagrożenia terroryzmem oraz metody działań antyterrorystycznych*. Szczytno, 2007, p. 122.
[46] Bunker R. J. *Neetworks, Terrorism and Global Insurgency*. New York: Routledge, 2005, p. 20.
[47] Jagusiak B. *supra* note 44, p. 275.
[48] United Nations 2001 September 28 Resolution 1372(2001). [2001] S/RES/1373(2001).

konvencijų ir JT Saugumo Tarybos rezoliucijų įgyvendinimo priežiūra, konkrečios pagalbos šalims organizavimas ir pan. Kadangi atsiranda vis naujesnės terorizmo rūšys, pvz. valstybinis terorizmas, pasižymintis teroristinių organizacijų, veikiančių kitų valstybių teritorijose finansavimu arba pačios valstybės valdžios teroristiniai veiksmai nukreipti į kitos valstybės saugumą bei stabilumą[49], tai kovos su terorizmu komitetas ragina valstybes nares stiprinti savo teisinę institucinę veiklą kriminalizuojant terorizmo finansavimą, teikiant bet kokio pobūdžio paramą, nedelsiant įšaldyti visas lėšas asmenų, susijusių su teroro aktais, dalintis informacija su kitomis vyriausybėmis apie planuojama teroro aktą, bendradarbiauti tarpusavyje šių veikų tyrime, jų atskleidime, arešte, Ekstradicijoje ir baudžiamajame persekiojime[50].

Siekiant užtikrinti geresnį tarpusavio bendradarbiavimą kovoje su terorizmu yra priimta 16 JT konvencijų ir protokolų skirtu prevencijos priemonių taikymui kovoje su terorizmu. 2006 rugsėjo 8 d. JT Generalinė Asamblėja priėmė pasaulinės kovos su terorizmu strategiją, kurioje iškėlė sau pagrindinį tikslą kovoti su terorizmu pasaulio mastu gerbiant žmogaus teises ir daryti Europą saugesnę, kad jos piliečiai galėtų gyventi laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje. Šį tikslą siekiama pasiekti užkertant kelią žmonių įsitraukimui į terorizmo veiklą kovojant su veiksniais ar priežastimis, galinčiomis sukelti radikalizmo plitimą bei verbavimą Europoje ir tarptautiniu mastu, apsaugant piliečius ir infrastruktūrą bei sumažinant išpuolių galimybę, gerinant sienų, transporto ir svarbių infrastruktūros objektų apsaugą. Remiantis Strategijos nuostatomis[51], įsipareigojama persekioti teroristus ir tirti jų veiklą tarpvalstybiniu ir pasaulio mastu, trukdyti planuoti savo veiklą, nutraukti finansavimą ir pan., taip pat įsipareigojama kuo skubiau reaguoti į išpuolį, mažinant jo padarinius bei tenkinant aukų poreikius. Šiems tikslams įgyvendinti Strategijoje reikalaujama dirbti nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygiu. Dėl to Europos Sąjunga bendradarbiaudama su Jungtinėmis Tautomis, ir veikdama per kitas tarptautines ar regionines organizacijas prisideda prie pasaulio saugumo ir padeda kurti saugesnį pasaulį remdamasi tarptautiniais susitarimais siekiant tarptautinio konsensuso ir propaguojant tarptautinius standartus kovos su terorizmu srityje. JT kovos su terorizmo srityje svarbios tuo, kad jos veikla grindžiama bendromis vertybėmis ir tikslais ir ragina visuotinai patvirtinti ir įgyvendinti visas JT kovos su terorizmu konvencijas ir protokolus[52]. Taip pat JT ragina plėtoti glaudesnius darbo santykius su JT organais ir regioninėmis organizacijomis visapusiškai įgyvendinant savo kovos su terorizmu įsipareigojimus. Skatina glaudesnį bendradarbiavimą su Europos Taryba bei ESBO kovos su terorizmu srityje.

---

49 Zito N. O. *Światowa walka z terroryzmem a ochrona praw człowieka* [interaktyvus] 89 - 104 [žiūrėta 2014-12-08] <www.bbn.gov.pl/download/1/1977/zeszyt9zito.pdf >.

50 *Ibid.*

51 Europos Sąjungos 2005 m. lapkričio 30 d. pranešimas 14469/3/05 REV 4, dėl kovos su terorizmu strategijos. [2005] DG H2.

52 Ranstorp M. *Mapping Terrorism Research: State of the Art, Gaps anf Future Direction*. Routledge, 2006, p. 258.

Europos Saugumo ir bendradarbiavimo organizacija – tai viena didžiausių pasaulyje saugumo organizacijų, vienijanti 57 Europos, Šiaurės Amerikos, Pietų Kaukazo ir Azijos valstybes ir turinti 11 valstybių partnerių. Prie pagrindinio organizacijos tikslų priskiriama: užtikrinti saugumą, vykdyti konfliktų prevenciją ir po - konfliktinį situacijos sureguliavimą[53]. ESBO veikla apima 3 sritis: politinę - karinę sritį (į šią sritį įeina kova prieš terorizmą, konfliktų prevencija, sienų saugumas ir ginklų kontrolė), žmogiškąją sritį ir ekonominę - aplinkosauginę sritį. Šiame darbe aktualiausia aptarti pirmą veiklos sritį, t.y. politinę - karinę sritį, kuriai priklauso kova su terorizmu.

ESBO savo veikloje palaiko glaudų politinį bendradarbiavimą su JTO, ES, Europos Taryba, taip pat tarp pačių valstybių narių bei tarp kitų regioninių organizacijų, skatina valstybes nares dalintis turima patirtimi bei informacija kaip veiksmingiau kovoti su terorizmu bei užkirsti jam kelią. Valstybės narės privalo inkorporuoti visas su terorizmu susijusias konvencijas bei kitus teisės aktus ir jų griežtai laikytis[54]. Organizacija savo veikloje pirmenybę teikia bei akcentuoja žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių svarbą kovojant su terorizmu. Lenkų mokslininkai K. Liedel ir P. Piasecka yra pažymėję, kad viena iš pagrindinių ir reikšmingiausių ESBO funkcijų yra žmogaus teisių priežiūra, kadangi per teroristinius išpuolius naikinama pagrindinė žmogaus teisė – teisė į gyvybę[55]. Pažymima, kad opiausiais klausimais organizacija rengia kasmetines konferencijas, nustato pagrindines gaires, kuriomis valstybės privalo vadovautis, prižiūri kaip jos yra vykdomos. Daug dėmesio skiria finansiniams nusikaltimams, nusikaltimams susijusiems su kibernetiniu saugumu, teroristų finansavimui bei gerina teisinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose.

Pažymima, kad 2002 metų pabaigoje ESBO sekretoriate buvo sudarytas antiteroristinis komitetas (ATU), skirtas koordinuoti antiteroristinę ESBO veiklą ir padedantis ją plėtoti[56]. ATU palaiko efektyvią ESBO veiklą kovojant su terorizmu, platina galimybes padėti valstybėms narėms skatinti efektyvų veikimą nacionalinių institucijų bei tarptautinių institucijų susijusių su terorizmo užkardymu. Nuo 2011 m. ATU veikla apima: naujų teisinių instrumentų prieš terorizmą sukūrimą, naujų veiksmų suformulavimą užkardant kelią kovinio ekstremizmo bei radikalizmo formavimuisi, saugios kelionės dokumentų sudarymą, saugaus turizmo platinimą. Taip pat, jų veikla apima ESBO vaidmens formavimą saugioje kibernetinėje erdvėje, bei veiksmų koordinavimą reaguojant į gresiamą teroristinį išpuolį. Apibendrinant, galima teigti, kad komiteto

[53] OSCE Permanent Council 7 December 2012 Decision No. 1063, OSCE Consolidated Framework For The Fight Against Terrorism. [2012] PC Journal No. 934 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-15] <https://www.osce.org/ru/pc/98542?download=true>.
[54]OSCE Ministerial Council 4 December 2001 Decision No. 1, Combating Terrorism. [2001] MC(9) Journal No. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-16]. < http://www.osce.org/ru/mc/22649?download=true>.
[55] Liedel K., Piasecka P., *supra* note 6, p. 70.
[56] Aleksandrowicz T., *supra* note 10, p. 172.

darbas apima papildomą indėlį į pasaulines pastangas kovoti su terorizmu ir padeda išvengti nereikalingo institucijų veiksmų dubliavimo[57].

Reikėtų paminėti, kad komiteto veikla apima tarptautinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose. Nuo 2005 metų organizacija organizuoja mokomuosius seminarus skirtus tarptautiniam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu. Seminaro metu nagrinėjami klausimai susiję su Ekstradicija, Europos teisinės bazės naudojimosi privalumais bei kiti teisiniai bendradarbiavimo klausimai. Glaudžiai bendradarbiaujant su Interpolu, vykdoma stebėsenos veikla susijusi su pamestų asmens dokumentų neteisėtu panaudojimu kertant valstybių sienas. Šiuo klausimu, organizuojami apmokymai pasienio tarnybų pareigūnų siekiant atpažinti padirbtus dokumentus arba veiksmingai naudotis Interpolo duomenų baze. Komitetas prisidedantis prie kovos su terorizmu kas mėnesį leidžia informacinius ESBO leidinius, kuriuose pateikiami įvairiausi mokslininkų straipsniai bei nurodymai kaip pažaboti teroristus, išvengti jų išpuolių ir pan. Leidinys laikomas viena iš priemonių padedančių efektyviai dalintis turimomis žiniomis tarp kolegų. Galima paminėti reikšmingus seminarus teikiančius informaciją apie veiksmingą kovą su terorizmu: 2005 m. savižudžių išpuoliai, 2006 m. viešojo transporto saugumas mieste bei 2004 m. seminaras apie saugumo užtikrinimą orlaiviuose[58].

2011 metais Lietuva pirmininkavo ESBO. Tęsė organizacijos politiką visuose trijuose jos veiklos srityse, o būtent nustatant naujas pasaulio grėsmes, tokias kaip terorizmas, rengiant kibernetinio saugumo koncepciją, skatindama bendradarbiavimą bei palaikant Europos saugumo dialogą.

Terorizmas, toliau keldamas didelę grėsmę ES ir jos piliečių saugumui, tampa vis daugiau įvairiapusiškas savo metodais ir daromu poveikiu. Teroristų grupės tampa labiau įvairialypės ir lanksčios savo veiklos metodais, pasižymi glaudesniu bendradarbiavimu tarp grupių, aktyvesniu interneto naudojimu bei stiprėjančiais ryšiais su organizuoto nusikalstamumo grupėmis, ypač finansinėje veikloje. Norint pažaboti teroristų plitimą bei užkirsti kelią jų išpuoliams, prie Europos saugumo ir gyventojų apsaugos nuo teroristinių veikų prisidėta Europolas ir Eurojustas.

Europolas – tai Europos Sąjungos teisėsaugos agentūra, atsakinga už kriminalinės žvalgybos duomenų mainus ir analizę. Savo veikloje institucija yra iškėlusi pagrindinį tikslą – didinti ES teisėsaugos institucijų veiklos veiksmingumą ir gerinti jų bendradarbiavimą užkertant kelią sunkiam tarptautiniam nusikalstamumui ir terorizmui bei su jais kovojant ir tokiu būdu siekti saugesnės Europos visiems ES piliečiams. Terorizmo srityje Europolas remia ES valstybių narių

[57] Organizacija po Bezopasnosti i Sotrudnichestvu v Evrope. *Antiterroristicheskoje podpazdelenije* [Anti-terrorism Subdivision]. [interaktyvus]. Viena [žiūrėta 2015-01-20]. < http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2011/docs/osce/atu_factsheet_ru.pdf>.
[58] *Ibid.*

teisėsaugos užtikrinimo veiklą, padeda valstybėms narėms kovoti su nusikalstamomis veikomis lengvinant ES teisėsaugos institucijų informacijos ir kriminalinės žvalgybos duomenų mainus naudojant SIENA programą[59], teikiant operatyvinę analizę[60] remia valstybių narių operacijas bei dalijasi specialiomis žiniomis, teikia techninę paramą ES atliekamiems tyrimams ir operacijoms. Remdamasis valstybių narių bei pačios institucijos turima arba iš kitų šaltinių gauta informacija ir remiantis žvalgybos metu surinktais duomenimis Europolas rengia strategines ataskaitas dėl teroristinių grėsmių ES vertinimo.

Kartu su besivystančiomis teroristinėmis grupuotėmis ir tarptautiniu nusikalstamumu susijusiu su terorizmu, Europolas kasmet atnaujina savo metodus bei taktika kovojant su terorizmu. Įgyvendinant šį tikslą, institucija renka, analizuoja ir skleidžia reikšmingą tyrimui informaciją, pasižymi patikimu ir plataus mąsto bendradarbiavimu su teisėsaugos institucijomis tiek Europos ribose, tiek už jos ribų. Todėl vienas iš svarbiausių institucijos prioritetų yra užtikrinti sklandų ir nesudėtingą keitimąsi informacija tarp kiekvienos bendradarbiaujančios institucijos narės[61].

Viena iš reikšmingiausių Europolo funkcijų nusikalstamų veikų tyrime laikoma bendros asmens duomenų bazės sudarymas. Nurodytoje bazėje kaupiami duomenys apie asmenis įtariamus padarius nusikalstamą veiką ar dalyvavę jos daryme, įtraukiami į sistemą duomenys apie nuteistus asmenis ir keliančius grėsmę visuomenės saugumui. Nurodyta sistema pasižymi ypatingu patikimumu ir asmens duomenų apsauga. Duomenų baze turi teisę naudotis tik institucijos prisijungusios prie Europolo veiklos[62]. Tokios duomenų sistemos egzistavimas palengvina daugumos Europos valstybių teisėsaugos institucijų darbą tiriant nusikalstamas veikas susijusias tiek su terorizmu tiek su organizuotu nusikalstamumu.

Svarbų vaidmenį teroristinių išpuolių bei saugumo lygio nustatymui, terorizmo padėties ir tendencijų Europos Sąjungoje, vaidina Europolo Europos Parlamentui ir Tarybai teikiamos kasmetinės ataskaitos (TE - SAT). Kasmetinėse ataskaitose pateikiamas teroristinių įvykių paplitimas Europos Sąjungos ribose bei už jos ribų, nurodomos išpuolių skaudžios pasekmės, t.y. žuvusiųjų asmenų skaičius, sulaikytų asmenų bei sužeistųjų skaičius. Be minėtų duomenų ataskaitoje pateikiama daugiau informacijos apie Europolo pirmojo reagavimo tinklą[63], Europos

[59] Pažymima, kad „SIENA“ programa laikoma naujos kartos priemonė, sukurta, kad Europolas, valstybės narės ir trečiosios šalys, sudariusios su Europolu bendradarbiavimo susitarimus, galėtų greitai, saugiai ir patogiai bendrauti ir keistis operatyvine bei strategine su nusikalstamumu susijusia informacija ir žvalgybos duomenimis.

[60] Operatyvinė analizė apima visus žvalgybos duomenis. Taikoma operatyvinės informacijos - Europolo analizės sistema (EAS), kurioje saugomi Europolo suinteresuotųjų subjektų pateikiami duomenys.

[61] Satzger H. *International and European Criminal Law*. München: C. H. Beck. 2012, p. 111.

[62] *Ibid.,* p. 112.

[63] Pirmojo reagavimo tinklas teikia pagalbą bet kuriai didelio masto teroristinį išpuolį patyrusiai valstybei narei, padėdama jos nacionaliniams ekspertams užmegzti ryšį su tarptautine kovos su terorizmu ekspertų ir žvalgybos analitikų sistema, kurioje dalyvauja ir Europolas. Europolo partneriai gali laisvai naudotis tarptautinę įtariamųjų teroristų ir ekstremistų duomenų baze, sekti teroristų finansavimą bei naudotis operatyvinę pagrindinių tarptautinių

sprogmenų nukenksminimo tinklą (EEODN)[64] ir Europos Sąjungos duomenų apie bombas sistemą (EBDS)[65]. Papildomos specializuotos veiklos sritys yra Terorizmo finansavimo siekimo programa (TFSP)[66] ir interneto naudojimo teroristiniais tikslais grupė[67]. Todėl Europolo ataskaitą galima būtų vadinti – vienerių metų teroristinės padėties Europoje ir už jos ribų apžvalga. Ataskaitos sudaromos ES valstybių narių ir kitų trečiųjų šalių (Kolumbijos, Rusijos, Šveicarijos, Turkijos, Jungtinių Amerikos Valstijų) bei Eurojusto gautų duomenų pagrindu. Sudarant minėtą ataskaitą, būtinas tiek valstybių narių, tiek Eurojusto bendradarbiavimas ir tarpusavio pasitikėjimas teikiant duomenis apie teroristinius nusikaltimus. Eurojusto įdirbis kuriant metinę Europolo ataskaitą pasireiškia per duomenų pateikimą apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir gautas sankcijas už teroristines veikas, apie Europos Sąjungos valstybių narių teisinės bazės reglamentuojančias atsakomybę už teroristinę veiklą pasikeitimą, nurodo sulaikytųjų įtariamųjų asmenų skaičių[68].

Kadangi pavojingiausi nusikaltėliai glaudžiai bendradarbiauja tarpvalstybinėje erdvėje, jų surasti ir užkirsti kelią rengiamiems nusikaltimams kartais dėl duomenų stokos neįmanoma, todėl kiekvienais metais Europolas tobulina savo veikla bendradarbiavimo srityje nusistatant savo veiklos prioritetus, sudarant kelių metų strategiją bei įgyvendinant iškeltus tikslus. Galima paminėti, kad 2009 – 2014 metų strategijos vienas iš svarbesnių tikslų buvo - tapti pagrindine baudžiamųjų duomenų baze, palengvinančia veiksmingesnį, operatyvesnį teisėsaugos institucijų reagavimą į iškilusias pagrindines saugumui grėsmes[69]. Organizacija įsipareigoja kaupti valstybių narių patirtį nusikalstamų veikų tyrime, rinkti žvalgybos surinktus duomenis, juos analizuoti ir įkelti bendram naudojimuisi į sistemą. Europolas nustato savo ateities vizija – padėti sukurti saugesnę Europą teikiant kuo daugiau pagalbos ES valstybių narių teisėsaugos institucijoms. Toliau plėsti savo galimybes teisės vykdymo srityje, plėtojant teisėsaugos operacijų paramos centrą, kriminalistinės informacijos centrą ir teisėsaugos ekspertinių žinių centrą, augti kaip šiuolaikiška, veiksminga organizacija pasižyminti geriausiais, patikimiausiais duomenų ištekliais,

tyrimų koordinavimo sistema. Šis tinklas teikia aukšto lygio terorizmo ekspertams strategines rekomendacijas, pritaikytas prie kintančio išpuolių *modus operandi.*

[64] Nurodytas tinklas skirtas ekspertams dalytis žiniomis apie sprogmenų nukenksminimą, padeda nustatyti geriausią patirtį ir organizuoja mokymą dalyvaujant ES valstybėms narėms ir trečiosioms šalims. Tinklas atviras visiems policijos, vyriausybės ir kariuomenės padaliniams, kurie dirba su sprogmenimis.

[65] Sistema teikia galimybę laiku dalytis svarbia informacija ir žvalgybos duomenimis apie sprogmenis, padegamuosius ir sprogstamuosius įtaisus, taip pat chemines, biologines, branduolines medžiagas.

[66] Remiantis 2010 m. pasirašytu ES ir JAV susitarimu dėl terorizmo finansavimo siekimo programos, Europolas įsteigė TFSP skyrių, kurio pagrindinis tikslas – nustatyti teroristų finansus, juos sekti ir tokiu būdu persekioti teroristus.

[67] *Europolo 2011 m. veiklos apžvalga: bendroji Europolo veiklos* ataskaita Nr. 1423-74r2 [interaktyvus]. Haga, 2012 [žiūrėta 2015-01-18]. < https://www.europol.europa.eu/category/publication-category/key-publications/europol-review>.

[68] Europol. *TE – SAT 2014 European Union Terrorism Situation and Trend Report* [interaktyvus]. European Police Office, 2014 [žiūrėta 2014-12-10] < https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>.

[69] Europol Strategy 2010 – 2014 [interaktyvus]. European Police Office, 2010 [žiūrėta 2015-01-16]. < https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_strategy_2010-2014_brochure.pdf>.

palaikanti tarptautinį bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis bei atskirų valstybių narių teisėsaugos institucijomis, toliau padėti ES teisėsaugos bendruomenei sustabdyti ir sunaikinti sunkius nusikaltimus darančias organizuoto nusikalstamumo ir teroristų grupuotes. Ragina toliau visai teisėsaugos bendruomenei kurti naujoviškas priemones, taktiką ir politikos kryptis, kad ji neatsiliktų nuo pasaulyje vykstančių pokyčių ir iš anksto užtikrintų kelią nusikalstamoms veikoms. Todėl galima teigti, kad stipresnis Europolas užtikrins sėkmingesnius tyrimus ir geresnę ES piliečių apsaugą nuo sunkių tarptautinių nusikaltimų ir terorizmo grėsmių.

Kriminalistikos technikos požiūriu tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu svarbų vaidmenį vaidina - Interpolas. Jo veiklai būdinga naujų informacinių duomenų bazių ir sistemų kūrimas, jų plėtojimas, tarptautinio terorizmo, pinigų ir dokumentų klastojimo ir kitais svarbiais klausimais teminių pasitarimų rengimas[70]. Interpolo veikla susijusi su duomenų bazių sukūrimu ir tvarkymu, o būtent pirštų atspaudų, DNR profilių, DVI, nelaimingų atsitikimų atkūrimo scenariumi ir pan. Įvykus didelei nelaimei, teroristiniams išpuoliams, valstybės institucijos pačios, savarankiškai ne visada gali susitvarkyti su iškilusiomis užduotimis, tokiose situacijose padeda Interpolas, identifikuojant palaikus, leidžiant nukentėjusioms šeimoms, visuomenei greičiau atsigauti po patirtų sukrėtimų bei padeda tyrėjams nustatyti galimus užpuolikus. Pirštų atspaudų duomenų bazes prižiūri ir tvarko Interpolas naudodamasis AFIS (pirštų antspaudų identifikavimo sistemą) sistema [71], kuri taikoma pasaulio mastu ir aktyviai naudojama policijos pareigūnų. I – 24/7- saugus pasaulinis policijos tinklas leidžia tyrėjams naudotis Interpolo duomenų bazėmis, norėdami patikrinti įtariamus padarius nusikalstamą veiką asmenis, ieškomus asmenius, pavogtus ir pamestus kelionės dokumentus, pavogtas motorines transporto priemones, pirštų atspaudus, DNR, pavogtus administracinius dokumentus ir pavogtus meno kūrinius. Taip pat, Interpolo veiklai priskiriama kriminalinės žvalgybos analizę, kurios dėka teikiama pareigūnams pagalba, atlikus duomenų analizę perspėjama apie galimą teroristinį išpuolį arba kitokią nelaimę, taip pat palaiko operatyvinę veiklą ir vykdo kompleksinius tyrimus.

Kadangi terorizmas visomis formomis kelia rimtą grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui, Interpolas aktyviai stengiasi apsaugoti visuomenę nuo visų rūšių terorizmo, tiek nuo biologinio, šaunamųjų ginklų ir sprogmenų, tiek nuo išpuolių civilinėje aviacijoje, jūroje ir nuo naudojimo masinio naikinimo ginklų. Interpolas kovoje su nusikalstamomis veikomis susijusiomis su terorizmu renka, saugo, analizuoja ir keičiasi informacija apie įtariamas teroristines grupes su

[70] Kurapka V. E., *et al. Kriminalistika: taktika ir metodika.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 401.

[71] AFIS sistema kriminalistikos moksle vaidina didelę reikšmę, kadangi jos dėka, 24 valandas per parą, nuotoliniu būdu, bet kurioje pasaulio vietoje, prisijungus prie šios sistemos teisėsaugos pareigūnai pirštų atspaudų sistemoje gali patikrinti įtariamojo asmens atspaudus ir taip nustatyti ar tas asmuo yra paieškomas, ar jo identifikaciniai duomenys yra įtraukti į sistemą ar ne. Taip pat, pareigūnai tiek rankinių būdu, tiek naudojant prietaisus gali laisvai įtraukti asmens pirštų atspaudus į Interpolo duomenų bazę. Automatizuota dešimties pirštų atspaudų sistema, suteikia galimybę greitai surasti paieškomą asmenį, nustatyti jo tapatybę ir taip palengvinti tyrėjų darbą bei padėti operatyviau ištirti nusikalstamas veikas.

valstybėmis narėmis per I-24/7 sistemą. 2002 metais buvo įkurta FTF darbo grupė, kurios veikla susijusi su teroristinių grupių tyrimu, įtariamų, dalyvaujančių tarptautiniuose teroristinėse grupėse asmenų nustatymas, jų asmeninių duomenų įtraukimas į savo sistemą ir pan. Nukentėjusios valstybės nuo teroristinių išpuolių gali kreiptis pagalbos į Interpolo reagavimo padalinį (IRT), nustatyti teroristų tapatybes, identifikuoti aukas bei padėti įšaldyti teroristų banko sąskaitas[72].

Kita reikšminga kovai su terorizmu tarptautinė institucija – tai Eurojustas. Jo pagrindinis tikslas skatinti ir gerinti nacionalinių institucijų veiklos koordinavimą, kai ikiteisminiame tyrime ir baudžiamajame persekiojime dalyvauja ne mažiau kaip dvi valstybės narės, atsižvelgiant į visus tam tikros valstybės narės kompetentingos institucijos pateiktus prašymus ir pagal Sutarčių nuostatas veikiančių kompetentingų įstaigų pateiktą informaciją. Eurojustas padeda nacionalinėms ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijoms efektyviau kovoti su sunkiais tarptautiniais ir organizuotais nusikaltimais ir su teroristinėmis veikomis. Organizacija, savo veikla skatina kompetentingų institucijų tarpusavio bendradarbiavimą padedant teikti tarptautinę savitarpio teisinę pagalbą ir vykdyti Europos arešto orderius.

Reikėtų paminėti, kad Eurojusto kompetencijos ribos sutampa su Europolo kompetencijos ribomis ir apima tas pačias nusikalstamų veikų rūšis, pvz., terorizmą. Glaudus šių dviejų skirtingų institucijų bendradarbiavimas remiasi tuo, kad Eurojustas yra pagrindinis teroristinių nusikaltimų duomenų tiekėjas Europolui, kuris savo ruožtu, gautų duomenų pagrindu rengia kasmetines terorizmo padėti Europoje nusakančias analizės ataskaitas. Todėl Eurojustas gali būti laikomu pagrindiniu Europolo partneriu formuojant terorizmo užkardymo politiką[73]. Valstybės narės prašymu Eurojustas gali teikti paramą ir su kitomis nusikaltimų rūšimis susijusiuose tyrimuose ir baudžiamajame persekiojime. Kovos su terorizmu srityje Eurojustas efektyviai tvarko terorizmo bylas, remiantis Tarybos sprendimu, skatina valstybes nares teikti visą reikiamą informaciją apie terorizmą, prisideda prie su terorizmu susijusios politikos formavimo[74]. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai valstybės narės nenoriai teikia turimą informaciją susijusią su teroristinėmis grupuotėmis ar pan. Pvz. Belgijos inicijuotoje terorizmo finansavimo byloje, kuri lietė ir Italijos valstybę, valstybės Teismai gavę Eurojusto prašymą, dėl informacijos suteikimo tiriant tarptautinio pobūdžio nusikaltimą, o būtent terorizmo finansavimą, kreipėsi į Aukščiausiąjį Teismą išaiškinti, ar jie gali atlikti tam tikrus prašomus veiksmus ir teikti tokio pobūdžio informaciją. Dėl tokių teismų veiksmų, tyrimas užtruko 2 metus ir negalima buvo laiku užkirsti kelią nusikalstamų veikų darymui[75]. Kitoje situacijoje, o būtent po įvykio Madride, kai Ispanijos

[72] Interpol. *Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-20]. <http://lkpb.policija.lt/images/stories/file/trv/int_10.pdf>.
[73] Satzger H., *supra* note 61, p. 113.
[74] Eurojusto 2008 m. metinė ataskaita [interaktyvus]. Eurojust, 2009 [žiūrėta 2015-01-25]. < http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202008/Annual-Report-2008-LT.pdf>
[75] *Ibid*., p. 31.

teisėsauga nesuteikė turimų duomenų apie panaudotas per išpuolį sprogstamąsias medžiagas, Eurojusto ateities prioritetu tapo – dar didesnio bendradarbiavimo skatinimas tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu, tarp valstybių narių teisėsaugos institucijų.

Norint užtikrinti saugumą pasaulyje, užkardyti nusikalstamumą ir su juo kovoti glaudžiai bendradarbiaujant valstybių narių policijos pajėgoms, muitinių įstaigoms ir kitoms kompetentingoms institucijoms, kartu gerbiant žmogaus teises ir pagrindines laisves bei teisinės valstybės principus, kuriais yra grindžiama Sąjunga ir kurie yra bendri valstybėms narėms Eurojustas kuria Jungtinių tyrimų grupes. Nors nuo pagrindinio sprendimo dėl JTG 2002/465/TVR įgyvendinimo praėjo trylika metų JTG vis dar laikoma nauja bendradarbiavimo priemonė. JTG steigiamos tik konkrečiais atvejais, kai valstybės narės atlieka sudėtingus, daug pastangų bei laiko reikalaujančius tyrimus susijusius su kitomis valstybėmis narėmis arba kai kelios valstybės narės atlieka baudžiamosios teisės pažeidimų tyrimus, kuriuose bylos aplinkybės reikalauja suderintų bendrų veiksmų susijusiose valstybėse narėse[76]. Jungtinių tyrimų grupės skirtos padėti veiksmingiau kovoti su tarptautiniu nusikalstamumu, būtent su terorizmu. JTG tikslas – rinkti informaciją ir įrodymus, susijusius su nusikaltimu, kurio tyrimui ji yra sudaryta. Pažymima, kad kartu dirbančių dviejų ar daugiau valstybių tyrėjų ir teisminių institucijų atstovų grupė, turinti aiškiai teisiškai apibrėžtus įgaliojimus ir tiksliai nustatytas dalyvių teises, pareigas ir įsipareigojimus, žymiai greičiau ir nuodugniau galės ištirti nusikalstamas veikas bei užkirti joms kelią, sulaikant nusikaltėlius ir įgyvendinant teisingumą.

Jungtinių tyrimų grupė palyginti su tradicinėmis tarptautinio teisėsaugos ir teisminio bendradarbiavimo formomis turi daug privalumų, kurie pasireiškia tuo, kad JTG nariai gali tiesiogiai keistis informacija neteikiant oficialių prašymų, prašyti imtis tyrimo veiksmų nereikalaujant teismo pavedimų, arba imtis prievartos priemonių. Būtent tokie Jungtinių tyrimo grupei suteikti įgaliojimai padeda išvengti institucinio bendradarbiavimo formalumų, pagreitiną patį veikos tyrimą bei leidžia „karštų pėdsakų“ dėka surinkti patikimus įrodymus arba užkirsti kelią nusikaltimui. Atliekant nusikalstamos veikos tyrimą, Jungtinių tyrimo grupės nariai gali dalyvauti atliekant kratą, apklausą ir pan. bei derinti tyrimo veiksmus vietoje ir vykdyti neoficialų keitimąsi specializuotomis žiniomis. Europolas ir Eurojustas per Jungtinių Tyrimų Grupę gali dalyvauti teikiant tiesioginę pagalbą ir paramą valstybių teisėsaugos institucijoms vykdant tarptautinio pobūdžio nusikaltimų, pvz. terorizmo tyrimą[77]. JTG veikloje dalyvaujantys Europolo darbuotojai gali, kartu su JTG dalyvauti operatyvinėje veikloje teikdami konsultacijas vietoje ir pagalbą prievartos priemones vykdantiems grupės nariams, jeigu valstybėje, kurioje veikia grupė, netaikomu teisiniai apribojimai. Taip pat vadovaujantis Tarybos sprendimu dėl Europolo, kai yra

[76] Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pagrindų sprendimas 2002/465/TVR dėl jungtinių tyrimo grupių [2002] L 162/1.
[77] Tarybos 2009 m. rugsėjo 23 d. pranešimas 13598/09 dėl Jungtinių tyrimo grupių darbo vadovo [2009] DG H 2B.

būtina, Europolas gali teikti visas pagalbos paslaugas, pvz. teikti operatyvinę ir strateginę analitinę pagalbą, teikiamą visų pirma užvedant analizės darbo bylą, gali padėti JTG suteikdamas Europolo „mobilų biurą“ ar kitą techninę įrangą. Svarbu paminėti, kad Europolo darbuotojai gali teikti JTG tiek strateginę, konsultacinę, tiek techninę bei kriminalistikos srities pagalbą ir taktines bei operatyvines žinias[78]. Būtent praktikoje galime sutikti daug pavyzdžių, kai JTG gali būti naudinga priemonė taikoma tiriant terorizmo atvejus, o būtent kai yra renkami pirmieji žvalgybos duomenys apie planuojamų įvykdyti teroristinių aktų vietą.

Siekiant užkirsti kelią teroristiniams išpuoliams bei pažaboti iš trečiųjų šalių kylančioms grėsmėms (ypač didelę asmenų migraciją), 2003 m. buvo sudarytas Terorizmo ekspertų komitetas - CODEXTER. Komiteto veiklos prioritetai nukreipti į užsienio teroristų kovotojus, teroristų rengimą bei tam naudojamą internetą, specialiųjų tyrimo metodų sudarymą, pavienius teroristus bei jų grupes, galimų spragų tarptautiniame reglamentavime nustatymas bei siūlymas juos užpildyti bei pateikia galimas prevencines priemones kovojant su terorizmu[79]. Įgyvendinant nusistatytus veiklos prioritetus, organizacija glaudžiai bendradarbiauja su ESBO, ES ir Pasauliniu kovos su terorizmu forumu.

Plečiantis technologinėms priemonėms, didėjant mokslinių darbų bei galimybei lengviau gauti įvairiausių masinių ginklų atsiranda vis naujesnės terorizmo apraiškos. Teroristams vykdant savo veiklą ne vien tik sausumoje, ore bet ir vandenyje reikalingas tarptautinis bendradarbiavimas tarp organizacijų atsakingų už sienų kontrolę bei valstybių narių. Eurojustas vykdydamas sau užsibrėžtus tikslus, 2013 metais pasirašė susitarimo memorandumą dėl glaudaus bendradarbiavimo tarpžinybiniame lygmenyje su FRONTEX agentūra[80]. Agentūra atsako už Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie ES valstybių narių išorės sienų valdymo, padeda valstybėms narėms mokyti valstybės sienų apsaugos pareigūnus, įskaitant bendrų mokymo reikalavimų nustatymą, atliekant rizikos analizę, stebi su išorės sienų kontrole ir stebėjimu susijusių mokslinių tyrimų plėtrą, padeda valstybėms narėms tais atvejais, kai prie išorės sienų reikia didesnės techninės ir operatyviosios pagalbos. FRONTEX agentūra vykdydama savo nustatytas pareigas, glaudžiai bendradarbiauja su Europolu, trečiųjų šalių kompetentingomis institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis sudarant darbo susitarimus ir pasidalinant tarpusavio susitarimuose nustatyta kompetencija[81]. Kadangi agentūros veikla susijusi su sausumos

[78] Tarybos 2010 m. vasario 26 d. rezoliucija 2010/C70/01 dėl pavyzdinio susitarimo dėl jungtinės tyrimo grupės (JTG) sudarymo projektas. [2010] C 70/1.
[79] Plačiau apie CODEXTER veiklos prioritetus žr. Europos Tarybos internetiniame puslapyje [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-10] < http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/default_en.asp?expandable=0>.
[80]Memorandum of Undertanding on Cooperation between Frontex and Eurojust [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-10]. < http://eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/agreements/Memorandum%20of%20Understanding %20between%20Eurojust%20and%20Frontex%20(2013)/Frontex-Eurojust-2013-12-18_EN.pdf>.
[81] Tarybos 2004 m. spalio 26 d. reglamentas (EB) Nr. 2007/2004 įsteigiantis Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą. [2004] L 349/1.

bei vandens sienų kontrole, su nelegaliai kertančių valstybės sieną asmenų grąžinimo operacijomis, tikrinant asmenų duomenis, padeda nustatyti bei susekti asmenius, įtariamus teroristinių išpuolių rengimu. Kadangi Europos Sąjungoje kiekvienas asmuo gali laisvai judėti visoje Sąjungos teritorijoje ir siekiant užkirsti kelią galimiems išpuoliams, pritaikyti prevencines priemones bei sulaikyti įtartinus asmenis, agentūros pagalba valstybėms narėms bei tarptautinėms organizacijoms yra labai reikalinga.

Be minėtų tarptautinių organizacijų kovojančių su tarptautiniu terorizmu pasaulyje egzistuoja daug kitų komitetų atsakingų už saugumą tiek valstybės viduje, tiek visoje tarptautinėje erdvėje. Prie tokių komitetų galima priskirti: už operatyvinį bendradarbiavimą vidaus saugumo srityje atsakingą nuolat veikiantį COSI komitetą. Jis reikšmingas tuo, kad vertina bendrą operatyvinio bendradarbiavimo kryptį ir trūkumus, tvirtina konkrečias rekomendacijas bei padeda Tarybai keistis kontržvalgybos informacija susijusia su kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu srityje. Europos policijos koledžas – CEPOL, reikšmingas policijos bendradarbiavimo srityje, vykdant tarptautinius policijos apmokymus kaip tirti teroristines ir kitokio pobūdžio nusikalstamas veikas. CEPOL vaidmuo kovojant su terorizmu pasižymi tuo, kad jis siūlo kursus policijos pareigūnams valstybėse narėse, imtis priemonių, kad valstybės narės padidintų teisėsaugos pareigūnų skaičių, kurie atliktų pagrindinį vaidmenį, kovodami su sunkiais ir organizuotais nusikaltimas ir terorizmu ES, ir turėtų praktinių teisėsaugos bendradarbiavimo aspektų darbinį supratimą ir pan.[82]

Išnagrinėjus pagrindines tarptautines organizacijas, kovojančias su nusikalstamomis veikomis susijusiomis su terorizmu, galima teigti, kad besivystančiam pasauliui jų reikšmė ir būtinumas vis auga. Sunkėjant teroristinių nusikaltimų pobūdžiams, atsirandant naujoms jo rūšims, tarptautinių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimas tampa neišvengiama jų egzistavimo priemonė. Tik racionaliai pasidalinant kompetencija, nusistačius įgaliojimų ribas ir bendradarbiaujant tarpusavyje, nedubliuojant veiklos veiksmų, kova su terorizmu, bei teroristinių veikų tyrimas ir prevencijos priemonių taikymas taps efektyviu ir padės ateityje išvengti skaudžių pasekmių.

1.3 Tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikymo efektyvumas tarptautinių organizacijų veikloje

Veiksmingai terorizmo prevencijai ir kovai su juo visapusiškai gerbiant pagrindines žmogaus teises būtina, kad valstybės narės neapsiribotų vien savo saugumo palaikymo veiksmais.

[82] Europos Bendrijų komisijos 2004 m. spalio 1 d. pasiūlymas 2004/0215(CNS) dėl Tarybos sprendimo įsteigti Europos policijos koledžą (CEPOL), kaip Europos Sąjungos instituciją [2004] KOM(2004)623.

Šiam tikslui pasiekti naudojamas tarptautinio bendradarbiavimo modelis. Kadangi modelio taikymas praktikoje pasireiškia per minėtus struktūros elementus, tai toliau verta aptarti jo pagrindinius taikymo privalumus bei trūkumus.

Tarptautinio bendradarbiavimo modelio efektyvumas praktikoje pasireiškia per palaikomą, aukštą keitimosi informacija tarp saugumo tarnybų lygį, kuriuo dėka palengvinamas teisėsaugos institucijų darbas tarptautinio pobūdžio nusikaltimuose[83]. Pažymima, kad informacija turi būti lengvai prieinama visoms institucijoms tiriančioms su terorizmu susijusius nusikaltimus. Šiam tikslui įgyvendinti kuriamos tarptautinės programos skatinančios mokslininkus pasinaudojus ES teikiamomis lėšomis, kurti naujausias technologijas, duomenų bazes, kurios palengvintų tyrėjams darbą. Būtent bendrų, visoms organizacijoms prieinamų bazių naudojimas praktikoje, palengvintų institucijų darbą, būtų išvengta funkcijų dubliavimo bei leistų greičiau ir efektyviau perduodant duomenis ištirti teroristines veikas arba jų išvengti.

Be minėtų priemonių, galima išskirti tarptautinio bendradarbiavimo modelio pritaikymo praktikoje rezultatą - kasmetines organizacijų ataskaitas. Jose nurodomas įvairiausio lygio institucijų tarpusavio bendradarbiavimo rezultatas tiriant teroristines veikas. Taip pat, remiantis surinktais ir pateiktais metinėse ataskaitose duomenimis galime stebėti tarptautinio bendradarbiavimo modelio efektyvumą užkardant teroristines veikas bei sritį, kurią reikėtų tobulinti siekiant prisidedant prie saugesnės Europos kūrimo.

Nagrinėjant tarptautinių organizacijų veiklos ataskaitas galima nustatyti tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikymo kryptį, t.y. į ką privalo orientuotis tarptautinės organizacijos. Lyginant 2012 metų ir 2013 metų teroristinio pobūdžio nusikalstamas veikas, pastebima teroristinių veikų mažėjimo tendencija. Jeigu 2012 metais[84] per teroristinius išpuolius žuvo 17 žmonių, tai 2013 m. žuvo tik 7 asmenys. 2013 m. buvo išteisinta 23 procentai kaltinamųjų padariusių teroristinio pobūdžio veikas, kas parodo, kad dauguma pradėtų ikiteisminių tyrimų pasitvirtina ir taikant tarptautinio bendradarbiavimo modelį surenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių asmens kaltumą. Nagrinėjant ataskaitų duomenis, pastebima, kad veikų, susijusių su terorizmo finansavimu skaičius vis didėja, taip pat daugėja jaunų asmenų verbavimo atvejai. Šie rodikliai skatina ES bei valstybes nares tarpusavyje glaudžiau bendradarbiauti kuriant antiteroristinę politiką bei taikant prevencijos priemones. Per 2013 metus patraukta baudžiamojon atsakomybėn 313 asmenų, iš kurių 2 asmenys buvo iš Lietuvos[85]. Tai rodo, kad Lietuvos valstybei

[83] 2005 m. kovo 3 d. Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje. [2005] C53/01.
[84] Europol. *TE – SAT 2013 European Union Terrorism Situation and Trend Report* [interaktyvus]. European Police Office, 2013 [žiūrėta 2014-12-10] < https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>.
[85] Europol. *TE – SAT 2014 European Union Terrorism Situation and Trend Report* [interaktyvus]. European Police Office, 2014 [žiūrėta 2015-02-10] < https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>.

yra grėsmė ateityje tapti teroristinio išpuolio auka ir ji turi efektyviai prisidėti prie organizacijų veiklos užkardant teroristines veikas. Remiantis ataskaitų duomenimis, pastebima, kad teigiamą poveikį daro tarptautinis bendradarbiavimas užkardant sprogstamųjų medžiagų pardavimą, griežtai laikantis tarptautinės reglamentacijos labiau kontroliuojamas ginklų, sprogstamųjų medžiagų cirkuliavimas ES ribose. Todėl būtina toliau stiprinti bendradarbiavimą su trečiųjų valstybių institucijomis, siekiant išvengti ginklų tiekimą ir platinimą ES bei nelegalų pavienių teroristų migravimą į ES.

Be minėtų dalykų, tarptautinio bendradarbiavimo modelio pritaikymas tarptautinių organizacijų santykiuose su valstybėmis narėmis turi tam tikrų privalumų ir trūkumų. Nors Europolo kaip ir kitų organizacijų būstinių yra kiekvienoje valstybėje narėje, taip pat ir Lietuvoje ir jo pagalba aktyviai naudojasi kiekviena valstybė tiriant nusikalstamas veikas, bet bendrąją Europolo duomenų bazę „EIS“ panaudoti praktikoje ne visada valstybėse narėse yra įmanoma. Kadangi ši sistema yra pusiau – automatinė, Lietuvoje ši sistema iki šiol dar pilnai neveikia. Mūsų valstybė kaip pilnateisė Europolo narė, negali pilnai naudotis sistemos teikiamomis galimybėmis. Taip pat, dėl nutolusių vartotojų, t.y. teritorinių policijos įstaigų ir nepakankamai saugaus kompiuterinio tinklo, bendradarbiavimas gan ilgai užtrunka. Teisėsaugos institucijoms bendradarbiaujant su Interpolu, susiduria su tuo, kad nacionaliniai skyriai negali tikrinti asmenų, daiktų, kurie nėra susiję su įvykdytais ar ruošiamais nusikaltimais, gauti bankines informacijos apie finansinę veiklą, vykdyti pavedimus dėl procesinių veiksmų atlikimo ir pan. Didžiausia problema, su kuria susiduria organizacijos bei institucijos, tai didelis formalumas, užimantis daug laiko, norint gauti konkrečią informaciją, nors ir yra sudarytos tarptautinio bendradarbiavimo sutartys. Pavyzdžiui Lietuvoje, norint gauti apie tam tikrą asmenį duomenis iš kitos valstybės, reikia nusiųsti prašymą Lietuvos kriminalinės policijos biurui. Pateikti išsamią informaciją apie atliekamą tyrimą, pateikti visus anketinius asmens duomenis, trumpą bylos fabulą ir pan. Tik gavus tokio turinio prašymą, tarptautinio ryšių valdyba formuoja ir siunčia paklausimą kitos valstybės pvz. Interpolo nacionaliniam biurui užklausą dėl įtartino, konkretaus asmens ir laukia atsakymo. Be išvardytų trūkumų, tarptautinės organizacijos negali savarankiškai inicijuoti ir vykdyti ikiteisminio tyrimo dėl nusikalstamos veikos susijusios su terorizmu valstybėje narėje. Jos gali tik pagelbėti renkant duomenis ir bendradarbiaujant su kitomis valstybėmis. Taip pat, pažymima, kad stiprinant piliečių saugumą, dalinantis tarpusavio informacija laikomasi duomenų slaptumo principo bei gerbiama pagrindines žmogaus teises. Kiti tarptautinio bendradarbiavimo baudžiamajame procese trūkumai pasireiškia per funkcijų dubliavimą, vengimą taikyti abipusio duomenų pripažinimo principą. Tiriant nusikalstamą veiką apimančią kelių valstybių teritoriją, remiamasi tarptautinių susitarimų pagrindais teikti tyrimui reikšmingus duomenis bei atlikti tam tikrus ikiteisminius tyrimo veiksmus. Didžiausias trūkumas, kad tokie veiksmai atliekami ne

prašančiosios valstybės baudžiamojo proceso normų pagrindais, o atliekančiosios atskirus tyrimo veiksmus valstybės teisės aktų pagrindais. Todėl, norint pripažinti gautus iš kitos valstybės tyrimui reikšmingus duomenis įrodymais, reikėtų taikyti abipusio pripažinimo principą bei vadovautis bendrą duomenų rinkimo metodiką. Taip pat, nagrinėjant trūkumus reikėtų paminėti, kad tarptautinės organizacijos, turėdamos atitinkamus duomenis apie atitinkamą asmenį ar pan., pačios negali inicijuoti ikiteisminį tyrimą. Jos, gali tik informuoti atitinkamas valstybės institucijas apie turimus duomenis, juos perduoti ir būti tarpininku duomenų rinkimo procese. Todėl, norint efektyviai tirti nusikaltimus tarptautiniu mastu, reikėtų sukurti bendrą tarptautinę instituciją (pvz. Europos Prokuratūra), galinčia pradėti, vykdyti ir kontroliuoti ikiteisminį tyrimą dėl nusikaltimų apimančių kelių valstybių teritoriją bei tokiu būdu padėti užtikrinti visos Europos saugumą.

Be minėtų trūkumų egzistuoja daug tarptautinio bendradarbiavimo modelio privalumų. Visų pirma, tarptautinis bendradarbiavimas apjungia organizacijas bei valstybes nares siekiant vieno tikslo – ES saugumo. Tarptautinės organizacijos pritaikydamos tarptautinio bendradarbiavimo modelį praktikoje, padeda greitai ir operatyviai tirti nusikalstamas veikas. Modelio pagalba surinktų duomenų apdorojimo rezultatu rengiamos ir pritaikomos praktikoje prevencinės priemonės kovojant su teroristinėmis veikomis bei nustatomos ateities veiklos gairės. Kuriamos naujos, bendros duomenų bazės, tyrimo metodika, o nustatytos bendradarbiavimo spragos, naujų teisės aktų pagalba šalinamos.

Apibendrinus galima teigti, kad tarptautinio bendradarbiavimo modelis aiškiai apibrėžia modelio subjektų veiklą tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu, nurodo jų veiklos trūkumus bei privalumus, užtikrina teikiamų teisėsaugos institucijoms duomenų patikimumą bei leidžia išskirti svarbiausius elementus, kurie turi didžiausią įtaką nusikalstamų veikų tyrimo procese.

2 skyrius. LIETUVOS RESPUBLIKOS VEIKLA TARPTAUTINIUOSE KOVOS PRIEŠ TERORIZMĄ FORMATUOSE

Ankstesniame skyriuje buvo įvardytos pagrindinės tarptautinės organizacijos kovojančios su nusikalstamomis veikomis susijusiomis su terorizmu, jų veiklos trūkumai bei privalumai, pateiktas tarptautinio bendradarbiavimo modelio struktūros elementai ir jo samprata. Ankstesniame skyriuje išvardytų tarptautinių organizacijų narė yra Lietuvos Respublika. Ji aktyviai vykdo savo prisiimtus įsipareigojimus tarptautinių institucijų veikloje, rengia savo teritorijoje tarptautines konferencijas, turi organizacijų atstovus, kurie prižiūri kaip vykdoma antiteroristinė veikla mūsų šalies teritorijoje, praneša bei teikia turimą, reikšmingą informaciją dėl teroristinių veikų, siunčia į tarptautinius apmokymus, seminarus teisėsaugos darbuotojus ir pan. Be šių išvardytų priemonių bendradarbiaujant su užsienio institucijomis tarptautiniu mastu, siekiant apsaugoti valstybės saugumą nuo teroristinių veikų ir pasekmių, Lietuvos Respublika šalies viduje vadovaujasi ir savo sukurtais kovos su terorizmu būdais. Todėl šiame skyriuje bus nagrinėjamas mūsų valstybės veiklą, įdirbis palaikant saugumą tiek tarptautinių lygiu, tiek valstybės lygiu, analizuojama valstybės Teismų praktika, nagrinėjant teroristinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

2.1 Nauji metodai ir kryptys kovojant su teroristinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis

Kadangi terorizmas – tai globali problema, kuriuo užkardymas apjungia tarptautinę bendruomenę, skatina ją ieškoti naujų būdų galinčių padėti kovojant su juo, taip pat padedančių operatyviau reaguoti į iškilusias grėsmes. Europos Sąjungos viduje yra nuolat kuriami įvairiausi metodai bei kryptys galintys pagreitinti efektyvų tarpinstitucinį bendradarbiavimą užkardant teroristinius išpuolius.

Visais laikais viena iš svarbiausių pasaulio ir Lietuvos valstybės saugumo kūrimo krypčių yra nusikaltimų tiriamosios veiklos tobulinimas bei optimizavimas. Šios krypties tobulinimo procese, didelį vaidmenį vaidina kriminalistikos mokslas, kurio vienas pagrindinių tikslų yra nusikaltimų tyrimo, atskleidimo bei prevencijos metodų ir priemonių paruošimas ir įdiegimas praktinėje veikloje. Norint palengvinti pareigūnų tiriančių teroristines veikas darbą, kriminalistika naudojasi mokslo ir technikos laimėjimais tobulindama kriminalistikos metodus, priemones bei sudarant atitinkamas tyrimui rekomendacijas. Tiriant nusikalstamas veikas, apimančias kelių valstybių teritoriją, būtina valstybių teisėsaugos institucijoms tarpusavyje dalintis turimais duomenimis. Anksčiau, norint gauti iš kitos užsienio valstybės teisėsaugos institucijoms reikšmingų tyrimui duomenų, reikėjo rašyti atitinkamoms institucijoms prašymus dėl duomenų

pateikimo, laukti jų atsakymo ir pan. Visas šis procesas užimdavo daug laiko, o tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu, būtina operatyviai, greitai dirbti renkant tyrimui reikšmingą informaciją. Dabar sunkėjant nusikalstamoms veikoms, bei tarptautinių sutarčių, konvencijų pagrindu, glaudžiau tarpusavyje institucijoms bendradarbiaujant, šis procesas tapo žymiai greitesnis, patogesnis bei efektyvesnis. Reikėtų pažymėti, kad tarptautinėje erdvėje sėkmingai veikia įvairiausios kriminalistinių duomenų bazės, kurių dėka kiekvienos valstybės narės teisėsaugos institucijų darbuotojai vykdant nusikalstamos veikos tyrimą, gali laisvai prisijungti prie bendros tiek Europos, tiek pasaulinės duomenų bazės ir patikrinti tam tikrus su tyrimu susijusius duomenis.

Šiuo metų Lietuvoje sėkmingai veikia tokios duomenų bazės: EURODAC, PRUM, ECRIS ir kt. Jos prieinamos valstybių teisėsaugos institucijoms, nuolat dirbama ties sistemų tobulinimo. Sunkėjant nusikalstamoms veikoms, kuriantis naujoms jų rūšims, kriminalistikos mokslas siekia labiau prisidėti prie didesnio teisėsaugos darbo efektyvumo ir veiksmingumo juos tiriant, todėl Europos Sąjungos Taryba patvirtino Europos kriminalistikos 2020 viziją, kuria ketinama sukurti bendrą Europos kriminalistikos erdvę bei išplėtoti kriminalistikos infrastruktūrą Europoje. Taip pat, siekiant tobulinti kriminalistikos tyrimo priemones, Europos Taryba sukūrė programą „Horizontas 2020“. Kadangi, mokslininkai šiuo požiūriu nėra pateikė savo nuomones, toliau darbe bus nagrinėjamos minėtos kriminalistinės nusikalstamų veikų tyrimo kryptys.

Europos Taryba yra pažymėjusi, kad sukūrus bendrą Europos kriminalistikos viziją, bei ją įgyvendinus praktikoje, žymiai palengvės institucijų darbas, kadangi įprastos teismo ekspertizės, skirtos ekspertizės duomenų rinkimui, tvarkymui, naudojimui ir teikimui, bus atliekamos remiantis lygiaverčiais būtiniausiais kriminalistikos standartais. Šios programos įgyvendinimas paskatintų glaudesnį ekspertizės įstaigų bei baudžiamojo teisingumo sistemų tarpusavio bendradarbiavimą. Minėtos, bendros Europos kriminalistikos vizijos pagalba, ketinama padėti valstybėms narėms plėtoti metodus, kurie skatintų glaudesnį baudžiamojo teisingumo sistemų ir teismo ekspertizės atliekančių subjektų bendradarbiavimą[86]. Todėl sukūrus modernią, patikimą kriminalistikos infrastruktūrą, bus lengviau vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą, užtikrinant žinių patikimumą, atliktų kriminalistinių tyrimų patikimumą, aukštą kriminalistikos lygį tiriant sunkias, kelias valstybes apimančias nusikalstamas veikas, tokias kaip terorizmas.

Lietuvos Respublika jau porą metų aktyviai dalyvauja Europos kriminalistinės vizijos 2020 projekto įgyvendinime. MRU mokslininkai, vykdantys LMT finansuojamą projektą

[86] Tarybos 2011 m. lapkričio 23 d. išvados 12391/2/11 REV 2 dėl Europos kriminalistikos 2020 vizijos, įskaitant Europos kriminalistikos erdvės sukūrimą ir kriminalistikos infrastruktūros Europoje plėtojimą, projektas. [2011] DG H 2C.

„Europos Kriminalistikos 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija“[87] teigia, kad mūsų šalyje ekspertai dažniausiai susiduria su tokiomis problemomis, kaip riboti institucijų ištekliai, menkas finansavimas, netobulas reglamentavimas, ribota Lietuvos mokslininkų integracija vykdant tarptautinius tyrimus, tyrimo įstaigų pavaldumas kitoms ministerijoms, kai kurių tyrimų dubliavimas ir pan. Autoriai pažymi, kad Europos kriminalistinės vizijos 2020 įgyvendinimas Lietuvoje yra unikalus tuo, kad jo dėka sudaromos sąlygos duomenų keitimuisi ir analizei tiriant įvairiausio pobūdžio nusikaltimus. Ypač reikšmingas naujų technologijų valdomų nuotoliniu būdu pagalba įdegimas ir naudojimas nusikaltimo vietoje gaunant reikšmingus tyrimui duomenis, kurie paspartintų ir pagerintų teisėsaugos institucijų darbą, tiriant teroristinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

Sukurtos bendros, visos Europos, akredituotų institucijų veiklos gairės, palengvina ir skatina vis glaudesnį tarptautinių ikiteisminio tyrimo subjektų bendradarbiavimą, pasitikėjimą gautais duomenimis bei jų panaudojimą praktikoje. Savo veikloje tiek kriminalistinių tyrimų, tiek ikiteisminio tyrimo institucijos turi glaudžiai bendradarbiauti su Europolu, Interpolu, ENFSI[88] ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis.

Siekiant užtikrinti piliečių saugumą, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, valstybėms bei tarptautinėms organizacijoms tenka kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu. Dėl šios priežasties Europos Sąjunga inicijuoja įvairiausius tarptautiniu mastu vykdomus projektus. Vienas iš tokių projektų yra „Horizontas 2020“. Šio projekto dalis - Saugios visuomenės programa apima kovą su įvairiausiomis terorizmo rūšimis. Europos Komisija įsipareigojo remti programos „Horizontas 2020“ saugios visuomenės tyrimus, o būtent dėti bendras pastangas kuriant radikalėjimo ir verbavimo tyrimus. Siekiant, kad tyrimai ir toliau būtų tiksliniai, bendradarbiauti su nacionaliniais politikos formuotojais, RAN[89] ir tyrinėtojais[90]. Šios programos dėka ketinama kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu apsaugant visuomenę naujais kriminalistikos įrankiais nuo sprogimų ar kitokių, pavojingų visuomenės saugumui bei sveikatai veiksmų. Remiantis šia programa, Lietuvos valstybė skatinama pagerinti valstybės sienų saugumą ir remti išorės saugumo politiką, taikant prevencijos priemones siekiant sustiprinti kibernetinį saugumą nuo kibernetinių teroristinių

[87] Bilevičiūtė E., *et al*. European Forensic Science 2020 in Lithuania. Worl Academy of Science, Engineering and Technology *International Jurnal of Social, Education, Economics and Management Engineerind*. 2014, 8(6): 1875 - 1883.

[88] ENFSIS – tai Europos ekspertinių institucijų asociacija, kuriai priklauso Lietuvoje teismo ekspertizės centras, Kriminalistinių tyrimų centras. ENFSI bendradarbiauja su kitomis tarptautinėmis kriminalistinėmis organizacijomis Interpolu, Amerikos kriminalistikos laboratorijų direktorių sąjunga ir kt.

[89] RAN – Informacijos apie radikalizaciją tinklas, jungiantis daugiau kaip 700 ekspertų ir praktikų iš visos Europos. Įkurtas Europos Komisijos. Kaupia žinias ir sudaromos sąlygos keistis idėjomis įvairiais klausimais, padedant vietos subjektų įgalinimu ir baigiant tarptautinių konferencijų organizavimu – taip sujungiamos visų lygių žinios apie ekstremizmą ir terorizmą.

[90] Komisijos 2014 m. sausio 15 d. komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui COM(2013)941 dėl teroristinio radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo prevencijos. [2014].

išpuolių arba apsaugoti ypač jaunus asmenis nuo teroristinių grupuočių verbavimo per interneto kanalus, socialinius tinklus. Įgyvendinant programos keliamus tikslus, siekiama sukurti naujas prevencijos priemones bei pritaikyti jas praktikoje. Kovojant su besikeičiančiomis terorizmo rūšimis, reikalingos naujos technologijos, pajėgios kontroliuoti tiek kibernetinį, sprogstamąjį, tiek ir kitos rūšies terorizmą, todėl tokiems tikslams įgyvendinti ši programa teikia finansavimą. Šiuolaikiniame pasaulyje, moksliniai tyrimai ir inovacijos gali atlikti labai svarbų, pagalbinį vaidmenį nusikaltimų tyrime. Naujų technologijų pritaikymas kriminalistikos moksle padės greičiau ir efektyviau tirti veikas ir surinkti reikiamus įrodymus bei patraukti įtariamus asmenis baudžiamojon atsakomybėn. Lietuvos valstybė skatina juos prisijungti prie šios programos, išnaudoti jos suteikiamas galimybes tobulinant kriminalistikos taktiką ir metodologiją tiriant sunkiausias nusikalstamas veikas. Taigi galime teigti, kad atliekant bendrus tarptautinius tyrimus panaudojus programos „Horizontas 2020“ suteikiamomis galimybėmis, įvairių sričių mokslininkai yra apjungiami siekiant vieno tikslo – surasti geriausią būdą įgyvendinti Europos kriminalistikos viziją 2020[91].

Vykdant tarptautiniu mastu ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu, naudojamasi ne vien tik tarptautiniu bendradarbiavimu tarp įvairiausių organizacijų bet ir sukurtomis daktiloskopinių duomenų sistemomis. Galime paminėti tokius, plačiausiai taikomas ir naudojamas sistemas: PRIUM, ECRIS, EURODAC ir kt.

PRIUM – tai tiesioginis daktiloskopinis DNR, daktiloskopinių duomenų ir nacionalinių transporto priemonių registracijos automatinio duomenų pasikeitimo su valstybėmis, įgyvendinusiomis Tarybos sprendimą 2008/615/TVR dėl valstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, ir Tarybos sprendimą 2008/616/TVR dėl Sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje[92].

Tarybos sprendime nurodoma, kad valstybės narės privalo imtis visų būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad DNR duomenų, daktiloskopinių duomenų ir transporto priemonių registracijos duomenų automatinę paiešką ar lyginimą būtų galima atlikti 24 valandas per parą, septynias dienas per savaitę[93]. Greitas ir efektyvus keitimasis tikslią informacija yra pagrindas veiksmingam tarptautiniam policijos bendradarbiavimui tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus. PRIUMO sistema siekiama greitai, nebrangiai ir veiksmingai keistis duomenimis tarp valstybių teisėsaugos institucijų. Pagal nurodytą metodą, keitimasis duomenimis leidžia

[91] KurapkaV. E., Matulienė S., Bilevičiūtė E., *et al*. The current reforms on forensic science: international experirnce and first steps in Lithuania. *International Journal of Academic Research.* 2014, 6(6): 472 – 476, p. 476.
[92] Juškevičiūtė J., *et al. Kriminalistika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 317.
[93] Tarybos 2008 m. birželio 23 d. sprendimas 2008/616/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirmą kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo. [2008] L210/12.

Europos Sąjungos narėms suteikti kitoms valstybėms narėms prieigą prie savo DNR, pirštų atspaudų duomenų sistemų, nustatant ieškomų ar įtariamų asmenų tapatybę bei transporto priemonių registracijos duomenų sistemos. Būtent toks efektyvus duomenų keitimosi modelis padeda rastus įvykio vietoje asmens pirštų atspaudus patikrinti duomenų bazėje, nustatyti asmens pilietybę bei valstybę kurioje jis yra. Renkant duomenis apie transporto priemones, per „EUCARIS“ sistemą tikrinami transporto priemonės numeriai bei jos važiuoklės numeriai ir tokiu būdu nustatoma transporto priemonės registravimo šalis ir galimas šios transporto priemonės savininkas. Taip pat PRIUMO sprendimas numato nusikalstamų veikų prevenciją rengiant didelius sportinius renginius (pvz. futbolo rungtines, krepšinio ir kt.) bei teroristinių nusikaltimų prevenciją.

Lietuvos Respublika yra prisijungusi prie PRIUMO sistemos ir aktyviai dalyvauja informacijos keitimosi procese. Reikėtų pabrėžti, kad tokio pobūdžio duomenų pasikeitimas yra griežtai reglamentuotas tarptautinės teisės dokumentais bei nacionaliniais įstatymais. Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtame nutarime[94] griežtai nurodoma kompetentingų institucijų pareigūnų teisė teikti Lietuvos nacionaliniams kontaktiniams centrams prašymus, kad būtų atlikta automatizuota duomenų paieška kitų valstybių atitinkamuose automatizuotose duomenų rinkmenose, arba prašymus kreiptis į jų kontaktinius centrus, kad galėtų neautomatizuotai gauti arba pateikti duomenis[95]. Reikėtų pažymėti, kad vadovaujantis PRIUMO sprendimu užsienio šalys per 2014 m. į daktiloskopinių duomenų registrą vidutiniškai 1000 kartų per mėnesį kreipėsi dėl asmenybės nustatymo arba rankų pėdsakų iš neaiškių bylų identifikavimo[96]. Atlikto tyrimo metu, respondentai pažymėjo, kad apsikeitimai duomenimis dėl tam tikrų įtartinų asmenų su kitomis teisėsaugos institucijomis vyksta kiekvieną dieną. Kadangi šios sistemos panaudojimas mūsų „tranzitinėje“ valstybėje yra neišvengiamas, tai toliau turi būti kuriamos supaprastintos galimybės ja naudotis praktikoje.

Siekiant tinkamai taikyti PRIUMO sprendimų nuostatas, Lietuvos policija kartu su Estijos, Lenkijos ir Suomijos policijos institucijomis parengė ir įgyvendino „Priumo sprendimų įgyvendinimas. Pasirengimas bendroms policijos Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje“ projektą. Šis projektas sudarė puikią galimybę sukurti tarptautinį policijos instruktorių tinklą, dalytis patirtimi ir plėtoti pažangią bendrų policijos operacijų organizavimo praktiką Baltijos jūros regiono šalyse. Taip pat pažymima, kad projektas leido suformuoti besivystančią bendrų policijos

[94] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. 1324 „Dėl tarpvalstybinio keitimosi DNR duomenimis, daktiloskopiniais duomenimis, transporto priemonių registracijos, jų savininkų ir valdytojų duomenimis ir informacija, susijusia su didelio masto tarpvalstybinio pobūdžio renginiais ar teroristinių nusikaltimų prevencija, tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 137 – 6494.

[95] Juškevičiūtė J., *et al., supra* note 92, p. 319.

[96] Lietuvos policijos 2014 metų veiklos ataskaita. [interaktyvus] Vilnius, 2014, p. 34. [žiūrėta 2015-02-15]. < http://www.lpveteranai.lt/out_data/policijos-veiklos-ataskaita_2014.pdf>.

operacijų planavimo ir vykdymo praktiką ir prisidėjo prie tinkamo Priumo sprendimo nuostatų taikymo visoje Europos Sąjungoje. Taip pat šio projekto dėka buvo rengiami seminarai, pratybos bei mokymai, kurių metu buvo parengtas bendrų policijos operacijų praktinis vadovas[97].

Pažymima, kad priimto Tarybos sprendimo nuostatas galima suskirstyti į dvi sritis: supaprastintas keitimasis informacija ir supaprastintas teisėsaugos institucijų praktinis bendradarbiavimas. Keistis minima informacija mūsų valstybėje gali Lietuvos policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Generalinė prokuratūra bei Valstybės saugumo departamentas. Pats keitimasis duomenimis vyksta tokiu būdu: yra įvedami į paiešką duomenys, gaunamas atsakymas, ar kitos valstybės duomenų bazėje yra tokių duomenų. Vadovaujamasi principu – hit – no hit (yra atitikmuo – nėra atitikmens). Esant teigiamam atsakymui, paiešką atlikusi valstybė galės kreiptis į kitą valstybę, kurios duomenų bazėje ieškojo duomenų, su prašymu suteikti išsamesnių žinių apie asmenį ar transporto priemonę[98]. Toks pasikeitimas duomenimis, tarpusavio bendradarbiavimas yra reikšmingas tiriant sunkius nusikaltimus, o būtent nusikaltimus susijusius su masiniais renginiais, su asmenų susijusių su teroristinėmis grupėmis paieška arba tiriant pačius teroristinius įvykius. Todėl galima teigti, kad PRIUM atvėrė teisėsaugos institucijoms galimybes ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu lygiu taikant supaprastintas procedūras pasinaudoti daktiloskopinių duomenų sistemomis tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu. Bet reikėtų pažymėti, kad nurodytas sprendimas reikalauja tobulinimo. Šiuo metu norint gauti tikslesnius duomenis iš kitos valstybės apie tikrinamąjį asmenį, tenka daug svarbaus tyrimui laiko sugaišti belaukiant atsakymo iš kitos valstybės institucijų. Todėl, ateityje reikėtų tobulinti duomenų pasikeitimo sistemą bei bendradarbiavimo modelį. Skatinti pareigūnų teikiamų duomenų tikrumą bei institucijų tarpusavio pasitikėjimą, sudarant atvirą ir laisvą prieigą prie reikalingos tyrimui duomenų bazės be papildomų prašymų.

Kita, aktyviai teisėsaugos institucijų taikoma sistema vadinama – EURODAC. Sistema skirta kontroliuoti Europos Sąjungos sienas kertančių nelegalių migrantų ir prieglobsčio prašytojų srautus, remiantis pirštų atspaudų identifikavimo technologija. Kai kurie autoriai pažymi, kad norint visapusiškai pasiekti saugumo gerinimo tikslą ir sustiprinti kovą su terorizmu, reikia suteikti galimybę tam tikromis sąlygomis naudotis sistema valstybių narių policijai ir teisėsaugos institucijoms, taip pat Europolui. Jiems vykdant savo pareigas, susijusias su teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais. Ši sistema turi tam tikrų trūkumų. Tarptautiniu lygiu, asmens duomenų patikrinimo procedūra yra gan sudėtinga ir ilgai trunkanti,

[97] Policijos departamentas prie Vidaus Reikalų Ministerijos [interaktyvus] Vilnius, 2014. [žiūrėta 2015-02-05]. < http://www.policija.lt/index.php?print=1&id=24587>.
[98] Fiodorova A. Naujos kovos su nusikalstamumu galimybė Europos Sąjungoje – Prium sprendimas. *Lietuvos Policijos žurnalas*. 2008, 21: 109 – 447.

todėl valstybės narės nuolat bando šią sistemą tobulinti, kad galima būtų ją efektyviau panaudoti praktikoje, o būtent išvengiant dideles žalos asmenims, svarbiems infrastruktūros objektams, taip pat siekiant neleisti sunaikinti teroristinio pobūdžio nusikaltimo įrodymų arba užkirsti kelią bandymui įvykdyti sunkų nusikaltimą. Taip pat pažymima, kad taikant EURODAC sistemą siekiama įgyvendinti šiuos tikslus: terorizmo ir kitų sunkių nusikaltimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, terorizmo ir kitų sunkių nusikaltimų aukų apsaugą[99]. Pagal naująjį reglamentą sistema gali būti naudojama ne vien tik prieglobsčio tikslams, bet ir nacionalinei policijai ir Europolui pirštų atspaudams, siejamiems su baudžiamaisiais tyrimais, o būtent kontroliuojant tik sunkių nusikaltimų ir terorizmo prevencijos, nustatymo ir tyrimo tikslais. Sistemos pagalba leidžiama palyginti su duomenų bazėje EURODAC esančiais duomenimis[100].

Svarbu pažymėti, kad naudojant sistemą tiriant nusikalstamas veikas neturi būti pažeidžiamos žmogaus teisės. EURODAC duomenys turėtų būti apdorojami tik konkrečiais atvejais ir kai tai būtina teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų veikų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais. Konkretus atvejis būna tuomet, kai prašymas palyginti duomenis yra susiję su specialiomis ir konkrečiomis aplinkybėmis arba specialiu, konkrečiu teroristinės veiklos keliamu pavojumi, arba su konkrečiais asmenimis, dėl kurių kyla pagrįstų įtarimų, kad jie įvykdys arba jau yra įvykdę teroristinę veiką. Patikrinti duomenis šioje sistemoje galima ir kitais prašymo pagrindais. Pvz. Esant atvejui, kai gaunamas prašymas paliginti duomenis yra susijęs su asmeniu, nukentėjusio nuo teroristinių veikų. Todėl paskirtos institucijos ir Europolas prašymus palyginti duomenis su EURODAC sistemos duomenimis turėtų teikti tik tuomet, kai turi rimtą pagrindą manyti, kad palyginus duomenis bus gauta informacijos, kuri jiems iš esmės padės užkardyti, atskleisti ar ištirti nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu. Svarbu paminėti, kad egzistuoja išimtiniai skubos atvejai, kai reikia užtikrinti kelią akivaizdžiam terorizmo pavojui. Tikrinančioji institucija, gavusi pagalbos prašymą, gali perduoti palyginimo tikslais pirštų atspaudų duomenis nacionalinei duomenų perdavimo įstaigai ir tik vėliau patikrinti, ar įvykdytos visos sutarties sąlygos, taip pat ir aplinkybę, ar tai faktiškai buvo išimtinis skubos atvejis[101].

Lietuvoje nacionalinio EURODAC padalinio funkcijas vykdo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras bendradarbiaudamas su Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie

[99] Komisijos 2009 m. rugsėjo 10 d. Tarnybų darbinis dokumentas pridedamas prie Tarybos reglamento iš dalies pakeistas pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas SEK(2009) 937 dėl sistemos EURODAC sukūrimo pirštų atspaudams lyginti siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai. [2009] C7-0218/09.

[100] Europos Komisija. *Bendra Europos prieglobsčio sistema*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014, p. 8.

[101] Europos Parlamento 2009 m. birželio 24 d. pasiūlymas COM(009) 293 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiama didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra. [2009] 2009/0089(COD).

Vidaus reikalų ministerijos bei Migracijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Visos šios institucijos turi prieigą prie centrinės Eurodac sistemoje įrašytų duomenų. Pagal Vidaus Reikalų Ministro įsakymą „Dėl atsakingų institucijų paskyrimo“[102], Migracijos departamentas laikomas Eurodac duomenų valdytoju bei nacionaliniu „DubliNet“ sistemos informacijos centru. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras laikomas nacionaline Eurodac sistemos duomenų perdavimo įstaiga. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamente buvo priimtas naujas EURODAC reglamentas Nr. 603/2013, kuris teisėsaugos institucijoms ir Europolui suteikia teisę naudotis sistema nusikalstamoms veikoms ištirti. Šiuo metu, prižiūrint kriminalistinių tyrimų centrui yra diegiama nauja EURODAC sistema, kuria nuo 2015 m. liepos 20 d. galės efektyviai naudotis teisėsaugos institucijos.[103]

Keitimasis tarp valstybių narių duomenimis vyksta ir kitais dar neminėtais būdais. Šiais laikais teisėsaugos institucijų plačiai naudojama ECRIS sistema. ECRIS – tai Europos nuosprendžių registrų informacinė sistema, skirta patenkinti akivaizdų poreikį geresnio keitimosi informacija iš nuosprendžių registro visos Europos mastu. Nurodytos sistemos taikymas prisideda prie nusikalstamumo užkardymo leidžiant bet kokioje valstybėje narėje įgyvendinusioje šį projektą įtariamąjį asmenį valstybės teisėsaugos institucijoms patikrinti, t.y. nustatyti kiek kartų, už kokią veiką ir kurioje valstybėje šis asmuo buvo teistas. ECRIS sistemos pagalba, tikrinant įtartino asmens praeitį, galima nustatyti: ar jis priklausė kažkokiai teroristinei grupuotei, ar buvo teistas už nusikalstamas vaikas susijusias su terorizmu, taip pat galima gauti duomenų, ar tikrinamasis asmuo yra ar buvo teistas už teroristinių grupuočių finansavimą ir pan.

Lietuvos Respublika keičiasi informacija apie nuosprendžius baudžiamosiose bylose daugiau negu su 10 Europos Sąjungos valstybėmis narėmis. Pirmoji valstybė su kurią panaudojus programos galimybėmis apsikeitė duomenimis buvo Latvija. Šiai dienai Lietuva keičiasi informacija apie nuosprendžius su Latvijos, Austrijos, Prancūzijos, Lenkijos, Suomijos, Bulgarijos bei Rumunijos Respublikomis, Jungtine Karalyste, Ispanijos bei Nyderlandų Karalystėmis. Pažymima, kad per 2014 metus naudojant šią sistemą tik iš Jungtinės Karalystės Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras gavo 1974 daktiloskopines korteles asmenybei identifikuoti, iš jų 1085 atvejais identifikavimas buvo sėkmingas[104]. Remiantis informatikos ryšių departamento duomenimis keitimasis teismo nuosprendžio duomenimis dažniausiai vyksta tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės. Be šios sistemos naudojimo, Lietuvoje 2012 metais buvo įgyvendinta Europos programa „Nusikalstamumo prevencija ir kova su nusikalstamumu“. Naudojant

[102] Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministro 2015 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. 1V-73 „Dėl atsakingų institucijų paskyrimo“. Nr. 1V-73. *TAR*. Nr. 1823.
[103] Lietuvos policijos 2014 metų veiklos ataskaita, p. 35. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-15]. < http://www.lpveteranai.lt/out_data/policijos-veiklos-ataskaita_2014.pdf>.
[104] *Ibid.*

EULOCS klasifikatorių siekiama prisidėti prie piliečių aukšto lygio saugumo užkardant ir kovojant su organizuotų nusikalstamumu, ypač su terorizmu, prekyba žmonėmis ir pan[105]. Informatikos ryšių departamento „Nusikalstamų veikų atvaizdavimas žemėlapyje“, pateikiami duomenys, kad vien tik per 2014 metus, Lietuvoje buvo registruojami 2 atvejai, kurie atitinka Baudžiamojo kodekso 250 straipsnį 1 dalį – teroro aktas. EULOCS sistema nurodo, kad šios veikos buvo susijusios su pavojingų medžiagų platinimu arba gaisrų, potvynių, sprogimų sukėlimu. 2013 metais buvo vienas atvejis susijęs su terorizmu, o būtent viešas kurstymas įvykdyti teroristinį nusikaltimą[106].

Remiantis pateiktais duomenimis, galime teigti, kad nors Lietuvoje teroristinių veikų, sukeliančių sunkių pasekmių visuomenei nėra įvykę, bet kiekvienas metais auga padaromų veikų turinčių terorizmo elementą skaičius. Esant laisvam interneto prieinamumui, visuomenės nariai sekdami neigiamą poveikį darančių vaizdo įrašų pagrindu, atkartoja rodomus veiksmus, t.y. konstruoja savadarbius sprogstamuosius įtaisus, susigundę skleidžiama ekstremistų ideologija įsitraukia į teroristines organizacijas, kuriuose apmokami kaip apeinant teisėsaugos institucijų taikomus metodus, įvykdyti išpuolį ir taip į save atkreipti dėmesį. Taigi, norint sėkmingai kovoti su teroristais, valstybei būtina toliau diegti teisėsaugos institucijų sistemose tarptautines programas bei sistemas, apmokyti teisėsaugos pareigūnus jais naudotis ir taikyti praktikoje tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas. Valstybei būtina skatinti mokslininkus naudotis Europos sukurtos ir palaikomos programos „Horizontas 2020“ galimybėmis kurti naujas technologijos priemones, padedančias tyrėjams tirti teroristines ir kitokias, sunkias, apimančias kelias valstybes veikas bei efektyviai taikyti praktikoje prevencijos priemones.

2.2 ES antiteroristinių padalinių organizacija ATLAS

Pažymima, kad kova su terorizmu tai yra valstybės, nacionalinės politikos dalis. Todėl norint apsaugoti savo piliečius nuo teroristinių išpuolių, pati valstybė turi parengti šalies saugumo strategiją. Kadangi pasaulyje teroristinių veikų kasmet daugėja, veikos tampa vis pavojingesnės, vykdomos tarptautinių mastu, vadovaujant teroristinių organizacijų tiek pavieniu asmenų – „vienišų vilkų“, pavienė valstybė pati kovoti su terorizmu neišstengia, todėl atsiranda poreikis sujungti jėgas kovojant tiek su terorizmu plačiąja prasme. Nors kova su terorizmu priskiriama nacionalinei kompetencijai, ES remia valstybių narių pastangas kovoti su juo. ES prisideda prie terorizmo užkardymo sukuriant teisinį bendradarbiavimo pagrindą, teikiant finansavimą

[105] Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos 2012 metų veiklos ataskaita. Nr. 1VN – 1 [interaktyvus]. Vilnius, 2013 [žiūrėta 2015-01-30]. < http://www.fntt.lt/uploads/docs/2012_VRM_ATASKAITA.pdf>.
[106] Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos. Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenų žemėlapis [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-30]. < http://www.fntt.lt/uploads/docs/2012_VRM_ATASKAITA.pdf>.

valstybėms narėms kovos su terorizmu srityje: rengiant projektus ar kuriant naujas technologijas, teikiant paramas tarptautinėms organizacijoms kovojančioms su terorizmu, pvz. ATLAS (greitojo reagavimo pajėgos), Airpol (oro uosto policija) ir skatinant jas dirbti kartu su valstybėmis narėmis ir suinteresuotomis šalimis.

Europos Sąjungos antiteroristinių padalinių tinklas ATLAS yra neoficialus tinklas apjungianti visų valstybių narių antiteroristines organizacijas kovojant su terorizmu. „Altas sprendimas“[107] pasiremia PRIUM sprendimu ir suteikia valstybėms narėms papildomą galimybę teikti viena kitai pagalbą antiteroristinių operacijų metu. Pasižymi tuo, kad nors tinklas neturi savo nuolatinės buveinės, neveikia tokiu pagrindu kaip kitos tarptautinės organizacijos, bet veikia visos ES ribose, rengia Europos Sąjungos masto didžiausias antiteroristines pratybas, kuriuose dalyvauja visos valstybių narių antiteroristiniai padaliniai. Pagrindinis tinklo tikslas – užtikrinti aukščiausią visų ES ir asocijuotų Šengeno valstybių narių antiteroristinių padalinių profesionalumo lygį, vykdant plataus masto bendradarbiavimą bei teikiant abipusę paramą, tokių būdų maksimaliai padidinant kiekvienos valstybės narės kovos su terorizmu ir sunkiu nusikalstamumu sėkmės galimybės[108].

Pirmą kartą, antiteroristinių padalinių pagalba buvo reikalinga 1972 metais per olimpines žaidynes Miunchene, kai palestiniečių teroristai pagrobė Izraelio olimpinės komandos narius. Nuo to įvykio Europos valstybės kovai prieš terorizmą pradėjo steigti nacionalinius antiteroristinius padalinius. Antiteroristiniai padaliniai savarankiškai, kaip atskira organizacija neveikė, jie priklausė policijos pareigūnų arba kariškių struktūroms. Kadangi teroristinių išpuolių pobūdis keitėsi, vis dažniau buvo vykdomi žmonių grobimai, sprogdinimai, savižudžių išpuoliai, teroristai tapo bebaimiais, todėl specialių organizacijų poreikis kovoti su jais vis didėjo ir norint sėkmingai su jais kovoti reikėjo apjunkti kelių valstybių antiteroristinių padalinių jėgas, kad galima būtų veiksmingai užkirsti teroristinių organizacijų išpuolius bei vykdyti įkaitų išlaisvinimo operacijas. Po skaudžių teroristinių išpuolių 2001 metais Jungtinėse Amerikos Valstijose, buvo įkurta ES organizacija ATLAS. Ši organizacija yra neviešo pobūdžio. Pirmą kartą ATLAS tinklas buvo viešai paminėtas trumpoje Europos Komisijos konferencijoje 2005 metais, o 2006 metais ES kovos su terorizmu koordinatorius savo viešoje kalboje trumpai įvardijo galimą ATLAS jėgų panaudojimą ekstremalioje situacijoje, esant įkaitų paėmimui, kur reikalinga yra tarpvalstybinė pagalba[109].

[107] Tarybos 2008 m. birželio 23 d. sprendimas 2008/617/TVR dėl Europos Sąjungos valstybių narių specialiųjų intervencijos padalinių bendradarbiavimo krizinėse situacijose gerinimo. [2008] L210/73.
[108] Lietuvos Policijos Antiteroristinių operacijų rinktinė „ARAS“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-03]. < http://aras.policija.lt/>.
[109] Block L. Europe‘s emerging counter-terrorism elite: the Atlas network. *Terrorism Monitor In- Depth Analysis of the War on Terror*. March, 2007, p. 10-12. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-10]. < http://www.c-cft.org/pdf/TheDangerofTerroristBlackHolesinSouthernAfrica.pdf>.

ATLAS tinklas išsiskiria nuo kitų tarptautinių organizacijų kovojančių su terorizmu tuo, kad įvykus bet kurioje valstybėje narėje teroristiniam išpuoliui, arba paėmus civilius įkaitais, esant valstybės narės prašymui, arba ne, ATLAS siunčia savo pajėgas nukentėjusiai valstybei į pagalbą, sulaikant teroristus. 2007 metais buvo priimtas Tarybos sprendimas dėl bendradarbiavimo valstybių narių antiteroristinių padalinių, ištikus krizinei, minėtai aukščiau situacijai. Būtent šiame sprendime, nurodomas neformaliai egzistuojantis tinklas ATLAS, atsakingas už valstybių narių antiteroristinių padalinių apmokymus, supažindinimą su naujomis kovos prieš terorizmą technologijomis bei priemonėmis[110].

Europos Komisija pavedė Europolui teikti savo palaikomos sistemos „Europs“ naudojimo galimybes ATLAS tinklui. Taip pat įpareigojo vykdyti organizacijos narių apmokymus naudojantis šiomis duomenų bazėmis, rengiant seminarus, konferencijas ir pan. ATLASO veikla kovojant su teroristinėmis veikomis apima reguliariai vykdomas bendras kelių valstybių antiteroristinių padalinių pratybas. Pvz. 2003 - 2004 m., Vokietijoje vyko didelės pareigūnų pratybos išlaisvinant įkaitus iš teroristų užgrobtų laivų. 2013 metais vyko pačios didžiausios organizacijos pratybos. Vienu metu buvo imituojami 9 teroristiniai išpuoliai skirtingose Europos šalyse (Švedijoje, Airijoje, Latvijoje, Ispanijoje, Belgijoje, Austrijoje, Slovakijoje ir Rumunijoje). Pratybų metu teko laisvinti įkaitus iš įvairiausių transporto priemonių (traukinių, autobusų, laivų), rengti išlaisvinimo bei derybų strategijas, tirti imituojamą teroristinį išpuolį ir pan. Pratybos parodė, kad organizacija „ATLAS“ yra platus ir galingas antiteroristinis tinklas, jungiantis stipriausius Europos Sąjungos intervencinius padalinius ir galintis efektyviai susitvarkyti su plataus masto teroristiniais išpuoliais. Europos vidaus reikalų ministras po šių pratybų buvo pabrėžęs, kad terorizmas išlieka viena iš pagrindinių sričių, kuriose ES gali suteikti paramą operatyviniam bendradarbiavimui tarp valstybių narių susidūrus su minėtu įvykiu ir greitai reaguojant į didelio masto teroristinę ataką. Kadangi teroristinių išpuolių vis daugėja, labai svarbu stiprinti greito reagavimo padalinių tarpusavio bendradarbiavimą, atidirbti veiksmus ir tyrimo metodikas per bendras pratybas ir mokymus, kad glaudžiai tarpusavyje bendradarbiaujant galima būtų geriau apsaugoti ES piliečius nuo teroristinių išpuolių[111]. Tačiau pažymima, kad teisinė sistema šiuo metu leidžia organizacijai veikti tik Europos Sąjungos teritorijoje ir esant valstybių narių sutikimui dislokuoti savo antiteroristines pajėgas savo valstybės teritorijoje. Ateityje planuojama dar labiau išplėsti tinklo įgaliojimus, įgyvendinant Lisabonos sutarties 222 straipsnyje nurodytą „solidarumo“ sąlyga, kuri suteiktų ATLASUI galimybę be valstybes, patyrusios teroro

[110]Barnard C., Odudu O. *The Outer Limits of European Union Law*. Bloomsbury Publishing, 2009, p. 117.
[111] Council of the European Union 2013 April 17 Atlas common challenge 2013: „All together to protect you!“. [2013] 8570/13.

aktą arba joje ištikus žmogaus sukeltai nelaimei sutikimo teikti savo pagalbą[112]. Europos Parlamento nariai išreiškė susirūpinimą, kad šios išlygos gali būti naudojamos sprendžiant socialinius neramumus ir streikus, o nevykdant pagrindinio tarptautinio antiteroristinio tinklo tikslo – kovoti su terorizmu. Todėl iki šiol dar nėra priimto galutinio sprendimo dėl „solidarumo“ sąlygos įgyvendinimo ATLASO veikloje.

Galime daryti išvada, kad mažos valstybės, tokios kaip Lietuvos Respublika priklausymas ATLASO tinklui daug privalumu. Pagrindinis ATLASO privalumas – per ypač sudėtingus ir plačius arba pavojingas situacijas, jei kurioje nors Europos Sąjungos valstybėje neužtektų turimų antiteroristinių pajėgų, greitai atskubėti į pagalbą. Toks atvejis būtų įmanomas, jeigu vienu metu skirtingose vietose būtų paimti įkaitai arba užgrobti pastatai. Kaip jau buvo minėta, Lietuvos antiteroristinis padalinys „Aras“ nuo 2004 m. priklauso ATLASO tinklui.

Mūsų valstybėje, teroristinio akto likvidavimo fazėje svarbiausias veikėjas yra Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras“. Rinktinė - tai specializuota policijos įstaiga, veikianti visoje Lietuvos teritorijoje, vykdanti specialiąsias operacijas, reikalaujančias kryptingai parengtos, ginkluotos, turinčios specialią techniką ir įrangą jėgos panaudojimą[113]. Savo veikloje „Aras“ organizuoja, vykdo ir pagal kompetenciją valdo specialiąsias antiteroristines ir įkaitų išlaisvinimo operacijas Lietuvos Respublikos teritorijoje, vykdo ginkluotų ir pavojingų nusikaltėlių sulaikymo operacijas, taip pat vykdo sprogmenų paiešką ir jų neutralizavimą bei nustatyta tvarka, dalyvauja bendrose antiteroristinėse operacijose ES ir asocijuotose Šengeno valstybių narių teritorijose[114]. Nors pagrindinė „Aro“ veikla yra likviduoti teroristinį aktą, rinktinė taip pat vykdo terorizmo prevenciją, renkant ir analizuojant informaciją apie terorizmo grėsmę valstybėje, o būtent tiria ir analizuoja teroristų veikimo metodiką. Glaudžiai bendradarbiauja su kitomis valstybės teisėsaugos institucijomis, o ypač su Vidaus Saugumo Departamentu (VSD), šalinant teroristinius padalinius su Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu (PAGD) prie Vidaus reikalų ministerijos.

Rinktinę „Aras“ susideda iš štabo, trijų kovinių kuopų, sprogmenų paieškos ir neutralizavimo poskyrio ir specialaus būrio. Įvykus teroristiniam išpuoliui arba paėmus įkaitais civilius, budinčios kuopos per keletą valandų galėtų pasiekti bet kokia Lietuvos vietovę. Vykdant operaciją, joje dalyvautų tokie „Aro“ padaliniai: štabas, kovinis elementas, derybininkai bei informacijos analizės grupės[115].

---

[112] Council, of the European Union 2005 April 25 Discussion document on a normative Framework for "ATLAS". [2005] 8434/05.

[113] Lietuvos policijos Generalinio komisaro 2004 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. V-67 dėl Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras“ nuostatų patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 33.

[114] *Ibid.*

[115] Račius E., *et al. Tarptautinės antiteroristinės kovos iššūkių Lietuvai analizė.* Vilniaus universiteto leidykla, 2007, p. 75.

Nors Lietuvoje teroristinių atakų dar nėra buvę, bet rinktinė „Aras“ tobulina savo įgūdžius tarptautinių pratybų metu, vykdydamas ypač pavojingų nusikaltėlių sulaikymo operacijas arba naikinant aptikus sprogmenis. Policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka rinktinė inicijuoja ir organizuoja dalyvavimą bendrose antiteroristinėse operacijose su ES ir asocijuotų Šengeno valstybių narių pareigūnais, organizuoja pagalbos krizinėse situacijose teikimą ar gavimą. Kadangi mūsų šalies antiteroristinė rinktinė „Aras“ priklauso Europos tinklui ATLAS, jis dalyvauja vykdant tarptautines pratybas. 2014 metais ARO pareigūnai dalyvavo plataus masto pratybose Portugalijoje, gelbėdami universiteto laikomus teroristų įkaitus. Šiose pratybose buvo tikrinama standartines organizacijos ATLAS padalinių sąveikos procedūros, žiūrima, kaip tarpusavyje bendradarbiaus skirtingų valstybių antiteroristinių padalinių nariai vykdant bendrą užduotį. Antiteroristinė rinktinė „Aras“ veikia ir teroro aktų prevencijos srityje. Jis yra parengęs ir paskelbęs internete rekomendacijas, kaip elgtis teroro akto metu, radus sprogmenį, arba tapus įkaitu.

Taip pat pažymima, kad vertinti teroro akto grėsmės lygį Lietuvoje ir teikti Vyriausybei rekomendacijas dėl šio lygio nustatymo yra viena iš pagrindinių Valstybės saugumo departamento (VSD) funkcijų. Jis renka iš įvairiausių šaltinių, taip pat bendradarbiaudamas su užsienio šalių partneriais, renka žvalgybinę informaciją apie galimas teroristines grėsmes, įtartinus asmenis ir teikia tokią informaciją institucijoms, kurios turi į konkrečius atvejus reaguoti – suimti, daryti kratas, apklausti ir pan. Jeigu Lietuvoje įvyktų teroristinis išpuolis, pirmieji į išpuolį reaguotų ir imtųsi konkrečių veiksmų policijos pareigūnai, rinktinė „Aras“, PAGD, greitosios pagalbos, sienos apsaugos ir kitos tarnybos. VSD tokių veiksmų neatliktų.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad nors Lietuvos valstybei tapti teroristinių atakų taikiniu potencialios grėsmės nėra, bet valstybei aktyviai dalyvaujant įvairiausiose tarptautiniuose misijose bei vykdant antiteroristinę politiką, egzistuoja reali galimybė nukentėti nuo teroristines veiklos. Todėl norint išvengti galimos, tokios situacijos, valstybės antiteroristinė rinktinė „Aras“ toliau privalo aktyviai dalyvauti ATLAS tinklo veikloje, bei tarptautinėse misijose, tobulinti savo prevencijos veiksmus, susipažinti su naujausiomis antiteroristinėmis technologijomis bei dalintis su kitomis valstybėmis geraja patirtimi.

2.3 Teroristinių nusikaltimų Lietuvoje tyrimo praktika ir prevencijos kryptys

Kadangi mūsų valstybėje skaudžių teroristinių išpuolių nebuvo įvykę, taip pat teroristinių išpuolių grėsmės lygis yra žemas, tai teisėsaugos institucijoms Lietuvoje retai tenka tirti nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu. Remiantis informatikos ir ryšių departamento

pateiktais duomenimis apie nusikalstamas veikas padarytas Lietuvos Respublikoje pagal EULOCS sistemą, per 2014 metus Lietuvoje buvo užregistruoti du su terorizmu susiję nusikaltimai. Vieno nusikaltimo ikiteisminis tyrimas buvo baigtas ir byla buvo perduota nagrinėti į teismą. Taip pat 2014 metais buvo užregistruoti du atvejai susiję su viešuoju kurstymu įvykdyti teroristinį nusikaltimą, iš jų vienas atvejis buvo iširtas ir byla perduota nagrinėti į teismą[116]. Lyginant šiuos duomenis su 2013 metų pateiktą statistiką teroristinio pobūdžio nusikaltimo skaičius išaugo. 2013 metais buvo užregistruotas vienas su teroristine veikla susijęs atvejis, o būtent kurstymas įvykdyti teroristinį nusikaltimą, kurio tyrimas buvo nutrauktas. Taip pat per šiuos metus buvo užregistruoti du nusikaltimai priklausantys teroristinių nusikaltimų grupei, iš kurių dvi veikos susijusios su pavojingų medžiagų platinimu arba gaisrų, potvynių, sprogimų sukėlimu[117]. Dėl nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu didėjimo tendencijos Lietuvoje, VSD šiais metais pakelė nuo žemiausio iki žemo terorizmo grėsmės lygį. Būtent grėsmės lygio pakėlimas reiškia, kad terorizmas tampa Lietuvos saugumui vis aktualesne grėsme ir reikalauja teisėsaugos institucijų glaudesnio bendradarbiavimo tiek tiriant šias veikas, tiek taikant prevencijos priemones.

Taip pat pažymima, kad Lietuvos Teismų praktika pagal Baudžiamojo kodekso 249 – 252 str. Lietuvoje yra skurdi. Europos Sąjungai aktyviai vykdant antiteroristinę politiką, siekiant užtikrinti saugumą visoje ES ribose, Europos Taryba 2008 metais priėmė naują Pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu[118]. Jo pagrindu, 2013 metais Lietuvos BK buvo papildytas naujomis nusikalstamomis veikomis susijusiomis su terorizmu. Pagal naują Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso redakciją atsako tas, kas įvykdė teroro aktą, kurstė padaryti teroristinį nusikaltimą, verbavo kitus asmenius teroristinei veiklai, grasino padaryti teroristinį nusikaltimą, ar jį finansavo, taip pat rėmė teroristinę veiklą arba rengė teroristus ir pan[119]. Todėl šiame skyriuje bus pateikiama Lietuvos Respublikos Teismų praktika nagrinėjant baudžiamąsias bylas susijusias su terorizmu bei prevencijos priemonių taikymo kryptys.

2007 metais, Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje nuteistasis apeliaciniu skundu prašė panaikinti apygardos teismo nuosprendžio dalį, kurioje jis buvo pripažintas kaltu pagal Lietuvos Respublikos BK 250 str. 1d. ir 253 str. 1d. ir jį išteisinti, neįrodžius jo dalyvavimo padarant šias veikas. Nuteistasis buvo kaltinamas tuo, kad jis panaudodamas

---

[116] Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos. [interaktyvus]. Vilnius, 2015 [žiūrėta 2015-03-20]. < http://www.ird.lt/infusions/report_manager/reports/html_file.php?metai=2014&menuo=12&ff=1G-EUL&fnr=1&rt=1&oldYear=2014>.

[117] Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos. [interaktyvus]. Vilnius, 2015 [žiūrėta 2015-03-20]. <http://www.ird.lt/infusions/report_manager/reports/html_file.php?metai=2013&menuo=12&ff=1G-EUL&fnr=1&rt=1&oldYear=2013>.

[118] Tarybos 2008 m. lapkričio 28 d. pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. [2008] OL 2008 L 330, p. 21.

[119] Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250^{1} , 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249^{1}, 250^{1}, 250^{3}, 250^{4}, 250^{5}, 252^{1} straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. XII-497.

savadarbį nuotolinio valdymo sprogmens susprogdinimo įtaisą – mobiliojo ryšio telefoną „Alcatel“, pagamino nuotolinio valdymo minos tipo savadarbį sprogmenį, kurį neteisėtai laikė, paskui turėdamas tikslą įvykdyti teroro aktą, atsigabeno į žmonių gyvenamąją ir viešą vietą, atitinkamo namo kiemą kur įvykdė teroro aktą. Turėdamas tikslą panaudoti pagamintą sprogmenį siekiant sukelti sprogimą, sprogmenį slapta įdėjo į nukentėjusiosios automobilio saloną, kuris važiuojant automobiliui buvo pastebėtas ir policijos pareigūnų nukenksmintas.

Tiriant nurodytą nusikalstamą veiką, pagal BPK 197 straipsnį buvo atliktas eksperimentas, kuriuo metu buvo patikrinta, ar savadarbis įtaisas būtų sprogęs paskambinus į nurodytą byloje telefono aparatą, taip pat skirta ekspertizė nustatyti ar tas įtaisas iš viso gali sprogti bei daug kitų ekspertizių. Specialistas savo išvadoje konstatavo, kad neutralizuotame sprogmenyje buvo brizantinio poveikio normalaus galingumo sprogstamųjų medžiagų – trotilo (TNT) bei pikrino rūgšties mišinys. Ekspertizės metu, buvo nustatyta, kad pateiktas tirti mobiliojo ryšio telefonas su prijungtu papildomu maitinimo šaltiniu yra savadarbis nuotolinio valdymo įtaisas, kuris tirti pateiktame sprogmenyje iki nukenksminimo buvo panaudotas kaip sprogmens nuotolinio valdymo sprogdinimo įtaisas. Specialistas savo išvadoje nurodė, kad visi ekspertizei pateikti daiktai iki neutralizavimo sudarė sprogmenį, t.y. užmaskuotą, nuotolinio valdymo minos tipo, savadarbį sprogmenį kuris buvo tinkamas sprogdinimui. Atliekant eksperimentą, buvo nustatyta, kad skambinant į tiriamąjį telefoną įdėtos SIM kortelės numeriu detonatorius sprogo praėjus 3 sekundėms po abonento pirmojo kvietimo signalo, tai reiškia, kad jeigu būtų skambintą į nurodytą aparatą, transporto priemonė su joje esančiais asmenimis būtų susprogusi. Taip pat specialistas konstatavo, kad ant lipnios juostos, esančios prie mobiliojo ryšio telefono buvo rastas vienas rankos piršto pėdsakas, kuris sutapo su kaltinamojo pirštų atspaudais. Atlikus kratas nuteistojo namuose, transporto priemonėje buvo rastos visos medžiagos iš kurių buvo pagamintas nurodytas sprogstamasis įtaisas bei schemos nurodančios kaip reikia konstruoti minėtą įtaisą. Nuteistojo asmens gautos telefono išklotinės teismo nebuvo pripažintos įrodymais, taip pat nebuvo surinkta jokių duomenų patvirtinančių, kad nuteistasis įsilaužė į transporto priemonę ir joje padėjo sprogmenį. Automobilyje, bei kieme nebuvo rasta jokių pėdsakų – rankų, avalinės, biologinių, mikrodalelių nuo drabužių ar avalynės, bei nuteistojo asmens kvapo. Taip pat teismas pažymėjo, kad tyrimo metu nebuvo atlikta fonoskopinė ekspertizė nustatyti skambinančio policijai balso savininką ir pan. Remiantis nustatytomis byloje aplinkybėmis ir surinktais įrodymais, teismas nenustatęs nusikalstamos veikos subjektyviąją pusę, panaikino pirmos instancijos teismo nuosprendį ir nuteistąjį išteisino[120].

[120] Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-209/2007.

Kitoje byloje asmenys S. G., A. D., P.S. buvo kaltinami dėl to, kad turėdami asmenines paskatas, siekdami įbauginti asmenį, priversti jį ir visuomenę bijoti, jaustis nesaugiai, organizavo nukentėjusiojo U. V. gyvenamosios vietos – kiemo ir namo sprogdinimą. Pirmą kartą nepavykus susprogdinti namo, ji tik iš dalies apgadinus, nakties metu buvo pakartoti nusikalstami veiksmai. Nepavykus vėl susprogdinti gyvenamojo namo, panaudojus tą pačią Rusijos gamybos kovinę gynybinę F-1 tipo rankinę granatą, dėl asmeninių paskatų, siekiant įbauginti U. V. ir priversti jį ir visuomenę bijoti, jaustis nesaugiai, buvo bandyta susprogdinti transporto priemonę stovinčią viešoje vietoje prie sporto klubo, nepavykus to padaryti, automobilis buvo padegtas.

Atliekant ikiteisminį tyrimą, buvo apklausti įtariamieji P. S., A. D., S. G. Parodymų patikrinimo vietoje P. S. nurodė vietas iš kurių buvo mestos granatos į namo kiemą bei automobilį. Taip visiškai prisipažino atlikus minėtą veiką. Apklausos metu A. D. prisipažino savo kaltę tik iš dalies, nurodė vietas kur susitikdavo ir aptardavo nusikaltimo padarymo mechanizmą, kur gaudavo iš organizatoriaus minėtas kovines granas. Tyrimo metu buvo apklausti liudytojai bei nukentėję asmenys. Atliekant įvykio vietos apžiūrą, buvo užfiksuotos nuo sprogimo apgadintos namo sienos, fasadas, išdaužti lango stiklai. Apžiūrint įvykio vietą kur buvo sprogdinamas automobilis, po jo rasta 20 cm skersmens duobė. Paskirus ekspertizes, gautuose specialistų išvadose nurodoma, kad pateiktų tyrimui objektų ir žemės mėginyje, paimtame iš po automobilio, aptikti normalaus galingumo brizantinės sprogstamosios medžiagos – trotilo pėdsakai. Nustatyta, kad pateiktas metalinis objektas yra sprogmens - Rusijos gamybos UZRGM markės kovinio rankinių granatų sprogdiklio – dalis.

Išnagrinėjęs visus tyrime surinktus įrodymus, teismas nurodė, kad visi sprogdinimai ir automobilio padegimas sudaro teroro akto sudėtį. Teroro aktui šiais atvejais buvo būdinga tai, jog buvo siekiama įbauginti asmenis ir tuo pačiu visuomenę. Dėl pirmojo sprogimo buvo apgadintas namas, tai matyti iš įvykio vietos apžiūros protokolo ir prie jo pridėtų nuotraukų[121]. Teismas pažymėjo, kad sprogimai vyko nakties metu arba viešoje vietoje prie sporto klubo, kur diena būna daugiausiai žmonių, todėl tokios veikos padarymas atitinka teroro akto požymį – viešoje vietoje, norint įbauginti. Remiantis tyrimo surinktais duomenimis, teismas pripažino kaltinamuosius kaltais ir nuteisė pagal BK 250 str. už teroro akto įvykdymą.

Kitoje baudžiamojoje byloje, buvo nagrinėjamas Lietuvos ir Airijos teisėsaugos institucijų slaptų tyrimo veiksmų taikymas tiriant teroristinių organizacijų veiklą. Apeliacijos Teismo nuosprendžiu kaltinamasis buvo išteisintas, remiantis provokacijos pagrindais. Byloje minima EŽTT nuomonė, kad „*valstybės susiduria su sunkumais gindamos savo gyventojus nuo teroristų smurto, kuris savaime yra sunkus žmogaus teisių pažeidimas. Terorizmo grėsmės*

[121] Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skriaus teisėjo 2008 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-22-361/2008.

akivaizdoje EŽTT manė esant pateisinama, kad valstybės - Konvencijos dalyvės užtikrina ryžtingą poziciją prieš tuos, kurie prisideda prie teroro aktų, kurių negalima toleruoti jokiomis aplinkybėmis“[122]. Nurodytoje byloje M. C. buvo išteisintas, pripažinus NVIM taikymą provokaciniu. M. C. buvo kaltinamas tuo, kad veikdamas organizuota grupe su kitais asmenimis, rengėsi teikti paramą Šiaurės Airijoje veikiančiai teroristinei grupei TARA, kuri Airijos Respublikos ir Europos Sąjungos Tarybos yra pripažinta neteisėta, teroristine organizacija. Veikdamas organizuota grupe su kitais asmenimis, siekdami įgyti ginkluotę teroristinei grupei TARA, išaiškinti ginkluotės panaudojimo galimybes ir taip remti šios teroristinės grupės veiklą, susitarė Lietuvos Respublikoje neteisėtai įgyti, šaunamuosius ginklus, didelės sprogstamosios galios didelį kiekį šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų automatus, snaiperinius šautuvus, pistoletus, granatsvaidžius ir kitą, nepateikiant muitinės kontrolei, kitaip jos išvengiant, neturint leidimo, gabenti per Lietuvos sieną iš Lietuvos į Airiją. Taip pat, M. C. buvo kaltinamas tuo, kad su organizuotos grupės nariais susitarė užmegzti ryšius su Lietuvoje gyvenančiais asmenimis, kurie organizuotų teroristinės grupės TARA narių mokymus jais naudotis.

Teismas buvo pažymėjęs, kad šios baudžiamosios bylos specifika yra ta, kad nusikalstamos veikos imitavimo modelis (NVIM) buvo įgyvendinamas keliose valstybėse, tarpusavyje bendradarbiaujant teisėsaugos institucijoms ir dalijantis surinkta medžiaga dėl išteisinto asmens M. C. dalyvavimo teroristinėje grupėje. Taip pat pažymima, kad Valstybės saugumo departamentas turėjo patikrintos informacijos apie M. C. veiką, susijusią su šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogstamųjų medžiagų ir sprogmenų įgijimu, o kartu nusikalstamos veikos imitavimo modelis buvo sankcionuotas tiek Lietuvos ikiteisminio tyrimo teisėjo, tiek Airijos valstybės ir taikomas laikantis įstatymų reikalavimų. Byloje pažymima, kad Airijos kompetentingos institucijos teikė Lietuvos Respublikos institucijoms teisinę pagalbą tiriant nagrinėjamą įvykį. Teismas nurodė, kad vienas iš teisėtų slaptų tyrimo veiksmų taikymo tikslų yra visų nusikalstamoms organizacijoms priklausančių asmenų išaiškinimas, todėl būtina yra panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo nuosprendį ir bylą perduoti nagrinėti iš naujo, iš esmės tiriant visus Airijos bei Lietuvos teisėsaugos veiksmus vykdant tyrimą. Taip pat nagrinėjant pokalbių išklotines bei M. C. veiklą ir ryšius teroristinėje organizacijoje iki NVIM pritaikymo.

Tarptautinio bendradarbiavimo poreikį nagrinėjant su terorizmu susijusias bylas, puikiai iliustruoja didelį visuomenės susidomėjimą sukėlusi E. K. byla. Joje pateiktas teisėsaugos institucijų praktikoje taikomo tarptautinio bendradarbiavimo modelio efektyvumas. E. K. buvo kaltinama tuo, kad ji rengėsi įvykdyti teroro aktą susprogdinant save strateginės reikšmės objekte Rusijos Federacijoje, taip sukeliant pavojų daugelio žmonių gyvybei ir sveikatai bei siekiant, kad

[122] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2014 m. birželio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-184/2014.

dėl to atsirastų sunkių padarinių – susisprogdinimo metu būtų nužudyta kiek galima daugiau žmonių ir šiais veiksmais įbauginti žmones.

Veikos tyrimas vyko tarp dviejų valstybių, t.y. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos teisėsaugos institucijų. Nacionaliniu lygiu, teisėsaugos institucijos tarpusavyje dalijosi turimais, surinktais duomenimis, glaudžiai tarpusavyje bendradarbiavo prokuroras ir VSD pareigūnai. Pvz. prokuroras VSD generaliniam direktoriui nurodė: 1) *„kuo skubiau kreiptis į atitinkamas Rusijos Federacijos institucijas, suteikti joms surinktą šioje byloje informaciją apie galimai rengiamą Rusijos teritorijoje teroro aktą; 2) pateikti šių asmenų Rusijoje naudojamus mobilioje ryšio telefonų abonentų numerius; 3) pateikti byloje surinktus duomenis apie šioje šalyje veikiančius ir su E. K. kontaktuojančius asmenis; 4) pateikti prašymą skubiai nustatyti bei pranešti apie jų galimą priklausymą Rusijos Federacijoje veikiančioms teritorinėms grupėms“*[123]. Tarptautinių sutarčių pagrindu, buvo keičiamasi tarpusavyje duomenimis apie įtariamus asmenis, jų priklausymą teroristinėms grupuotėms ir pan. Iš Rusijos (FST) gautų pažymų – memorandumų duomenimis buvo remtasi surašant kaltinamąjį aktą. Taip pat, nagrinėdamas bylą teismas pažymėjo, kad apklausiant liudytojus Rusijos Federacijoje, nebuvo vadovautasi dvišalės sutarties nustatytais reikalavimais. Apklausa vyko ne pagal prašančios valstybės teisę ir prieš apklausą liudytojai nebuvo prisaikdinami.

Kaltinimas buvo grindžiamas kratų ir apžiūrų protokolais, Valstybės saugumo departamentui (VSD) skirtais pranešimais, operatyvinių veiksmų atlikimo, elektroninio pašto apžiūros protokolais, elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, fiksavimo ir kaupimo protokolais, asmens kratos, asmens parodymo atpažinti protokolu, fonoskopijos srities specialisto išvadomis ir pan. Taip pat atliekant ikiteisminį tyrimą, buvo skiriamos ekspertizės atkurti ištrintus bei paslėptus duomenis, kuriuose užfiksuotas pokalbis apie ketinimą susisprogdinti, atliekami daiktų apžiūros bei kratos. Taip pat, kaltinimas grindžiamas ir iš Rusijos (FST) gauta pažyma – memorandumu ir dokumentų apžiūros protokolais, taip pat nagrinėjant bylą teisme, buvo nustatyta, kad apklausiant liudytojus Rusijos Federacijoje, nebuvo vadovautasi dvišalės sutarties nustatytais reikalavimais, vykdyti apklausą remiantis prašančiosios valstybės teise, taip pat teismas pažymėjo, kad prieš apklausą liudytojai nebuvo prisaikdinami.

Remiantis visais surinktais ikiteisminio tyrimo metu duomenimis, teismas nusprendė, kad E. K. veiksmai ir visa jos tęstinė veika neatitiko BK 21 str. 1 d. nurodytų tiek objektyviųjų, tiek subjektyviųjų rengimosi padaryti nusikalstamą veiką, t.y. teroro aktą, požymių ir ją išteisino. Taip pat pažymėjo, kad VSD pareigūnai, prokurorai, žinodami apie viešai skelbiamus E. K. tikslus

[123] Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

įvykdyti teroro aktą, nesiėmė jokių įstatymuose numatytų prevencijos priemonių, kurios būtų užkirtusios kelią ketinimų peraugimui į nusikalstamos veikos darymą.

Išnagrinėjus pateiktas bylas bei remiantis atliktu tyrimu, galima teigti, kad kiekvieną kartą vykdant ikiteisminį tyrimą susiduriame su įvairiausių institucijų bendradarbiavimu. Dažniausiai praktikoje tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu bendradarbiaujama su VSD, Muitinės pareigūnais, VSAT, Vadovybės apsaugos departamentu, Migracijos departamentu. Taip pat baudžiamasis procesas neįmanomas be tarpusavio pareigūnų oficialaus ir neoficialaus bendradarbiavimo. Pažymima, kad turint duomenų apie galimą teroristinio pobūdžio nusikaltimą, būtina atkreipti dėmesį ne vien tik į tiriamą veiką bet ir stengtis užkirsti jai kelią, laiku pradėti taikyti prevencines priemones ir pan.

Pastaruoju metu terorizmo įveikimas yra vienas iš strateginių Lietuvos ir kitų Europos valstybių uždavinių. Paul Vilkinson buvo pažymėjęs, kad jei valstybė nekovos su terorizmu, natūraliai ims kurtis įvairios privačios armijos, linčo teismai, kurie taip pat turės terorizmo požymių[124]. Todėl terorizmo problematika yra vienas iš opiausių valstybės saugumo klausimų. Terorizmo prevencijos ir kovos su jo koordinatoriumi Lietuvoje visada buvo VSD, kuris savo veikloje stengiasi apsaugoti Lietuvą nuo užsienio valstybių slaptųjų tarnybų ir jų priedangos struktūrų bei teroristinių organizacijų ardomosios veiklos, teroro aktų ir sukliudyti tokioms organizacijoms pasinaudoti Lietuvos Respublikos teritorija arba kaip tranzito valstybe ardomajai veiklai ar teroro aktams prieš kitas valstybes[125]. Pati terorizmo prevencija suprantama kaip valstybių institucijų naudojamų priemonių, užkertančių kelią terorizmui, įgyvendinimas, terorizmo plitimo bei jam plisti palankių aplinkybių užkardymas, terorizmo grėsmių vertinimas, visuomenės švietimas ir bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis skatinimas bei šių priemonių įgyvendinimo koordinavimas[126]. Taip pat, prie prevencijos priemonių galima būtų priskirti ir operatyvines veiklos bei žvalgybos tarnybų veiklą. 2013 metais, pakeitus žvalgybos įstatymą, liko jame spraga dėl terorizmo prevencijos koordinuojančios institucijos. Praktikoje sutinkama nuomonių, kad terorizmo prevencijos koordinavimo funkcijos jau nepriklauso VSD. Pats departamentas nurodo, kad vykstant reformoms kovos prieš terorizmą toliau išlieka VSD veiklos prioritetu. Valstybės saugumo departamentas toliau vertins teroro akto grėsmės lygį Lietuvoje ir koordinuos prevencijos priemonių taikymą, teiks siūlymus dėl įstatymų reglamentuojančių kovą su terorizmu pakeitimų ir pan. Šiuo metu VSD yra pateikęs Vyriausybei

[124] Wilkinson P. *International terrorism: the changing threat and the UE's response*. Paris: Institute for Security Studies, 2005, p. 38.
[125] Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. VIII-49.
[126] Gutauskas A., Kalesnykas P., Petrošius D. Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema. *Jurisprudencija*. 2004, 63(55), p. 10.

siūlymus dėl Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo projekto[127], pagal kurį kovos prieš terorizmą koordinavimas Lietuvoje būtų vykdomas naudojant krizių prevencijos mechanizmus. Taip pat pažymima, kad šiais metais VSD pakelė terorizmo grėsmės lygį Lietuvoje nuo žemiausio iki žemo, kas reiškia, kad mūsų valstybei būtina tobulinti prevencijos priemones norint užkardyti teroristinius nusikaltimus.

Atkreipiamas dėmesys, kad terorizmo prevencija Lietuvoje turi būti kuriama atsižvelgiant ne tik į tiesiogines terorizmo grėsmes mūsų valstybei, bet ir į tarptautinius įsipareigojimus šioje srityje[128]. Lietuvos valstybė kovodama su teroristinėmis veikomis, nacionaliniais teisės aktais yra ratifikavusi JT ir ET konvencijas, tiesiogiai susijusias su terorizmo prevencija ir kova su terorizmu. Taip pat reikėtų paminėti kad kovojant su verbavimu ir propagandos skleidimu plačiai naudojant internetą ir socialinę žiniasklaidą, su asmenimis išvykstančiais į užsienį mokytis ir kovoti konflikto zonose, po to sugrįžtančiais radikaliomis pažiūromis, EK yra priėmusi komunikatą. Jame apibrėžė 10 sričių, kuriose valstybės narės ir ES raginamos suaktyvinti veiksmus, kad būtų užkirstas kelias visų rūšių smurtą skatinančiam ekstremizmui. Šios sritys apima: 1) valstybės narės raginamos parengti nacionalines strategijas (šiuo metu Lietuva yra parengusi saugumo strategiją); 2) sukurti europinį žinių centrą, kuris skleistų gerąją patirtį; 3) plėtoti informacijos apie radikalizaciją tinklo (RAN) veiklą; 4) vykdyti mokymus priešakinių linijų praktikams dirbantiems su rizikos grupei priklausantiems asmenims ar grupėms; 5) įgalinti nukentėjusiuosius, nes jų balsas – tai galingas prevencijos ir radikalizmo mažinimo įrankis; 6) skatinti jaunimo kritinį mąstymą apie ekstremistų idėjas; 7) plėsti radikalėjimo tendencijų tyrimus 8) skatinti glaudų valstybių narių tarpusavio ir su trečiosiomis šalimis bendradarbiavimą; 9) glaudžiau bendradarbiauti su pilietine visuomene ir privačiuoju sektoriumi kovojant su internete kylančiomis problemomis; 10) rengti ekstremistinių grupių narių radikalumo mažinimo ir atsisakymo programos („išėjimo strategijas“) visuose ES šalyse[129]. Be minėtų dokumentų, prevencijos priemonių klausimą reglamentuoja valstybės pasirašytos tarptautinės sutartys su kitomis valstybėmis ir nacionaliniai teisės aktai.

Kadangi terorizmas grėsmingai plinta, įvairiausi teisės mokslininkai siūlo jam taikyti negatyviąsias bei pozityviąsias prevencines priemones. Nors negatyviosios prevencinės priemonės ne visada būna veiksmingos, bet jos apima žvalgybos plėtrą, įvairiausių sankcijų taikymą (ekonominių, finansinių, politinių ir kt.), karinių operacijų vykdymą, teisėsaugos stiprinimą,

[127] Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos viešojo valdymo ir socialinės aplinkos departamento viešojo valdymo skyrius strateginio planavimo ir stebėsenos skyriaus 2015 m. sausio 6 d. pažyma Nr. NV-23 dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „dėl viešojo saugumo plėtros 2015-2025 metų programos patvirtinimo“ projekto (Nr. 14-0019-02-SN, TAIS NR. 14-6548(4)) [interaktyvus]. [žiūrėta]. < http://www.lrv.lt/Posed_medz/2015/150114 /07.pdf>.

[128] Paukštė A., *supra* note 4, p. 58.

[129] Europos Komisijos 2014 m. sausio 15 d. pranešimas spaudai „Stiprinimas ES atsakas radikalėjimui ir smurtiniam ekstremizmui [interaktyvus]. Briuselis, 2014. [žiūrėta 2015-03-25]. < http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-18_lt.htm>.

terorizmo finansavimo užkardymą, pasirengimą teroristinių aktų ir padalinių likvidavimą. Kitos priemonės sekančios po negatyviųjų priemonių yra pozityviosios. Prie jų priskiriame: ideologinio pobūdžio priemones (paplitusių stereotipų laužymas, tolerancijos skatinimas) ir taikomojo pobūdžio priemones (demokratijos vertybių plėtra, ekonominis ir finansinis atsilikusių šalių rėmimas, efektyvaus mechanizmo tarptautiniams konfliktams spręsti sukūrimas, žalos atlyginimas terorizmo aukoms)[130]. Autoriaus nuomone, norint praktikoje užkirsti kelią terorizmui bei jo plėtimui, reikėtų taikyti tiek pozityviąsias, tiek negatyviąsias prevencijos priemones.

Stengiantis pažaboti ir veiksmingai kovoti su teroristinėmis veikomis, Lietuva 2015-2025 metų saugumo strategijoje stengiasi įgyvendinti tokius iškeltus sau tikslus:

1) Sukurti nepalankias sąlygas teroristinei veiklai Lietuvoje ir prisidėti prie tarptautinės bendrijos kovos su terorizmu pastangų;
2) Užkirsti kelią neteisėtai asmenų migracijai, stiprinant išorės sienų kontrolę;
3) Sustiprinti potencialių terorizmo taikinių apsaugą ir atsparumą[131];

Įgyvendinant pirmą tikslą, Lietuvos valstybė siekia optimizuoti tarpinstitucinį kovos su terorizmu koordinavimo mechanizmą kaip sudėtinę krizių valdymo sistemos dalį. Didinti kriminalinės žvalgybos bei baudžiamojo persekiojimo veiksmingumą, užkirsti kelią teroristams ar terorizmu įtariamiems asmenims patekti į Lietuvą, plėsti tarpžinybinį ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą šiose srityse. Kadangi šiais laikais dauguma jaunų žmonių yra priklausomi nuo interneto bei jo socialinių tinklų, valstybės institucijos turėtų mažinti interneto naudojimo teroristiniais tikslais galimybes, o būtent kontroliuoti įtartinų asmenų pasisakymus, dėstomas ideologijas, verbavimo atvejus ir pan. Siekiant kontroliuoti teroristinių organizacijų finansavimą, valstybė privalo stiprinti teroristų finansavimo prevenciją, įgyvendinant priimtus tarptautinius įsipareigojimus, optimizuoti valstybės institucijų ir įstaigų sistemą ir veiklą šioje srityje. Svarbu paminėti, kad norint užkirsti kelią galimiems teroristinėms išpuoliams būtina stiprinti strateginių ir kitų prekių, kurios gali būti panaudotos teroro aktams vykdyti, įvežimo ir išvežimo iš Lietuvos muitų teritorijos bei disponavimo šiomis prekėmis kontrolę. Įgyvendinant antrą tikslą, valstybė įsipareigoja stiprinti reagavimo į teroro aktus pajėgas, o būtent lavinti tarptautiniuose pratybose „Aro“ veiklą, atidirbti greitojo reagavimo galimybes PAGD, greitosios medicinos pagalbos bei policijos pareigūnų. Siekiant užkirsti kelią galimam teroro aktui, teisėsaugos institucijos privalėtų vykdyti prevencinę neteisėtai įgytų ir laikomų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, masinio naikinimo ginklų paiešką masinėse žmonių susibūrimo vietose ir potencialių terorizmo taikinių aplinkoje, reguliariai atlikti terorizmo grėsmės potencialiems terorizmo taikiniams ir jų pažeidžiamumo

[130] Paukštė A., *supra* note 4, p. 91.
[131] *Ibid.*

įvertinus, rengti ir įgyvendinti potencialių terorizmo taikinių pažeidžiamumo mažinimo priemones, vykdyti prevencinius teroro aktų užkardymo veiksmus. Trečiam tikslui pasiekti būtinas yra valstybės bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis, o būtent FRONTEX, diegiant pačias naujausias programas, tikrinant sienas kertančius asmenis bei įgyvendinant tarptautinių dokumentų nuostatas. Stiprinant saugumo jausmą valstybės viduje, didinant teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų bendradarbiavimą, valstybė turėtų daugiau skirti dėmesio pareigūnų kompetencijai, panaikinti institucijų funkcijų dubliavimą bei išnaudoti Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo sistemos galimybes perimant gerąją užsienio šalių praktiką tiriant teroristinio pobūdžio veikas. Remiantis Europos Sąjungos suteiktomis galimybėmis išnaudoti projekto „Horizontas 2020“ finansavimą ir taikyti mokslinius tyrimus bei jų laimėjimus ir pažangiausias technologijas diegti teisėsaugos darbe bei skatinti partnerystę su mokslo ir studijų institucijomis bei privačiu sektoriumi. Siekiant efektyvaus ir greitojo tyrimo, reikėtų gerinti įstaigų informacinį aprūpinimą, užtikrinant naudojamų registrų, informacinių duomenų bazėmis, tobulinti technologinių sistemų plėtrą, suderinamumą bei operatyvų tarpinstitucinį ir tarpvalstybinį keitimąsi informacija, diegiant šiuolaikines informacines ir ryšių technologijas.

Apibendrinus galime daryti išvadą, kad nors Lietuva tiesiogiai nėra susidūrusi su teroro aktais, bet pastebimas nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu didėjimas. Kiekvienais metais asmenys yra traukiami baudžiamojon atsakomybėn už tokio pobūdžio veikas. Todėl būtina toliau valstybei aktyviai dalyvauti tarptautinėse organizacijose bei vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Siekiant pažaboti terorizmo plitimą, turi būti kuriamos ir praktikoje įgyvendinamos prevencinės priemonės. Prevencijos priemonių įgyvendinimas nebūtų įmanomas be kitų valstybių pagalbos, be tarptautinio bendradarbiavimo, pritaikant naujausius mokslo laimėjimus ir bendrų duomenų bazių sukūrimo pagrindu palengvinant teisėsaugos darbo efektyvumą.

3 skyrius. SU TERORIZMU SUSIJUSIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KRIMINALISTINIŲ TYRIMŲ YPATUMAI

3.1 Teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika

Teroristinio pobūdžio nusikalstamos veikos kelia didelę grėsmę tiek pavienei valstybei, tiek viso pasaulio saugumui. Todėl norint išanalizuoti teroristinių nusikaltimų kriminalistinę charakteristiką, reikėtų apibūdinti kas tai yra kriminalistinė charakteristika. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika suprantama kaip visuma (sistema) kriminalistiškai svarbių savybių, atskleidžiančių nusikaltimo padarymo procesą ir jo dėsningumus[132]. Kiti autoriai apibūdina, kaip tikėtino įvykio modelį su visais jos elementais, priklausančiais vienas nuo kito ir sudarančius pagrindą kelti įvykusio įvykio versiją[133]. Pažymima, kad kriminalistiniai charakteristikai būdingi tam tikri elementai. Mokslinėje literatūroje galime sutikti įvairiausių elementų klasifikaciją. Filippovas A. G. yra išskyręs 5 elementus: nusikaltimo objektą, metodą, aplinkybės, kurioms buvo padaryta veika (laikas, vieta ir pan.), tyrimo mechanizmas ir nusikaltėlio bei nukentėjusiojo asmenybė[134]. Lietuvos mokslininkai išskiria 4 pagrindiniai elementus: asmenį padariusį teroristinę veiką, nusikaltimo situaciją, pasikėsinimo dalyką, nukentėjusius asmenis ir nusikaltimo būdą[135]. Be šių minėtų elementų, teroristinių veikų charakteristika pasižymi dar išskirtiniu veikų tyrimo organizavimu, planavimu, atskirų tyrimo veiksmų ypatumais ir ekspertizių paskyrimu.

Kadangi teroristinių veikų kriminalistine charakteristika laikoma savotišku, idealiu modeliu, kuris pradinėse stadijose jau leidžia kryptingai kelti versijas, taip pat planuoti ir atlikti tyrimo veiksmus, padedančius nustatyti įtariamąjį asmenį ir kitas bylos aplinkybes, verta pradėti nagrinėti pačio nusikaltimo kriminalistinę charakteristiką nuo nusikaltimo padarymo būdo.

Šiais laikais teroristinės nusikalstamos veikos padaromos įvairiausiais būdais. Lietuvoje asmuo yra traukiamas atsakomybėn, jeigu jis teroristiniais tikslais gamino, laikė, įgijo, gabeno, perdavė ar kitaip disponavo šaunamaisiais ginklais, sukėlė potvynį, sprogdino ir pan., taip pat jei viešai skatino, verbavo, grasino, finansavo ir rėmė teroristus ar rengė daryti teroristinius nusikaltimus. Visi šie nurodyti būdai svarbūs kriminalistiniam veikos tyrimui. Teroristinėms veikoms būdinga tai, kad jomis siekiama įbauginti visuomenę, destabilizuoti saugumą arba paveikti politinius veikėjus priimti atitinkamą sprendimą politikos formavime ar pan.

Vienas iš svarbiausių kriminalistinės charakteristikos elementų, be kurio nebūtų pačios veikos yra nusikaltimo subjektas. Teroristinę veiką padariusiam asmeniui galima priskirti tam

---

[132] Kuklianskis S., Matulienė S. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. *Jurisprudencija*, 2002, 29(21): 49 - 65.
[133] Gocharova T. A. *Kriminalisticheskaja charakteristika terrorizma* [The Criminalistic characteristic of terrorism]. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-10]. < http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=1701>.
[134] *Ibid.*
[135] Kuklianskis S., Matulienė S., *supra* note 132.

tikros teroristinės grupuotės priklausomumą. Šiuo metu plačiai veikia organizuotos grupės, regioninės teroristinės grupės arba tarptautiniu mastu veikiančios teroristinės grupės. Praktikoje dažniausiai teroristinius išpuolius įvykdo pavieniai asmenys (savižudžiai - mirtininkai), rečiau keli asmenys (būdinga paimant įkaitais civilius)[136]. Tiek pavienius teroristus, tiek jų grupę vienija priklausomumas tam tikrai teroristinei grupuotei. Teroristinių grupuočių egzistavimą lydi daug kitų nusikaltimų, kurių dėka jie yra išlaikomi. Galima prie teisės uždraustų veikų priskirti narkotikų platinimą, žmonių grobimą prašant išpirkos, nelegali ginklų prekyba ir pan.[137] Dažniausiai teroristinius išpuolius susijusius su susisprogdinimu padaro moterys (18-27 metų), mažiau vyrai (20-25 m.). Teroristams vyrams, būdinga ankstesnė karo tarnyba, geras išmanymas sprogstamųjų medžiagų bei ginklų, geras fizinis pasirengimas. Teroristai pasižymi agresyvumu, cinizmu, teistumu (šis asmens požymis ypač reikšmingas kriminalistikai, kadangi dažniausiai praktikoje pasitaiko, kad teroristai anksčiau buvo teisti už sunkius nusikaltimus, tokius kaip nužudymas, prievartavimas ir pan.), bloga finansinę padėtimi, gyvenimo tikslo stoka, veikdami religiniais įsitikinimais ir pan. Taigi, galime teigti, kad teroristinio išpuolio subjektu gali būti bet kokio įsilavinimo žmogus, paveiktas teroristinės grupės organizatoriaus ideologija, siekdamas vieningo tikslo – ko didesnės žalos padarymo visuomenei ir nesaugumo jausmo sukėlimo. Veikos padarymo įrankiams priskiriami ginklai (šaunamieji ir pan.), sprogstamosios medžiagos, sprogstamieji įtaisai (savadarbiai ar gamybiniai, bombos, granatos ir kt.), taip pat kiti pagalbiniai dalykai (virvės, peiliai, kirviai, transporto priemonės). Praktikoje pasitaiko atvejų, kai teroristai naudoja degiuosius skysčius, kurie savaime užsidega praėjus tam tikram laikui, arba siekiant padaryti daugiau žalos, vienu metu keliose vietose sprogdinami sprogmenys. Nusikalstamos veikos padarymo vieta ir laikas priklauso nuo nusikaltėlių siekiamų tikslų bei motyvų. Dažniausiai, norint šia veiklą padaryti kuo didesnę žalą visuomenei, ją įbauginti, pasirenkamos viešos vietos tokios kaip autobusų, traukinių stotys, oro uostas, turgus arba visuomenės susibūrimo vietos pvz. koncertai, sporto rungtinės.

Kitas svarbus kriminalistinės charakteristikos elementas – teroristinės veikos padarymo aplinkybės. Jos apima tokius klausimus: kas, kada ir kokiomis aplinkybėmis pranešė apie galimą teroristinį išpuolį, ar pranešimas gautas iki išpuolio ar jį vykdant ar jau jam įvykus. Kas nukentėjo per teroristinį išpuolį (nustatinėjama tapatybė), ar tai buvo teroristinis išpuolis ar tik paprasta žmogžudystė, kokie ginklai, sprogstamosios medžiagos buvo naudojamos, ar buvo rengiant išpuolį naudojama transporto priemonė, kaip atvyko į įvykio vietą ir iš jos pasišalino[138]. Taip pat

[136] Rezvan A. P., *et al. Kriminalistika. Uchebnik* [The forensics. Tutorial]. Moskva: COKR MVD Rosiji, 2006, p. 324.
[137] Kustov A. M. Mechanizm prestupnoj detelnosti terroristicheskoj organizaciji. *Vestnik kriminalistiki* [The mechanism of the criminal activities of the terorist organization. Bulletin of criminalistics]. Moskva, 2003, p. 34 – 38.
[138] Korshunova O. N., Stepanova A. A., *supra* note 27, p. 385.

nustatinėjama, ar buvo iš anksto rengiamasi išpuoliams montuojant sprogdiklius ir pan. Tiriant nusikalstamą veiką svarbu nustatyti kiek žmonių dalyvavo išpuolyje. Jeigu dalyvavo organizuota grupė, tai kokia ir kaip buvo pasiskirstyta vaidmenimis, jeigu pavienis asmuo, tai nustatinėjama jo tapatybė, jo pažįstamų ratas ir pan.

Teroristinių veikų kriminalistiniam tyrimui svarbu nustatyti pačią tyrimo situaciją. Nusikalstamos veikos tyrimo situacija suprantama kaip informacijos visuma apie nusikalstamą veiką, asmenis, padariusius ją ir kitus reikšmingus tyrimui duomenis[139]. Nors teroristinių veikų tyrimo situacijų yra daug, šiame darbe orientuojamasi į dvi dažniausiai praktikoje taikomas situacijas: 1) kai jau yra atlikti teroristinio pobūdžio veiksmai; 2) kai grasinama įvykdyti teroristinį išpuolį. Pirmajai grupei būdinga tai, kad yra duomenų apie egzistuojančią atitinkame regione teroristinę grupę, todėl atliekami veiksmai bandant įsiaiškinti ar ji susijusi su įvykusiu išpuoliu. Taip pat žiūrimas tokios informacijos teikėjas ar tai buvo teroristinės organizacijos narys, pranešęs apie grupuotę ir jos veiklą, nukentėjęs asmuo arba liudytojai pranešę apie įvykusį teroro aktą, gaisrą, sprogimą ir pan. arba gauta informacija iš visuomenės informavimo šaltinių.

Nagrinėjant antrą situaciją, kai grasinama įvykdyti teroristinį išpuolį, visų pirmą atkreipiamas dėmesys į grasinimo paskirtį. Dažniausiai grasinimai būna skirti: 1) konkrečiam asmeniui, 2) konkrečiam asmeniui ir jo šeimos nariams, 3) grasinimai skirti organizacijai, viešajai įstaigai[140]. Visas minėtas situacijas jungia tai, kad jomis bandoma pasiekti tam tikrus teroristų užsibrėžtus tikslus (įbauginti visuomenę ar sutrikdyti visuomenės rimtį, įtakoti tam tikrą politinį sprendimą, pasipelnyti išpirkos pagrindu).

Reikėtų paminėti, kad tokio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimui būdingas ypatingas tyrimo organizavimas ir planavimas. Jis pasireiškia tuo, kad būtina sudaryti tam tikras tyrėjų grupes. Vienos turėtų vykti į įvykio vietą, atlikti jos apžiūrą, vykdyti derybas ir pan., kiti privalo dirbti su liudytojais siekiant gauti kuo daugiau informacijos susijusios su įvykiu, atlikti kratas ir poėmius. Nusikalstamos veikos tyrimo organizavimas priklauso ir nuo pačios veikos pobūdžio. Jeigu yra paimti įkaitai, tai tyrimo organizavimas skirsis nuo jau įvykusio teroro akto tyrimo planavimo ir pan. Svarbu paminėti teroristinių veikų pirminius tyrimo veiksmus. Prie pirminių tyrimo veiksmų priskiriama: įvykio vietos apžiūra, apklausa (liudytojų, nukentėjusiųjų, įtariamųjų) ir kt. Taip pat nusikalstamos veikos susijusios su terorizmu tyrimas neatsėjamas nuo antrinių tyrimo veiksmų į kuriuos įeina įvairiausio pobūdžio ekspertizės skyrimas.

Atsižvelgus į aptartą bendrą teroristinių veikų tyrimo charakteristiką, reikėtų pabrėžti, kad kiekvienai teroristinio pobūdžio nusikalstamai veikai būdingas atitinkamas tyrimas su tam tikrais jo ypatumais. Nors atliekant ikiteisminį tyrimą vadovaujamasi bendra nusikaltimo tyrimo ,

[139] Kurapka V. E., *et al*., *supra* note 70, p. 442.
[140] Korshunova O. N., Stepanova A. A., *supra* note 27, p. 381.

metodika bei taktika, bet atskirų nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu tyrimo taktika turi tam tikrus ypatumus. Būtent įvykio vietos apžiūra (joje kartu su tyrėjais privalo dalyvauti ir kiti specialistai: kinologai, išminuotojai ir pan.), apklausa (nukentėjusiųjų, nusikaltėlių, liudytojų), kratos, derybininkų dalyvavimas, ekspertizių skyrimas ir kt., pasižymi tam tikrais ypatumais, kurie bus aptarti sekančiuose skyriuose.

3.2 Atskirų teroristinių rūšių tyrimo ypatumai

3.2.1 Teroristinių išpuolių panaudojus sprogstamąsias medžiagas tyrimo taktika ir metodika

Kiekvienos nusikalstamos veikos tyrimas susideda iš tam tikrų etapų, kurie būdingi ir teroristinio pobūdžio veikoms. Pirmasis etapas pasireiškia gautu pranešimu apie įvykį arba gautu pranešimu apie galimą teroristinį išpuolį, jo įvertinimas ir sprendimo priėmimas pradėti ikiteisminį tyrimą ar ne. Paskui seka pirminių tyrimų veiksmų atlikimas, kuris pasižymi versijų iškėlimu, tikrinimu, domenų rinkimu, nusikaltėlio paieškos ir sulaikymo organizavimu, sąlygų padėjusių įvykdyti veiką nustatymu. Atlikus minėtus veiksmus, prasideda tolesnis tyrimo etapas – atliekami kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai, renkant, tiriant ir vertinant duomenis ir pats tyrimas baigiamas kaltinamojo akto surašymu[141]. Tokie nusikalstamų veikų tyrimo etapai būdingi ir tiriant teroristines veikas.

Kadangi per teroristinius išpuolius nukenčia daug nekaltų asmenų, vykdomas ikiteisminis tyrimas užtraukia didelį visuomenės ir žiniasklaidos susidomėjimą, būtinas efektyvus ir nuodugnus teisėsaugos pareigūnų darbas tiriant nusikaltimą. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai po teroristinių išpuolių reikalaujama paviešinti duomenis apie patį tyrimą, organizuojamos specialios komisijos tikrinančios tyrėjų atliktą darbą arba kartu su teisėsaugos institucijomis paraleliai tyrimą atlieka privatūs tyrėjai. Dėl šios priežasties kyla būtinybė išnagrinėti šios veikos, o būtent teroristinių aktų panaudojant sprogstamąsias medžiagas tyrimo veiksmus.

Nagrinėjant teroristinius nusikaltimus kriminalistikos prasme, svarbų vaidmenį vaidina tyrimo metodika, susidedanti iš nusikaltimo kriminalistinės charakteristikos, tipinių tyrimo situacijų aprašymo, paskesnių tyrimo veiksmų planavimo, organizavimo, kriminalistikos taktikos ypatumų bei jų taikymo praktikoje[142]. Todėl pažymima, kad kriminalistikoje išskiriamos 2 pagrindinės teroro akto situacijos, kuriomis vadovaujantis vykdomas tyrimas. Pirmajai situacijai

[141] Kurapka V. E., *et al., supra* note 70, p. 447.
[142] Averjanova T. V., *et al*., *Kriminalistika* [Criminalistic]. Moskva: Norma. 2001, p. 687.

priskiriamas gautas pranešimas apie jau įvykusį teroro aktą, antrajai, kad rengiamasi įvykdyti teroro aktą[143]. Šiame poskyryje plačiau analizuojama situacija, kai jau įvyko teroro aktas.

Įvykus teroristiniam išpuoliui, panaudojus sprogstamąsias medžiagas, naudojamasi tokia tyrimo schema: 1) įvykio vietos apžiūra. Ji vykdoma laikantis bendra apžiūros procedūra su tam tikrais ypatumais. Kadangi teroristiniu išpuoliu siekiama kuo daugiau aukų, tai įvykio vietoje dažnai įmontuojami keli sprogstamieji įtaisais, kurie sprogsta praėjus tam tikram laikui. Dažniausiai tokie sprogimai įvyksta suteikiant pirmąją medicininę pagalbą nukentėjusiesiems. Norint išvengti dar daugiau aukų, būtina, kad apžiūroje dalyvautų specialistai, išminuotojai, kinologai, kurie patikrinę nusikaltimo padarymo vietą, leidžia toliau tęsti teisėsaugos pareigūnams tyrimo veiksmus. Taip pat pažymima, kad įvykio vietoje būtina specialistui apžiūrėti visus rastus ginklus, sprogstamuosius įtaisus. Rekomenduojama įvykio vietos apžiūrą atlikti laikantis tam tikros apžiūros schemos. Pirmieji veiksmai įvykio vietoje turi būti susiję su medicininės pagalbos suteikimu nukentėjusiesiems, lavonų išvadavimo iš griuvėsių. Kiti veiksmai turi būti susiję su sprogmenų paieška ir išminavimu. Visi atliekami veiksmai privalo būti fiksuojami ir protokoluojami. 2) Po to (ar tuo pačiu metu), organizuojama nusikaltėlių „karštais pėdsakais“ paieška ir jų sulaikymas. 3) Sulaikant teroristą, privalu žinoti, kad jis yra ginkluotas (gali turėti „Šachido diržą“) ir pasirengęs paaukoti savo gyvybę ir susisprogdinti kartu su teisėsaugos pareigūnais. 4) Sulaikius asmenį būtina jį apieškoti. Apieškant reikia laikytis tam tikrų taisyklių, o būtent laikyti asmenį tokioje padėtyje, kad jis negalėtų judėti, negalėtų pasinaudoti ginklu ar susisprogdinti. 5) Sekantis veiksmas – apklausa. Jos metu, įsiaiškinama sulaikytojo vaidmuo teroro akte, priklausymas teroro grupei, finansavimo pobūdis, teroro akto organizatorius, motyvai, priemonės kurios buvo naudojamos vykdant teroro aktą. 6) Krata – svarbus tyrimui veiksmas, kuriuo metu ieškoma sulaikytojo asmens gyvenamojoje, darbo vietoje tyrimui reikšmingų duomenų, susijusių su įvykusiu teroro aktu. Dažniausiai ieškoma schemų, planų ar kitokių dokumentų, kurie nurodytų į padarytos veikos planavimą, ar net sekančios veikos padarymo vietą ir objektą. 7) Ekspertizių paskyrimas – paskutinis tyrimo schemos elementas reikšmingas žuvusiųjų tapatybėms nustatyti bei naudojamų sprogstamųjų medžiagų, įtaisų kilmei ir sudėčiai nustatyti[144]. Be visų išvardytų tyrimo veiksmų, gali būti taikomas ir eksperimentas. Eksperimentu siekiama įsiaiškinti, ar įtariamasis iš tikrųjų pats sukūrė sprogstamąjį įtaisą kaip nurodė apklausos metu ar naudojo bendrininkų sukonstruotą sprogdiklį ir nori nuslėpti bendrininko dalyvavimą teroro akte. Remiantis sprogmens konstrukcija, galima nustatyti teroristinėms grupėms būdingus tam tikrus sprogmenų konstravimo požymius.

[143] Saveljeva M. V. Smushkin A. B. *Kriminalistika*. Uchebnik [The Forensics. Tutorial]. Izdatelskij dom „Dashkov i K“. 2009, p. 201.
[144] *Ibid*., p. 203.

Reikėtų pažymėti, kad atliekant ikiteisminį tyrimą tokio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrime, būtinas įvairiausių specialistų bei kitų teisėsaugos institucijų tarpusavio bendradarbiavimas. Taip pat nurodoma, kad tokio nusikaltimo efektyvus tyrimas priklauso nuo naujausių kriminalistinių tyrimo priemonių bei metodikos naudojimo[145]. Todėl būtina sukurti bendrą sprogstamųjų teroristinių veikų tyrimo metodologiją bei taktiką ir apmokyti teisėsaugos pareigūnus ja naudotis. Pažymima, kad teisėsaugos pareigūnams bendradarbiaujant tarpusavyje, bus efektyviai suteikta pagalba nukentėjusiesiems, sulaikyti teroristai ir greičiau ištirta pati veika.

3.2.2 Įkaitų paėmimo tyrimo metodika

Vis dažniau teisėsaugos institucijoms tenka susidurti su atvejais, kai siekiant savanaudiškų tikslų teroristai paima civilius įkaitais. Įkaitų paėmimas teroristinėms grupuotėms dažnai tampa įrankių pasipelnyti, gauti papildomų lėšų jų veiklai tęsti ir naujų narių paieškai. Vieni iš skaudžiausių teroristinių išpuolių susijusių su įkaitų paėmimu galima laikyti įvykius Beslane (kai buvo teroristų užgrobta mokykla) ir Nord Ost (įkaitų laikymas teatro salėje). Tiriant tokio pobūdžio nusikalstamą veiką vadovaujamasi bendra kriminalistine tyrimo taktika ir metodika, bet kai kurie tyrimo elementai išsiskiria tam tikrais ypatumais. Todėl toliau darbe yra pateikiami įkaitų paėmimo tyrimo ypatumai.

Įkaitų paėmimas – tai kelių etapų nusikalstama veika, susidedanti iš grobimo, pervežimo ir laikymo. Pagrobimo vieta gali būti, tiek darbo vieta, gyvenamasis rajonas, privačios nuosavybės kiemas, o nepilnamečių pagrobimas dažniausiai įvyksta mokyklose, darželiuose ir kitose jų buvimo, susirinkimo vietose. Įkaitų paėmimas vykdomas dienos metu, kadangi šiuo laikotarpiu lengviausiai iškelti įkaitų išlaisvinimo sąlygas. Teroristinės veikos susijusios su įkaitų paėmimu dažnai siejamas su tam tikru įtakingu nukentėjusiuoju arba grupe paprastų civilių. Įkaitu gali būti bet kokio amžiaus žmogus ir bet kokios profesijos atstovas. Norint iškelti tyrimo versijas, svarbu nustatyti asmens statusą ir surinkti informaciją apie jo pažįstamų ratą, su kuo bendravo, konfliktavo, kokias pareigas užima, ar tai yra politikas, turintis įgaliojimų priimti atitinkamus sprendimus ir pan. Kita grupė asmenų galinčių tapti teroristų įkaitais – asmenys atsidūrę netinkamoje vietoje. Praktikoje dažniausiai šį nusikaltimą padaro organizuotos grupės nariai, pasiskirstę tarpusavyje vaidmenimis (vykdo asmens grobimą, gabena asmenį į nurodytą vietą, saugo belaisvį ar organizuoja įkaitų paėmimo operacijos planą), o ne pavieniai asmenys. Taip pat, išskiriami tokie nusikaltimo padarymo būdai: ginkluotas pagrobimas, pagrobimas naudojant jėgą,

[145] Davidov E. V. *Techniko- kriminalisticheskoje obespechenije raskrytja i rassledovanija aktov terrorizma, sovershennyx s primenenijem vzryvnych ustroistv* [Technical-criminalistic support of detection and investigation of acts of terrorism, committed with the use of explosive devices].Disertacija. Volgograd: Volgogradskaja Akademija, 2004, p. 199.

įkaitų paėmimas apgaulės būdu. Toliau darbe daugiausia dėmesio bus skiriama ginkluotam užgrobimui.

Teroristinėse veikose susijusiose su įkaitų paėmimu galimos situacijos, kai: 1) dingsta asmuo ir apie jį praneša jo šeimos nariai. Tokioje situacijoje tyrėjams būtina nustatyti: kada, kas, kokiomis aplinkybėmis jį matė paskutinį kartą, surinkti ko daugiau informacijos apie dingusį asmenį, nustatyti dingimo motyvus ir grobimo tikslą; 2) nusikaltėliai patys praneša apie paimtą įkaitą ir iškelia reikalavimus (politinius, finansinius). Esant tokiai situacijai, teisėsaugos pareigūnai jau turi pirminių duomenų apie asmenius, laikančius įkaitą, jų reikalavimus bei motyvą. Sekančiais veiksmais turėtų būti pilnos informacijos apie nusikaltėlius, apie pagrobtuosius surinkimas, kas jie, jų amžius, kiek jų yra, kokią jų padėtis, sveikatos būklė. Nustatinėjama jų laikymo vieta ir pan. 3) nusikaltimo liudytojai praneša apie įvykį. Tokioje situacijoje vykdoma apklausa, įsiaiškinama kiek žmonių buvo paimta įkaitais, pagrindiniai nusikaltėlių požymiai, kokia kryptimi ir kokia transporto priemone išvažiavo ir pan. Gauta informacija yra patikrinama ir planuojami tolesni tyrimo veiksmai. 4) patys nukentėjusieji, pabėgę kreipiasi į policijos įstaigas.

Reikėtų paminėti, kad kiekvieno tyrimo pirmajame etape nagrinėjamos susijusios su įvykiu tipinės situacijos. Joms priskiriama situacija: 1) kai ginkluota teroristinė grupuotė paėmė įkaitais grupę žmonių, išsakė savo reikalavimus ir yra pasirengę vesti derybas. Pirminiai veiksmai turėtų būti susiję su teroristų asmenybių nustatymu, kratų atlikimas jų, jų šeimos narių gyvenamojoje, darbo vietoje. Sudaromas veiksmų bei derybų planas. Tokiose situacijose yra būtinas patyrusio derybininko dalyvavimas. 2) Situacija, kai įkaitai jau išlaisvinti, o teroristai sulaikyti arba neutralizuoti. Atliekami tokie paskesni veiksmai: įvykio vietos apžiūra, lavonų apžiūra, liudytojų nustatymas, apklausos, transporto priemonių apžiūra, ekspertizių skyrimas, kratos ir kt. 3) Situacijoje, kai įkaitai išlaisvinti, bet teroristai pabėgo, seka tokie teisėsaugos institucijų veiksmai: įvykio vietos apžiūra, apylinkių apžiūra, sulaikytų asmenų apklausa, liudytojų paieška, jų apklausa, teroristų sulaikymas, ekspertizių paskyrimas[146].

Pažymima, kad šio pobūdžio nusikalstamos veikos skiriasi nuo kitų veikų kriminalistinio tyrimo ne vien tik metodika, taikomais kriminalistiniais algoritmais bet ir taktika[147]. Prieš pradedant tirti nusikaltimą nedelsiant turi būti suteikta medicininė pagalba išlaisvintiems įkaitams ir tik po to gali būti nustatytos apžiūrimos teritorijos ribos bei pasiskirstymas grupėmis atliekant apžiūrą. Taip pat, įvykio vietos apžiūros ypatumas pasireiškia tame, kad ją galima atlikti tik po

[146] *Kratkij kurs lekcij po discipline „Kriminalistika“* [Short course of lectures on discipline "Forensics“]. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-10]. < http://studme.org/195803027575/pravo/osobennosti_taktiki_ otdelnyh_sledstvennyh_deystviy_vozobnovlennym_proizvodstvom_ugolovnym_delam#51>.
[147] Kotkin S. N., s*upra* note *19,* p. 19.

įkaitų išlaisvinimo operacijos[148]. Tokie tyrimo veiksmai, kaip įvykio vietos apžiūra, apklausa, akistata, atpažinimas, eksperimentas išsiskiria nuo bendros kriminalistinės taktikos tam tikrais tyrimo ypatumais. Visų pirmą, tokiose situacijose dažniausiai nebūna vienos įvykio vietos. Jų būna kelios. Vieta, kur asmuo buvo pagrobtas, transporto priemonės kuriomis buvo gabenamas, vietos, kur buvo laikomas įkaitas, vietos kur buvo ar ketinama perduoti išpirką. Visos jos reikšmingos tyrimui ir turi būti nuodugniai apžiūrėtos. Įvykio vietoje dažniausiai pasilieka nusikaltėlių, nukentėjusiųjų pėdų (batų) pėdsakai, biologinės kilmės pėdsakai, jei buvo naudotas šaunamasis ginklas, tai tūtelės ir kt. Jeigu grobimui buvo naudota transporto priemonė, tai būtina paimti jos padangų išliejas, nustatyti važiavimo kryptį, taip pat ieškoti liudytojų mačiusių, kaip nusikaltėliai atvyko į įvykio vietą, teritorijos filmavimo vaizdo įrašus ir pan. Tiriant tokio pobūdžio nusikalstamas veikas, reikėtų įdėmiai apžiūrėti nukentėjusiojo drabužius, nes ant jų gali pasilikti biologinių nusikaltėlių pėdsakų, jei jis buvo surištas, tai ieškoti įrankių, juos suradus (pvz. virvę) atlikti jų apžiūrą. Taip pat atliekant įvykio vietos apžiūrą būtina surasti, užfiksuoti bei išimti sprogstamuosius įtaisus ir jų pėdsakus, šaunamuosius ginklus, rūbus, dokumentus ir kitus įkaitų asmeninius su savimi turėtus daiktus, telefono aparatus bei vaizdo fiksavimo priemones[149]. Nusikaltimuose susijusiuose su įkaitų paėmimu būdinga tai, kad dažniausiai pats procesas yra teroristų filmuojamas. Todėl ši filmuota vaizdo medžiaga gali palengvinti tolesnį tyrėjų darbą tiriant ir renkant įrodymus dėl šio nusikaltimo.

Svarbu paminėti, kad tiriant nusikaltimą susijusį su įkaitų paėmimu, būtina, kad apžiūroje dalyvautų išminuotojas. Taip pat, vykdant išlaisvinimo operaciją, anksčiau minėtuose ribose turi dalyvauti ginkluoti pareigūnai, pasiruošę sulaikyti teroristus, kadangi dažnai vykdant išlaisvinimo operaciją teroristai bando tarp įkaitų pasislėpti ir taip išvengti atsakomybės. Įvykio vietoje specialisto apžiūrimi, fiksuojami visi rasti ginklai, nesprogę sprogmenys. Jeigu nepavyksta derybų metu išlaisvinti įkaitus, sudaromas vadavimo „šturmo“ planas ir jo vadovaujant atliekamas vadavimo procesas, po kurio seka anksčiau išvardyti tyrimo veiksmai.[150]

Taip pat tiriant nusikaltimą susijusį su įkaitų paėmimu tikslinga skirti ekspertizes. Vienos iš svarbiausių skiriamų ekspertizių: daktiloskopinė, trasologinė, balistinė, sprogstamųjų medžiagų, teismo medicinos ir kt.[151] Visos paskirtos ekspertizės gali suteikti daug reikšmingos tyrimui

[148] Antonov V. P. *Osobennosti organizaciji proizvodstva osmotra mesta proishestvija po delam terroristicheskoj napravlennosti* [Features of the organization of production inspection of the scene for a terrorist nature]. Moskva: izdacelstvo „Jurlitinform“, 2006, p. 53.
[149] *Ibid*., p. 53.
[150] Balashov D. N., Balashov M. N., Malikov S. V. Kriminalistika. Uchebnik [Criminalistics. Textbook]. Moskva: INFRA-M, 2009. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-16]. < http://www.irbis.vegu.ru/repos/11148/HTML/103.htm>.
[151] Shakurov R. R., *et al. Kriminalisticheskaja metodika rassledovanija prestuplenij* [Forensic crime of investigation methodology]. Tashkient, 2013, p. 31.

informacijos dėl pačio įvykio, dėl galimų nusikaltėlio požymių ir kai kuriais atvejais nustatyti tapatybes tiek nukentėjusiųjų, tiek nusikaltėlių.

3.2.3 Melagingų pranešimų apie teroristinius įvykius tyrimo taktika

Nors mūsų valstybėje teroristinių išpuolių nėra buvę, bet vis dažniau teisėsaugos institucijoms yra pranešamą apie užminuotą tam tikrą pastatą, transporto priemonę. Gavus tokio pobūdžio informaciją, teisėsaugos pareigūnai nedelsiant reaguoja į gautą pranešimą ir jį tikrina. Tokio pranešimo pagrindu, evakuojami iš minėtų pastatų asmenys, sustoja normalus įstaigų darbas, sustoja transporto priemonių funkcionavimas, kuo pasėkoje, tiek valstybės, tiek privačios institucijos patyria daug materialinės žalos bei atsiranda visuomenei nesaugumo jausmas, sutrikdoma viešoji rimtis. Dėl minėtų priežasčių kriminalistikos mokslą domina šio nusikaltimo padarymo būdas, asmenybės, nusikaltimo vieta ir objektas į kurį kėsinamasi.

Tokio pobūdžio nusikalstamos veikos padarymo būdas apima: gautą pranešimą elektroninių paštu, telefonu, retesniais atvejais yra parašomas grasinimas ranka arba pranešama gyvai per trečiuosius asmenis arba vaizdo įrašu su iškeltais reikalavimais atitinkamam subjektui. Pasikėsinimo objektu dažniausiai tampa susisiekimo vietos (stotys, oro uostai), gyvenamieji namai (norint įbauginti visuomenę, sukelti nesaugumo jausmą), viešosios institucijos (Teismai, mokyklos, darželiai). Tokio pobūdžio veikoms būdinga tai, kad nusikaltėliai bando nuslėpti savo tapatybę. Dažniausiai apie galimą išpuolį pranešama anonimiškai. Apibūdinant asmenį, pranešusį apie galimą teroristinį išpuolį, galime teikti, kad toks pranešimas gali būti gaunamas tiek iš pavienių asmenų, tiek iš teroristinės grupės. Praktikoje dažniausiai pasitaiko, kad tokio pobūdžio informacija gaunama iš pavienių asmenų, ypač nepilnamečių paveiktų alkoholiu arba narkotinių medžiagų, asmenų teistų už chuliganizmą ir pan.

Analizuojant praktiką bei metodiką vedant derybas su nusikaltėliais, išskiriamos asmenų linkusių melagingai pranešti apie gresiamą teroro aktą kategorijos. Jais gali būti: savižudžiai, keršytojai, psichiškai nestabilūs asmenys, chuliganai ir teroristai[152]. Visiems jiems būdingi tam tikri savotiški motyvai, bet pats populiariausias tikslas – įbauginti visuomenę, sukelti nesaugumo jausmą, arba remiantis melagingu pranešimu, nukreipti dėmesį nuo vykdomo kitoje vietoje tikrojo teroristinio išpuolio. Tiriant tokio pobūdžio veiką, būtina nustatyti pranešimo turinį, pranešėjo tapatybę, kada ir esant kokioms aplinkybėms buvo parengtas melagingas pranešimas, kokiu būdu

[152] Raminov. A. *Organizacija rasledovanija pervonachalnogo etapa rasledovanija zavedomo lozhnogo soobshchenja ob akte terrorizma* [Investigation of the initial stage of the investigation with false messages about the act of terrorism]. Daklad. Moskva, 2010, p. 32.

buvo perduota informacija, kam buvo pranešimas adresuotas, vieta kurioje buvo sudarytas, jo motyvai ir kokie kilo padariniai.

Pirminiame tyrimo etape, prieš iškeliant tam tikras versijas, būtina išnagrinėti pagrindines veikos situacijas: 1) kai žinoma pranešėjo asmenybė, bet nežinoma jo buvimo vieta; 2) kai nežinomas pranešėjas[153]. Tikrinant minėtas versijas dažniausiai tyrėjai naudojasi kriminalistiniais algoritmais pritaikytais šiam nusikaltimui tirti. Jie apima: tyrimo situacijos analizę, versijų nagrinėjimą, tyrimo veiksmų planavimą, organizavimą tikrinant iškeltas pirmines versijas ir pan.[154] Praktikoje dažniausiai pasitaiko atvejų, kai nežinoma kas, iš kur melagingai pranešė apie teroristinį įvykį. Tokioje situacijoje, tyrėjams reikia nustatyti iš kur pranešta, jeigu skambinta, tai telefono numerio savininką, to asmens tapatybę ir surikti kuo daugiau duomenų apie jį. Atlikus minėtus veiksmus, keliamos bei nagrinėjamos tipines versijos. Nustatinėjamas, kuo pranešėjas yra susijęs su minėtą įstaigą, ar jis joje dirba, mokosi ar iš viso su ja nėra susijęs. Svarbu nustatyti, prieš ką buvo nukreiptas melagingas pranešimas. Dažniausiai praktikoje pasitaiko, kad tokie pranešimai būna nukreipti prieš konkretų asmenį, prieš konkrečią socialinę organizaciją ar instituciją, norint tokiu būdu jai padaryti žalą. Taip pat reikėtų pabrėžti pokalbio su pranešėju reikšmę bei taikomas taktikos gudrybes. Visų pirmą, paskambinus „teroristui“ ir pranešus apie planuojamą ataką, pareigūnas vadovaujasi išskirtinėmis, dialogo, pokalbio vedimo taisyklėmis. Pokalbiu metu, reikėtų stengtis demonstruoti stabilumą, supratingumą, draugiškumą, imituoti ryšio trukdžius ir stengtis ko daugiau išgauti iš pranešėjo informacijos apie pranešamą įvykį[155]. Jei pranešėjas, melagingai grasina įvykdyti teroristinį išpuolį iš kerštо ar pan., sėkmingai vedant dialogą galima ne tik nuo to atkalbėti, sužinoti pranešėjo motyvus, tikslus bet ir greitai nustatyti asmenybę, jo buvimo vietą ir operatyviai pranešėją sulaikyti.

Jeigu nėra galimybių gyvai bendrauti su pranešėju, remiantis turimą pirminę informaciją yra atliekama apklausa. Patys pirmieji yra apklausiami asmenys, gavę pranešimą apie gresiamą teroristinį išpuolį. Apklausos metu nustatinėjama: kada, kur, kokiu būdų buvo gautas pranešimas, koks pranešimo turinys ir pan. Nustačius pranešėją, svarbu įsiaiškinti: ar pranešimas iš tiesu buvo melagingas, kas paskatino ji palikti tokį pranešimą koks buvo jo tikslas, kodėl būtent tokių būdų buvo paliktas pranešimas, ar pranešėjas nepriklauso kokiai nors grupuotei. Sekantis tyrimo veiksmas būtų vietos, apie kurią pranešta apžiūra, pranešusio asmens, daiktų apžiūra. Pažymima, kad atliekant įvykio vietos apžiūrą, būtinas sprogstamųjų medžiagų specialisto, išminuotojų,

[153] Tishkin D. V. *Kriminalisticheskaja charakteristika i osobennosti rassledovanija zavedomo loznogo soobshchenija ob akte terrorizma* [Criminological characteristics and features of the investigation deliberately false report about act of terrorism]. Disertacija. Kanditat jurisdicheskich nauk. Jekaterinburg: Uralskij juridicheskij institut, 2002, p. 105.
[154] Stolbov A. N. *Metodika rassledovanija zavedomo lozhnogo soobschenja ob akte terrorizma* [Methods of investigation of false reports about a terrorist act]. Disertacija. Kanditat jurisdicheskich nauk. Moskva: Akademija Upravlenija MVD Possiji, 2007, p. 55.
[155] Raminov A., *supra* note 152, p. 40.

kinologų dalyvavimas. Jeigu melagingas pranešimas buvo nukreiptas prieš atitinkamą organizaciją, tai vertėtų apklausti jos vadovą (siekiant įsiaiškinti ar buvo jam grasinama, kokie asmenys buvo atleisti ir pan.). Po visų atliktų tyrimo veiksmų patartina skirti trasologinę, rašysenos, dokumentų, fonoskopinę ekspertizę. Ekspertizių išvados gali praversti nustatinėjant nusikaltėlio tapatybę, bei naudingu įrodymu traukiant jį atsakomybėn.

Apibendrinus galima teigti, kad tiriant nusikalstamą veiką susijusią su melagingu pranešimu apie teroristinį išpuolį didelę reikšmę tyrimui turi gautos pirminės informacijos patikrinimas ir kitos tyrimui reikšmingos informacijos surinkimas. Gautos informacijos patikrinimas turi būti atliekamas vienu metu su pranešėjo tapatybės nustatymu ir galimos teroristinio išpuolio vietos apžiūra. Todėl greitai reaguojant į gautą pranešimą ir vienu metu atliekant šiuos tyrimo veiksmus, išsaugomi paskesniam tyrimui reikšmingi kriminalistinio pobūdžio duomenys.

3.3. Su terorizmu susijusių nusikaltimų kriminalistinė tyrimo taktikos ir metodologijos harmonizavimas tarptautiniame bendradarbiavime

3.3.1. Naujų kriminalistinių metodų ir krypčių pritaikymas tarptautiniame bendradarbiavime

Kriminalistinių tyrimų bei metodų taikymas yra neatsiejama kiekvienos valstybės baudžiamojo proceso dalis. Pastaraisiais metais baudžiamojo proceso rezultatai tapo priklausomi nuo kriminalistikos mokslo. Didėjant nusikalstamų veikų apimančių kelių valstybių teritoriją (pvz. prekyba žmonėmis, terorizmas, organizuotas nusikalstamumas) skaičiui, veiksmingas veikų ištyrimas reikalauja glaudesnio valstybių tarpusavio bendradarbiavimo. Kriminalistinių metodų pritaikymas praktikoje palengvina teisėsaugos pareigūnams darbą renkant reikšmingus tyrimui duomenis, atskleidžiant veikos padarymo aplinkybes bei nustatant patį įtariamąjį. Kadangi kiekvieną dieną padaromi vis sunkesni nusikaltimai apimantys kelių valstybių teritoriją, tai jų ištyrimas tampa neįmanomu be tarptautinio teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo bei naujausios kriminalistikos metodikos pritaikymo baudžiamajame procese.

Mokslininkas D. G. Ubelaker yra pažymėjęs, kad tarptautinis bendradarbiavimas vaidina svarbų vaidmenį ne vien tik atskiros valstybės baudžiamajame procese renkant įrodymus, bet jis yra ypač reikšmingas kriminalistikos moksle[156]. Tarptautinis bendradarbiavimas baudžiamajame procese pasireiškia ne vien tik informacijos pasikeitimu tarp skirtingų valstybių, bet ir atliktų tyrimų rezultatų patikimumu. Lietuvos mokslininkai savo darbuose yra nurodę, kad tarptautinis bendradarbiavimas baudžiamajame procese, o ypač atliekamų tyrimų rezultatų pritaikymas kitos valstybės teisminėje institucijoje, yra neišvengiamai priklausomas nuo abipusio pripažinimo

[156] Ubelaker D. H. *Forensic Science: Current Issues, Future Directions.* Wiley-Blackwell, 2012, p. 220.

principo ES valstybėse narėse. Šio principo pagalba Europoje siekiama sukurti „laisvą įrodymų judėjimą“, grindžiamą abipusio pripažinimo principu[157]. Taip pat pažymima, kad kriminalistikos taikomų metodų tarptautiniame bendradarbiavime harmonizavimas turėtų apimti: 1) tyrimų institucijų akreditavimą; 2) abipusio pripažinimo principo pritaikymą tarptautiniame tyrime; 3) įrodymų rinkimo priemones bei jų reglamentaciją; 4) Europos Prokuratūros įsteigimą ir kt.

Kadangi ES užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti ES kaip laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje būtų užtikrintas aukšto lygio saugumas plėtojant bendrą valstybių narių veiklą policijos ir teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityse[158], Lietuvos valstybėje sėkmingai įgyvendinama Europos kriminalistikos 2020 viziją. Kiekvienais metais Lietuvoje yra akredituojami vis naujesni kriminalistikos metodai. Pažymima, kad vien per 2014 metus Lietuvos teismo ekspertizės centras akreditavo rankų pėdsakų identifikacijos tyrimus bei rankų pėdsakų ryškinimo daktiloskopiniais milteliais ekspertinius tyrimo metodus. Šių tyrimo metodų akreditavimas gali būti laikomas vienu iš svarbių žingsnių atliktų ekspertinių tyrimų patikimumo link. Akredituoti tyrimai reiškia, kad tyrimai buvo atlikti kokybiškai ir šios institucijos teikiamos paslaugos yra patikimos ir gali būti naudojamos kitos valstybės vykdytiname baudžiamajame procese. Įgyvendinant Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. pamatinį sprendimą 2009/905/TVR dėl kriminalistinių laboratorinių tyrimų paslaugų teikėjų akreditacijos [159], buvo keičiamas Lietuvos Respublikos Teismo ekspertizės įstatymas. Pakeistas įstatymas neišsprendė tam tikrų klausimų. Visų pirma, pamatinio sprendimo normos taikomos tik laboratorijų veiklai susijusiai su DNR duomenimis. Antra, įgyvendinant pamatinį sprendimą, nebuvo pakeistos baudžiamojo proceso kodekso 20 str. nuostatos dėl įrodymų vertinimo. Todėl, specialistų atliktų tyrimų rezultatai yra laikomi duomenimis, kurie skirtingoje valstybėje teismo proceso metu gali būti pripažinti įrodymais arba ne. Taip pat, pažymima, kad nesant abipusiai priimto bendradarbiavimo modelio kriminalistikos srityje, kriminalistinių laboratorinių tyrimų procesų metu vienoje valstybėje narėje gauta informacija, gali būti siejama su tam tikru netikrumu kitoje valstybėje narėje dėl to, kaip buvo elgtasi su tiriamuoju objektu, kokie buvo taikyti metodai ir kaip buvo aiškinami rezultatai[160]. Kita problema yra susijusi su ekspertų rengimu. Siekiant, kad atliekami tyrimai būtų pripažinti kitose valstybėse, būtina, kad subjektų atliekančių tyrimą žinios atitiktų ekspertams keliamus tarptautinius reikalavimus[161]. Taip pat būtina, specialistus rengti pagal bendrą mokymo programą suteikiant jiems akreditaciją.

[157] Jurka R., *supra* note 42, p. 61.
[158] Kurapka V. E, *et al*. *Specialių žinių tiriant nusikaltimus mokslinė koncepcija ir jos įgyvendinimo mechanizmas.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 120.
[159] Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. pagrindų sprendimas 2009/905/TVR dėl kriminalistinių laboratorinių tyrimų paslaugų teikėjų akreditacijos. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. [2009] L 322. p. 14-16.
[160] Malevski H., *et al.*, *supra* note 42, p. 70.
[161] National Research Council. *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward*. Washington, DC: The National Academies Press, 2009, p. 6.

Būtent dėl aukščiau minėtų trūkumų verta trumpai aptarti abipusio pripažinimo principo reikšmę tarptautiniame bendradarbiavime. Šiuo principo taikymas tarptautiniame bendradarbiavime užtikrintų „laisvą įrodymų judėjimą“, tų pačių kriminalistinių tyrimų nedubliavimą ir panaudojimą baudžiamajame procese. Norint pritaikyti praktikoje minėtą principą, reikėtų sukurti bendrą, valstybėms narėms privalomą ir taikomą įrodymų rinkimo metodiką arba įteisinti tarptautinio dokumento pagrindu, galimybę prašančiajai valstybei, prašyme dėl įrodymų rinkimo nurodyti, kokių formalumų vykdančioji valstybė turi laikytis, kad būtų užtikrintas įrodymų leistinumas. Šių reikalavimų laikymasis užtikrintų glaudų ir patikimą skirtingų valstybių teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą ir baudžiamojo proceso metu surinktų kriminalistinių duomenų patikimumo, leistinumo garantą bei jų panaudojimą prašančiosios valstybės teisme.

Minėto principo įgyvendinimui būtinas yra bendros įrodymų rinkimo priemonių nustatymas ir jų tarptautinis reglamentavimas. Vienas iš įrodymų rinkimo būdų, buvo laikomas diskusinis Tarybos pamatinis sprendimas 2008/78/TVR[162]. Jis pasireiškė savo ribotu taikymu renkant įrodymus baudžiamajame procese. Priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose[163], papildė minėtą pamatinį sprendimą. Direktyva numato, kad siekiant surinkti įrodymus, ETO gali būti išduodamas vienam ar keliems konkretiems tyrimo veiksmams atlikti ETO vykdančioje valstybėje. Šios direktyvos pagrindu prašančioji valstybė, gali gauti iš kitos valstybės jau surinktus ir turimus įrodymus. Direktyva gali būti taikoma visiems ikiteisminio tyrimo veiksmams, kuriais siekiama surinkti įrodymus. Ji nustato vieną įrodymų gavimo sistemą, bei numato atskiriems baudžiamojo proceso veiksmams (pvz., laikinas suimtųjų perdavimas), papildomas taisykles. Todėl šios direktyvos pagrindu įvairūs teisinės pagalbos prašymai, įforminti tyrimo orderio pavidalu, turėtų būti pripažinti ir vykdomi be nereikalingo delsimo, formalumų bei bet kokios abejonės dėl įrodymų, kurie buvo surinkti vykdančioje valstybėje, vertinimo ir pripažinimo kaip leistinų juos gavusioje valstybėje[164]. ETO direktyvoje numatyta galimybė prašyti kitoje valstybėje narėje atlikti proceso veiksmus pagal ETO išduodančiosios valstybės baudžiamojo proceso įstatymo numatytas procedūras. Ji turėtų sumažinti atvejus, kai surinkti duomenys nėra pripažįstami kitoje valstybėje leistinais. Šios direktyvos pagalba, yra siekiama harmonizuoti ne vien tik įrodymų rinkimą bet ir toliau skatinti valstybės nares remiantis abipusio pripažinimo principu, palengvinti baudžiamąjį

[162] Tarybos 2008 m. gruodžio 18 d. pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose. Europos Sąjungos leidinys. [2008] L 350/72.

[163] Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. balandžio 3 d. direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. [2014] L 130/1.

[164] Kurapka V. E., Matulienė S., Panomariovas A., *et al. Baudžiamasis procesas: nuo teorijos iki įrodinėjimo.* Vilnius: Mokslo studija, 2011, p.122.

proceso veiksmų atlikimą kitos valstybės teritorijoje panaudojant naują kokybinio lygmens teisinio bendradarbiavimo įrankį.

Be minėtos įrodymų rinkimo priemonės svarbų vaidmenį baudžiamajame procese tiriant sunkius nusikaltimus, apimančius kelių valstybių teritorijas, vaidina Eurojusto pagrindu Europos Prokuratūros įsteigimas. Nors Europos Prokuratūros įsteigimas, labiau reikšmingas finansiniams nusikaltimams, bet ji gali būti naudingu įrankių vykdant tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą dėl nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu finansavimu. Todėl Europos Prokuratūros įsteigimas gali užtikrinti glaudų Europos ir nacionalinių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą ir veiksmingus informacijos mainus[165]. Taip pat pažymima, kad Europos Prokuratūra galėtų savo veikloje remtis abipusio tyrimo priemonių pripažinimo principu. Jo dėka, nereikėtų gauti naujo teismo leidimo patvirtinimo tada, kai vienos valstybės narės teisme sankcionuota tyrimo priemonė yra įgyvendinama kitoje valstybėje narėje ir bet kokie tyrimai, vykdomi patvirtinus teismui vienoje valstybėje narėje, būtų vykdytini ir bet kurioje kitoje valstybėje narėje. Vokietijos mokslininkai su tokiu siūlymu nesutinka. Pasak jų, norint taikyti minėtą principą, reikėtų nustatyti minimalų nacionalinių tyrimo priemonių harmonizavimo lygį valstybėse narėse ir šio principo pritaikymas galėtų būti vertinamas kaip valstybės narės suvereniteto pažeidimas. Panašiai pasisako ir mūsų mokslininkai. Jie teigia, kad nesant minimalaus nacionalinių tyrimo priemonių harmonizavimo ES lygiu tokio principo įgyvendinimas iš esmės nėra suderinamas su Lietuvos Respublikos principais[166]. Todėl galima sutikti su 2011 m. atlikto tyrimo „Europos Prokuratūros steigimo perspektyvos – Lietuvos požiūris, teisiniai ir politiniai aspektai“ išvadomis, kad „*siekiant įgyvendinti abipusio tyrimo pripažinimo principą, turėtų būti minimalus nacionalinių tyrimo priemonių harmonizavimo lygis valstybėse narėse*“[167]. Tai reiškia, kad kiekviena valstybė kovodama su nusikalstamumu, turi stengtis suderinti nacionalinės teisės įrankius su tarptautiniais. Taip pat, reikėtų priimti bendrą teisės aktą, pvz. direktyvą, kurioje būtų išvardytos visos galimos Prokuratūros funkcijos, jos struktūra, veiklos ribos bei stengtis nors minimaliai harmonizuoti nacionalinės teisės normas su tarptautiniais teisės aktais.

Apibendrinus galima teigti, kad tarptautinis bendradarbiavimas žingsnis po žingsnio vis paprastėja, sudaro prielaidas tarpvalstybinius santykius tiriant nusikaltimus paversti kiek įmanomai labiau suderintus, grindžiamus tarpusavio pasitikėjimo santykiais ir pripažinimu. Siekiant harmonizuoti kriminalistikos metodiką bei taktiką, valstybės narės privalo toliau kelti kriminalistikos lygį kuriant ir plėtojant savo atitinkamą kriminalistikos infrastruktūrą ir užtikrinti

[165] Europos Komisijos Tarybos 2013 m. liepos 17 d. reglamento pasiūlymas COM(2013) 534 dėl Europos prokuratūros įsteigimo. [2013] 2013/0255 (APP).
[166] Advokatų kontora VARUL ir partneriai. Tyrimo projekto išvados „Europos Prokuratūros steigimo perspektyvos – Lietuvos požiūris, teisiniai ir politiniai aspektai“ [interaktyvus]. Vilnius, 2011, p. 49. [žiūrėta 2015-03-30]. < file:///C:/Users/kocia/Desktop/europos%20prokurat%C5%ABros%20steigimo%20perspektyvos.pdf>.
[167] *Ibid*., p. 80.

aukščiausią teismo ekspertizes atliekančių subjektų darbo kokybę. Pačios valstybės narės privalo stengtis kad būtų vykdomi naujausi moksliniai ir technologiniai reikalavimai, paskirti kontaktinį centrą, kuris platintų informaciją apie veiklą, vykdomą įgyvendinant šias išvadas, įskaitant informaciją apie kriminalistikos infrastruktūros plėtrą, teikti paramą kuriant ir plėtojant Europos kriminalistikos erdvę ir pan.

3.3.2. Nusikalstamos veikos susijusios su terorizmu atlikto tyrimo ir prevencijos efektyvumo analizė

Nors mūsų valstybė nebuvo tiesiogiai susidūrusi su teroristiniais išpuoliais, bet teisėsaugos institucijoms kiekvieną dieną tenka analizuoti gaunamą informaciją ar patiems rinkti duomenis apie asmenis susijusius su teroristinėmis organizacijomis ir pan. Analizuojant terorizmo situaciją Lietuvoje, autorės buvo atliktas tyrimas, kuriuo metu taikant interviu metodą, buvo apklausti Lietuvos Kriminalinės policijos pirmo ir trečio organizuoto nusikalstamumo tyrimo skyriaus atsakingo už terorizmo tyrimą ir prevenciją biuro darbuotojai.

Atlikto tyrimo metu, buvo nustatyta, kad dažniausiai teisinės pagalbos tenka prašyti dėl įtariamų asmenų palaikančių ryšius su tam tikromis teroristinėmis grupuotėmis. Taip pat, pažymima, kad mūsų valstybės geografinė padėtis yra išskirtinė, todėl užsienio teisėsaugai beveik kiekvieną dieną tenka siųsti Lietuvoje atlikto tyrimo metu surinktus duomenis dėl nelegalios šaunamųjų ginklų apyvartos, jų gabenimo per Lietuvos valstybės teritoriją į kitas ES valstybes, nelegalios migracijos, dokumentų padirbinėjimo. Respondentai pažymėjo, kad bendradarbiavimas su užsienio valstybių teisėsaugos pareigūnais tiriant nusikaltimus susijusius su terorizmu dažniausiai vyksta sklandžiai. Bet kartais pareigūnų praktinėje veikloje pasitaiko tam tikrų sunkumų susijusių su dideliu formalizmu bei per daug išplėstu „biurokratiniu aparatu“. Taip pat, respondentai nurodė, kad teisėsaugos institucijoms trūksta tiesioginio prieinamumo prie tam tikrų duomenų bazių bei dažnai gaunamuose prašymuose suteikti tam tikrus duomenis apie asmenį nėra nurodoma konkreti institucija, kuriai priklauso rinkti tokius duomenis, todėl daug laiko užtrunka surasti tinkamą adresatą ir perduoti gautą prašymą.

Tyrimo metu buvo nurodyta, kad renkant tyrimui reikšmingus duomenis pareigūnai aktyviai naudojasi Europolo, Interpolo pagalba, Priumo ir kitomis sistemomis, o bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis dažniausiai vyksta tarptautinių sutarčių pagrindu arba panaudojus „neoficialus kanalus“. Be šių minėtų tarptautinių organizacijų praktikoje tiesiogiai bendradarbiaujama su terorizmo tyrimo funkcijas vykdančiais užsienio pareigūnais dalijantis gerąją praktiką. Ypač naudingos yra rengiamos kasmetinės terorizmo konferencijos, kurių metų analizuojamos naujausios veikų tendencijos, taikomi tyrimo metodai bei užmezgami nauji

tiriančių teroristines veikas asmenų kontaktai. Taip pat pažymima, kad konferencijų metu valstybės narės deleguoti teisėsaugos pareigūnai atsakingi už teroristinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimą, susipažįsta su Europos Komisijos, Europos Parlamento pozicija dėl plintančio terorizmo ES ribose. Kartu analizuoja bendrąją ES padėtį bei keičiantis gerąją patirtimi nustato kovos su terorizmo kryptis.

Praktikoje vykdant ikiteisminį tyrimą naudojamasi Kriminalinės žvalgybos įstatyme numatytais metodais. Respondentai pažymėjo, kad Lietuvoje labai trūksta specialiai teroristinėms veikoms tirti skirtos kriminalistinės terorizmo tyrimo metodikos. Trūksta specialistų, galinčių operatyviai tirti teroristines veikas ir išmanančių šių veikų tyrimo specifiką. Būtini yra apylinkių policijos pareigūnų mokymai tirti nusikaltimus susijusius su terorizmu, taip pat užsienio kalbų tokių kaip arabų, anglų ir kt. žinių tobulinimas.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad atlikto tyrimo metu, be visų minėtų grėsmių mūsų valstybės saugumui, buvo nustatyta nauja, Lietuvai aktuali grėsmė – pavienių asmenų išpuoliai, paremti asmeniniais motyvais dažniausiai nukreipti prieš konkrečios institucijos (pvz. prokuratūros, teismo) darbą. Taip pat tyrimo metu buvo nustatyta, kad vertinant dabartinį terorizmo lygį mūsų valstybėje, teisėsaugos institucijų taikomų prevencijos priemonių yra pakankama ir jos veiksmingai yra taikomos užkardant teroristinius nusikaltimus.

Atliekant tyrimą buvo nustatyta, kad be minėtų bendrų teisėsaugos institucijų prevencijos priemonių taikymo, būtinas yra artimųjų asmenų, kaimynų budrumas bei pastabumas. Pažymima, kad pastebėjus įtartinus asmenius, ar pasikeitusį pažįstamo asmens elgesį, požiūrį, per didelį susidomėjimą sprogstamosiomis medžiagomis, radikalių požiūrių draugų ratą, būtina pranešti teisėsaugos institucijoms, kad jos galėtų imtis prevencijos priemonių (prevencinių pokalbių su specialistais, priklausant nuo situacijos intervencija į tokio asmens gyvenimą), laiku paveikti asmenį ir užkirsti kelią teroristinių veikų darymui. Panašių nuomonių galime rasti teisinėje literatūroje, kur pabrėžiama, kad šeima ir bendradarbiai vaidina svarbų vaidmenį teroristinio akto išvengimo procese[168]. Interviu metu buvo nurodyta, kad teroristinių grupuočių išpuolių Lietuvoje tikimybė yra labai maža, bet pastebimas tarp jaunų žmonių radikalizmo paplitimas, tautinės, rasinės nesantaikos kurstymas, kairiųjų bei dešiniųjų grupių pažiūrų plitimas. Kaip pavyzdys respondentų, buvo pateiktas Vokietijoje taikomas naujas prevencijos metodas – „Deradikalizacijos“ centras. Jame taikant „EXIT“ programą yra dirbama su radikalių požiūrių asmenimis bei jų šeimos nariais, bandant atstatyti paveiktų radikalių pažiūrų asmens psichiką, išugdyti savo veiksmų pasekmių supratimą bei tokiu būdu užkirsti kelią galimam ateityje teroro aktui. Taip pat siekiama įdegti mokslo įstaigose deradikalizacijos programą ir apmokyti jaunimą

[168] Gill P., Horgan J., Deckert P. Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists. *Journal of Forensic Sciences.* 2014, 59(2): 425 – 435, p. 430.

kaip išvengti psichologinės priklausomybės nuo tam tikrų grupių ideologinių pažiūrų. Tokią respondentų nuomonę patvirtina VSD 2014 m. ataskaita, kurioje nurodoma, kad bendrą Europos regiono saugumą staigiai gali paveikti savarankiškai veikiančios islamistų teroristinėms organizacijoms pritariančių ekstremistų grupės, iš konfliktų regionų į Europą sugrįžę ekstremistai bei ekstremistinių ideologijų motyvuoti pavieniai asmenys[169]. Pasak respondentų, tokios prevencijos priemonės kol kas Lietuvai nėra aktualios, bet artimoje ateityje gali tapti viena iš taikomų mūsų valstybėje prevencijos priemone.

Siekiant apsaugoti visuomenę nuo teroristinių veikų, be minėtos antrame skyriuje Saugumo strategijos reikėtų priimti terorizmo prevencijos įstatymą. Daugiau visuomenei teikti informacijos apie teroristų, teroristinių grupių požymius. Tokio pobūdžio informacija neturėtų būti pateikiama tik rinktinės „Aro“ ir VSD oficialiuose tinklalapiuose, kuriuose apsilanko gan mažas asmenų skaičius bet aiškinama rengiant bendruomenės susirinkimus arba per policijos pareigūnus. Visų pirmą, visos prevencijos priemonės turėtų būti nukreiptos į jaunimą, siekiant jį apsaugoti nuo neigiamų radikalizmo idėjų ir pan. Turi būti griežčiau kontroliuojamas internetas ir jame skelbiama informacija susijusi su terorizmu. Kita, reikšminga terorizmo prevencijos priemonė galėtų būti – mokslo ir technologijos saugumo srityje skatinimas, kuriant naujus metodus ir priemones kovai su terorizmu, panaudojant programos „Horizontas 2020“ teikiamomis galimybėmis.

Apibendrinus galima teigti, kad norint veiksmingai kovoti su nusikalstamomis veikomis susijusiomis su terorizmu, būtinas yra kriminalistinės metodologijos harmonizavimas. Nusistačius bendrą kriminalistinę teroristinių nusikaltimų tyrimo metodiką, bendrus tyrimų kokybės reikalavimus bei praktikoje pritaikius abipusio pripažinimo principą, bus sukurta galimybė laisvam įrodymų judėjimui. Harmonizavus kriminalistinę nusikaltimų tyrimo taktiką ir metodiką bus išvengta teisėsaugos institucijų veiklos dubliavimo renkant įrodymus, taip pat bus pagreitintas nusikalstamų veikų tyrimo procesas. Veiksmingai kovoti su teroristinėmis veikomis Lietuvoje padės šių veikų tyrimo metodikos sukūrimas, atitinkamų pareigūnų, tokio pobūdžio veikų tyrimo ypatumų apmokymas, nuolatinis jų dalyvavimas konferencijose, stažuotėse ir pan. Taip pat valstybei būtina priimti terorizmo prevencijos įstatymą. Be minėto įstatymo būtina įsteigti atskirą instituciją, kurios pagrindinė funkcija būtų prevencijos priemonių taikymas. Prevencijos priemonės turėtų būti nukreiptos į visuomenės informavimą apie teroristams būdingus požymius ir jaunimo švietimą apie internete paplitusios radikalizacijos verbavimo propagandos tikslus.

[169] Lietuvos Respublikos valstybės Saugumo departamento grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaita. [interaktyvus]. Vilnius, 2015, p. 17. [žiūrėta 2015-04-5]. <http://www.vsd.lt/Files/Documents/635633000992101250.pdf>.

IŠVADOS

1. Tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikymas tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu tampa neatsėjamu baudžiamojo proceso elementu. Todėl tarptautinio bendradarbiavimo modelis turėtų būti suprantamas kaip tarptautinio bendradarbiavimo elementų sistema, apimanti bendradarbiavimo subjektų (tarptautinių organizacijų, valstybių narių bei trečiųjų šalių teisėsaugos institucijų) tinklinę veiklą, paremtą abipusio pripažinimo principo taikymu bei bendros metodikos suderinimu tarptautinių dokumentų, konvencijų, sutarčių pagrindu.

2. Įvertinus tarptautinių organizacijų funkcijas tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas, galima teigti, kad jos gali būti laikomos valstybių narių duomenų rinkimo, kaupimo įrankiais. Tarptautinės organizacijos kaip vienas iš tarptautinio bendradarbiavimo modelio sudedamųjų struktūros elementų aktyviai prisideda prie teroristinių veikų tyrimo. Jos pačios neturi įgaliojimų pradėti ikiteisminį tyrimą, bet jų surinkti duomenys tampa pagrindu valstybės narės institucijoms pradėti ikiteisminį tyrimą. Todėl, tarptautinės organizacijos kovojančios su teroristiniais nusikaltimais gali būti laikomos tarp valstybių narių surinktų duomenų mainų tarpininkais ir jų pagalbiniais įrankiais baudžiamajame procese.

3. Išanalizavus Lietuvos Respublikos veiklą tarptautiniuose formatuose nustatyta, kad valstybė prisideda prie bendros Europos kriminalistinės erdvės sukūrimo akredituodama teisėsaugos institucijų darbe naujausius kriminalistinius tyrimo metodus, aktyviai dalyvaudama naujų technologijų, sistemų įdegimo procesuose, apmokydama teisėsaugos pareigūnus jais naudotis praktinėje veikloje. Lietuvos mokslininkai rengdami bei dalyvaudami tarptautinėse konferencijose, ne tik semiasi naudingos praktikos bet padeda sukurti ir pritaikyti naujas nusikaltimų tyrimų kriminalistines metodikas. Todėl, norint prisidėti prie saugios Europos sukūrimo, valstybei būtina labiau skatinti mokslininkus išnaudoti programos „Horizontas 2020“ teikiamomis galimybėmis, kurti naujas technologijos priemones, padedančias tyrėjams tirti teroristines ir kitokias, sunkias, apimančias kelias valstybes veikas bei efektyviai praktikoje taikyti prevencijos priemones.

4. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad valstybė prisidedama prie saugios Europos sukūrimo, yra prisijungusi prie tarptautinio antiteroristinio tinklo ATLAS. Dalyvaudama tarptautinėse pratybose, dalydamasi gerąja praktika, įgauna svarbių įgūdžių įkaitų išlaisvinimo operacijose ir yra pasirengusi bet kuriuo metu reaguoti į teroristinį išpuolį bei teikti pagalbą kitoms kaimynėms valstybėms narėms.

5. Atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu, Lietuvoje yra remiamasi kriminalinės žvalgybos įstatyme numatytais metodais bei

vadovaujamasi bendra nusikaltimų tyrimų metodika ir taktika. Atskiros teroristinių veikų tyrimui skirtos metodikos Lietuvoje iki šiol nėra sukurta. Todėl artimiausiu metu mokslininkai turi būti skatinami parengti kriminalistinę teroristinių veikų tyrimo metodiką, su šioms veikoms būdingais tyrimo ypatumais. Minėta metodika turėtų apimti atskirų nusikalstamų veikų tyrimo ypatumus atliekant įvykio vietos apžiūrą, įtariamųjų paiešką, apklausas, derybų vedimo taktiką ir kt.

6. Išanalizavus Lietuvos Respublikos taikomas prevencijos priemones, buvo nustatyta, kad valstybė vadovaujasi Saugumo strategijoje bei Europos Komisijos komunikate numatytomis prevencijos priemonėmis. Tyrimo metu, paaiškėjo, kad šių taikomų prevencijos priemonių Lietuvos valstybei šiuo metu pakanka, bet augant terorizmo grėsmės lygiui valstybėje, artimiausiu laiku yra būtina parengti ir priimti terorizmo prevencijos įstatymą. Be minėto įstatymo būtina įsteigti atskirą instituciją, kurios pagrindinė funkcija būtų prevencijos priemonių taikymas. Prevencijos priemonės turėtų būti nukreiptos į visuomenės informavimą apie teroristams būdingus požymius ir jaunimo švietimą apie internete paplitusios radikalizacijos verbavimo propagandos.

7. Tyrimo metu nustatyta, kad kriminalistinės tyrimo metodologijos ir taktikos harmonizavimas tarptautiniame bendradarbiavime įmanomas tik akreditavus visus tyrimo institucijų taikomus tyrimo metodus. Ikiteisminio tyrimo metu surinktiems duomenims pritaikius abipusio pripažinimo principą ir įgyvendinus ETO direktyvą, gali būti išvengta tyrimo veiksmų dubliavimo bei užtikrintas „laisvas įrodymų judėjimas“ teroristinių veikų tyrime.

PASIŪLYMAI

1. Siekiant veiksmingai kovoti su teroristiniais nusikaltimais, siūlome Lietuvos Respublikos Seimui priimti naują Terorizmo prevencijos įstatymą, kuris apimtų šias normas:

„**1 straipsnis. Įstatymo paskirtis.**

Šio įstatymo paskirtis – nustatyti nusikalstamų veikų susijusių su terorizmo prevencijos priemones bei institucijas atsakingas už terorizmo prevencijos priemonių įgyvendinimą.

2 straipsnis. Pagrindinės įstatymo sąvokos.

Artimieji šeimos nariai – sutuoktinis, asmuo, su kuriuo registruota partnerystė, tėvai, broliai, seserys, seneliai, vaikaičiai, vaikai ir vaikų sutuoktiniai, vaikų sugyventiniai.

Asmuo – Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės fizinis arba juridinis asmuo.

Įtartinas asmuo – asmuo, kuris užmezgęs naujas pažintis kardinaliai pakeičia savo mąstyseną, būdą, rodo didelį susidomėjimą sprogstamosiomis medžiagomis ir palaiko įtartinus ryšius su radikalių pažiūrų asmenimis.

Nusikalstamos veikos susijusios su terorizmu – tai veikos, apimančios Baudžiamojo kodekso 178, 180, 181, 249, 250^1, 250^2, 250^3, 250^4, 250^5, 300 straipsniuose nurodytus nusikaltimus, kuriais siekiama gauti lėšų, įrankių ar priemonių teroristiniams nusikaltimams daryti ar remti grupes, kurių tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus.

Teroristiniai nusikaltimai – tai teroristiniais tikslais padaryti Baudžiamojo kodekso 250 – 252 straipsnyje nurodyti nusikaltimai.

3 straipsnis. Už nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu prevenciją atsakingos institucijos.

Lietuvos kriminalinės policijos biure įsteigtas terorizmo prevencijos skyrius, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, yra institucijos, kurios pagal kompetenciją atsakingos už šiame įstatyme nustatytų nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu prevenciją.

4 **straipsnis. Už terorizmo prevenciją atsakingų institucijų pagrindinės pareigos**

Lietuvos kriminalinės policijos biuras kaip pagrindinė institucija atsakinga už šio įstatymo nuostatų taikymą:

1. renka, analizuoja bendradarbiavimo pagrindu gautą žvalgybos informaciją;
2. bendradarbiauja su užsienio ir tarptautinėmis institucijomis renkančiomis informaciją apie teroristines organizacijas ir jos narius;
3. organizuoja efektyvų šiame įstatyme numatytų priemonių įgyvendinimą.

5 **straipsnis. Teroristiniams nusikaltimams taikomos prevencijos priemonės.**

1 Informacijos apie teroristams būdingus požymius bei radikalizaciją skleidimas organizuojant bendruomenės susirinkimus, rengiant pranešimus, konferencijas, naudojant masines informavimo priemones;

2 Pasitikėjimo linijos įkūrimas, kuriai galima būtų pranešti apie įtartiną artimo šeimos nario elgesį;

3 Policijos pareigūnų apmokymų organizavimas;

4 Dirbančių su radikalizmo, ekstremizmo paveiktais asmenimis ar jų grupėmis specialistų rengimas;

5 Psichologinės, finansinės pagalbos suteikimas nuo terorizmo nukentėjusiems asmenims, raginimas jiems viešai kalbėti apie teroristų požymius, patį teroristinį įvykį;

6 Jaunimo kritinio mąstymo apie ekstremistų, radikalistų idėjas skatinamųjų programų rengimas;

7 Privataus sektoriaus skatinimas bendradarbiauti kovojant su internete plintančiu verbavimu;

8 Tarpžinybinio bei tarpvalstybinio bendradarbiavimo palaikymas bei skatinimas;

9 Pareigūnų, tiriančių terorizmo duomenis aprūpinimas reikiama, patikima informacija;

10 Naujausių technologijų įdegimas pareigūnų darbe.

6 straipsnis. Žalos atlyginimo tvarka

Žala, atsiradusi dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų, taikant šiame įstatyme numatytas prevencijos priemones, atlyginama įstatymų nustatyta tvarka.

7 straipsnis. Atsakomybė

Pareigūnai ir asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.“

2. Siekiant efektyvesnio nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu tyrimo, rekomenduojama mokslininkams sukurti naują, bendrą, kriminalistinę teroristinių veikų tyrimo metodiką. Kriminalistinė teroristinių veikų tyrimo metodika privalo apimti ikiteisminio tyrimo organizavimą, vadovavimą jam, atliekamų atskirų tyrimo veiksmų ypatumus. Joje turi atspindėti teroristinių veikų susijusių su sprogstamosiomis medžiagomis, įkaitų paėmimo, verbavimo, melagingų pranešimų apie teroristinį aktą tyrimo ypatumai, taip pat privalo būti aiškiai aprašyta taktinių veiksmų atkimo tvarka.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Tarybos 2004 m. spalio 26 d. reglamentas (EB) Nr. 2007/2004 įsteigiantis Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą. [2004] L 349/1.
2. Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. balandžio 3 d. direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. [2014] L 130/1.
3. Tarybos 2010 m. vasario 26 d. rezoliucija 2010/C70/01 dėl pavyzdinio susitarimo dėl jungtinės tyrimo grupės (JTG) sudarymo projektas. [2010] C 70/1.
4. Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pagrindų sprendimas 2002/465/TVR dėl jungtinių tyrimo grupių [2002] L 162/1.
5. Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. pagrindų sprendimas 2009/905/TVR dėl kriminalistinių laboratorinių tyrimų paslaugų teikėjų akreditacijos. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. [2009] L 322.
6. Tarybos 2008 m. lapkričio 28 d. pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. [2008] OL 2008 L 330.
7. Tarybos 2008 m. gruodžio 18 d. pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose. Europos Sąjungos leidinys. [2008] L 350/72.
8. Tarybos 2008 m. birželio 23 d. sprendimas 2008/617/TVR dėl Europos Sąjungos valstybių narių specialiųjų intervencijos padalinių bendradarbiavimo krizinėse situacijose gerinimo. [2008] L210/73.
9. Tarybos 2008 m. birželio 23 d. sprendimas 2008/616/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirmą kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo. [2008] L210/12.
10. Tarybos 2011 lapkričio 23 d. išvados dėl Europos kriminalistikos 2020 vizijos, įskaitant Europos kriminalistikos erdvės sukūrimą ir kriminalistikos infrastruktūros Europoje plėtojimą, projektas. [2011], 12391/2/11.

Lietuvos teisės aktai

11. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250**1** , 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249**1**, 250**1**, 250[3], 250[4], 250[5], 252**1** straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. XII-497.

12. Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. VIII-49.

13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. 1324 „Dėl tarpvalstybinio keitimosi DNR duomenimis, daktiloskopiniais duomenimis, transporto priemonių registracijos, jų savininkų ir valdytojų duomenimis ir informacija, susijusia su didelio masto tarpvalstybinio pobūdžio renginiais ar teroristinių nusikaltimų prevencija, tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 137 – 6494.

14. Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministro 2015 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. 1V-73 „Dėl atsakingų institucijų paskyrimo“. *TAR*. 2015, Nr. 1823.

15. Lietuvos policijos Generalinio komisaro 2004 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. V-67 dėl Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras“ nuostatų patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 33.

Lietuvos tarptautinės sutartys

16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos ministrų kabineto susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su nusikalstamumu ir tarptautiniu terorizmu. (sudaryta 2007-04-12, įsigaliojo 2008-02-12). *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 20 – 720.

17. Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (sudaryta 1993-07-07, įsigaliojo 1994-11-20).*Valstybės žinios.* 1994, Nr. 91.

18. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. (sudaryta 1992-07-21, įsigaliojo 1995-01-21). *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 13 – 296.

19. Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose. (sudaryta 1993-01-26, įsigaliojo 1993-10-18). *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 14 – 234.

20. Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. (sudaryta 1993-02-09, įsigaliojo 1995-02-18). *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 19.

21. Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. (sudaryta 1997-02-20, įsigaliojo 1998-07-10). *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 101 – 2552.

22. Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių. (sudaryta 1992-11-11, įsigaliojo 1994-04-03). *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 28.

23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstybių Vyriausybės sutartis dėl savitarpio teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose. (sudaryta 1998-01-16, įsigaliojo 1999-08-26). *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 59 – 1660.

Lietuvos teismų praktika

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-184/2014.

25. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

26. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-209/2007.

27. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2008 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-22-361/2008.

Specialioji literatūra

28. Aleksandrowicz T., Liedel K., Piesecka P. *Bezpieczeństwo w XXI wieku: asymetryczny świat*. Warszawa, 2011.

29. Aleksandrowicz T. Nowy terroryzm. *Współczesne zagrożenia terroryzmem oraz metody działań antyterrorystycznych*. Szczytno, 2007.

30. Aleksandrowicz T. *Terroryzm międzynarodowy*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickiego i Profesjalne, 2008.

31. Antonov V. P. *Osobennosti organizaciji proizvodstva osmotra mesta proishestvija po delam terroristicheskoj napravlennosti* [Features of the organization of production inspection of the scene for a terrorist nature]. Moskva: Jurlitinform, 2006.

32. Averjanova T. V., *et al*. *Kriminalistika* [Criminalistic]. Moskva: Norma. 2001.

33. Balashov D. N., Balashov M. N., Malikov S. V. Kriminalistika. Uchebnik [Criminalistics. Textbook]. Moskva: INFRA-M, 2009.

34. Barnard C., Odudu O. *The Outer Limits of European Union Law*. Bloomsbury Publishing, 2009.

35. Beljajevoj L. I. *Ugolovnaja politika i jejo realizacija organami vnutrennych del* [Criminal policy and implementation by the internal Affairs]. Moskva, 2003.

36. Bilevičiūtė E., *et al*. European Forensic Science 2020 in Lithuania. Worl Academy of Science, Engineering and Technology *International Jurnal of Social, Education, Economics and Management Engineerind*. 2014, 8(6): 1875 - 1883.

37. Block L. Europe‘s emerging counter-terrorism elite: the Atlas network. *Terrorism Monitor In- Depth Analysis of the War on Terror*. March, 2007, 10-12.

38. Bolechów B. *Terroryzm. Aktorzy, statyści, widownie.* Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010.

39. Bunker R. J. *Neetworks, Terrorism and Global Insurgency*. New York: Routledge, 2005.

40. Czulda R., Łoś R., Zacharski J. *NATO wobec wyznań współczesnego świata*. Instytut Badań nad Stosunkami międzynarodowymi, 2013.

41. Davidov E. V. *Techniko-kriminalisticheskoje obespechenije raskrytja i rassledovanija aktov terrorizma, sovershennyx s primenenijem vzryvnych ustroistv* [Technical-criminalistic support of detection and investigation of acts of terrorism, committed with the use of explosive devices]. Disertacija. Volgograd: Volgogradskaja Akademija, 2004.

42. Fiodorova A. Naujos kovos su nusikalstamumu galimybė Europos Sąjungoje – Prium sprendimas. *Lietuvos Policijos žurnalas*. 2008, 21: 109 – 447.

43. Gill P., Horgan J., Deckert P. Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists. *Journal of Forensic Sciences.* 2014, 59(2): 425 – 435.

44. Girard J. E. *Criminalistics: Forensic Science, Crime and Terrorism*. Jones & Bartlett Learning, 2011.

45. Gocharova T. A. *Kriminalisticheskaja charakteristika terrorizma* [The Criminalistic characteristic of terrorism]. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-10]. < http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=1701>.

46. Gutauskas A., Kalesnykas P., Petrošius D. Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema. *Jurisprudencija.* 2004, 63(55), 24 – 45.

47. Jagusiak B. *Studia Bezpieczeństwa międzynarodowego*. Warszawa: Wojskowa Akademija Techniczna, 2011.

48. Jurka R., *et al*. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. II dalis. *Kriminalistika tarptautiniame bendradarbiavime baudžiamajame procese abipusio pripažinimo link.* Vilnius; Charkovas: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2013.

49. Juškevičiūtė J., *et al. Kriminalistika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.

50. Kardanov R. R. *Koncepcija sozdanija i ispolzovanija informacjonno – analicheskoj bazy sledov priminenija ognestrelnogo oruzyja dla raskrytija i rassledovanija prestuplenij, svjazannych s terrorizmom* [The concept of creation and use of information and analytical base traces of use firearms for the disclosure and investigation of crimes related with terrorism]. Volgograd, 2007.

51. Keinys S. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Septintasis leidimas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012.

52. Korshunova O. N., Stepanova A. A. *Kurs kriminalistiki. Tom I.* [Course criminalistic. Volume I].Sankt - Peterburg, 2004.

53. Kotkin S. N. *Rassledovanije zachvata zalozhnikov* [Investigation of the hostage - toking]. Krasnodar, 2011.

54. *Kratkij kurs lekcij po discipline „Kriminalistika“* [Short course of lectures on discipline "Forensics“]. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-10]. < http://studme.org/195803027575/pravo/osobennosti_taktiki_otdelnyh_sledstvennyh_deystviy_vo zobnovlennym_proizvodstvom_ugolovnym_delam#51>.

55. Kruopas J., *et al*. *Lietuvių kalbos žodynas.* VIII Tomas. Vilnius: Minties leidykla, 2012.

56. Kuklianskis S., Matulienė S. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. *Jurisprudencija*, 2002, 29(21): 49 - 65.

57. Kurapka V. E., *et al. Kriminalistika: taktika ir metodika.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.

58. Kurapka V. E, *et al*. *Specialių žinių tiriant nusikaltimus mokslinė koncepcija ir jos įgyvendinimo mechanizmas.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.

59. Kurapka V. E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikalstamų veikų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas – dabarties mokslinis įdirbis ir ateities perspektyvos. *Jurisprudencija*. 2005, 65(57): 107-112.

60. KurapkaV. E., Matulienė S., Bilevičiūtė E., *et al*. The current reforms on forensic science: international experirnce and first steps in Lithuania. *International Journal of Academic Research.* 2014, 6(6): 472 – 476.

61. Kurapka V. E., Matulienė S., Panomariovas A., *et al*. *Baudžiamasis procesas: nuo teorijos iki įrodinėjimo.* Vilnius: Mokslo studija, 2011.

62. Kustov A. M. Mechanizm prestupnoj detelnosti terroristicheskoj organizaciji. *Vestnik kriminalistiki* [The mechanism of the criminal activities of the terorist organization. Bulletin of criminalistics]. Moskva, 2003, 6: 34 – 38.

63. Liedel K. *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrozeń bezpieczeństwa narodowego*. Toruń, 2006.

64. Liedel K. *Nowe technologie w przeciwdziałaniu terroryzmowi.* Warszawa: System PROTEUS, 2009.

65. Liedel K. *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa.* Warszawa, 2010.

66. Navickienė Ž. *Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.

67. National Research Council. *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward*. Washington, DC: The National Academies Press, 2009.

68. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. *Kriminalistika*. Vilnius, 1985.

69. Paukštė A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.

70. Piasecka P., Liedel K. *Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu terroryzmu*. Warszawa, 2004.

71. Puškorius S. Bendradarbiavimo efektyvumas. Viešoji politika ir administravimas. 2007, 20: 24 – 31.

72. Račius E., *et al. Tarptautinės antiteroristinės kovos iššūkių Lietuvai analizė.* Vilniaus universiteto leidykla, 2007.

73. Raminov. A. *Organizacija rasledovanija pervonachalnogo etapa rasledovanija zavedomo lozhnogo soobshchenja ob akte terrorizma* [Investigation of the initial stage of the investigation with false messages about the act of terrorism]. Daklad. Moskva, 2010.

74. Ranstorp M. *Mapping Terrorism Research: State of the Art, Gaps anf Future Direction*. Routledge, 2006.

75. Rezvan A. P., *et al. Kriminalistika. Uchebnik* [The forensics. Tutorial]. Moskva: COKR MVD Rosiji, 2006.

76. Satzger H. *International and European Criminal Law*. München: C. H. Beck. 2012.

77. Saveljeva M. V. Smushkin A. B. *Kriminalistika*. Uchebnik [The Forensics. Tutorial]. Izdatelskij dom „Dashkov i K“. 2009.

78. Shakurov R. R., *et al. Kriminalisticheskaja metodika rassledovanija prestuplenij* [Forensic crime of investigation methodology]. Tashkient, 2013.

79. Stekolnikov V. A. *Raskrytije i rassledovanije terroristicheskich aktov, sovershajemych s primenenijem oruzyja i vzryvnych ustroistv* [The disclsure and investigation of terrorist acts, commited with the use weapons and explosive devices]. Volgograd, 2008.

80. Stolbov A. N. *Metodika rassledovanija zavedomo lozhnogo soobschenja ob akte terrorizma* [Methods of investigation of false reports about a terrorist act]. Disertacija. Kanditat jurisdicheskich nauk. Moskva: Akademija Upravlenija MVD Possiji, 2007.

81. Šatas M. Bendradarbiavimo atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas samprata. *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. Kolektyvinė monografija*. Vilnius, 2009, 235 – 250.

82. Telegina T. D. Nekotoryje problemy formirovanija metodiki rassledovanija terrorizma [Some problems of formation of methodology of investigation of terrorism]. *Sovremennyje raznovidnosti rossijskoj i mirovoj prestupnosti: sostojanije, tendenciji, vosmozhnosti i perspektivy protivodejstvija*. Saratov: Satellit, 2005, 273-277.

83. Tishkin D. V. *Kriminalisticheskaja charakteristika i osobennosti rassledovanija zavedomo loznogo soobshchenija ob akte terrorizma* [Criminological characteristics and features of the investigation deliberately false report about act of terrorism]. Disertacija. Kanditat jurisdicheskich nauk. Jekaterinburg: Uralskij juridicheskij institut, 2002.

84. Ubelaker D. H. *Forensic Science: Current Issues, Future Directions.* Wiley-Blackwell, 2012.

85. Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004.

86. Vasiliauskienė V. *Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.

87. Wilhelm D., Hirschmann K., Tophoven R. *Terroryzm.* Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009.

88. Wilkinson P. *International terrorism: the changing threat and the UE's response*. Paris: Institute for Security Studies, 2005.

89. *Visuotinė lietuvių kalbos enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2003.

90. Wojciechowski S. „Sieć'' przyczyn współczesnego terroryzmu – analiza czynników, mechanizmów i modeli. *Przegląd politologiczny*. 2011, 3: 63-78.

91. Zito N. O. *Światowa walka z terroryzmem a ochrona praw człowieka* [interaktyvus]. 89 - 104 [žiūrėta 2014-12-08]. <www.bbn.gov.pl/download/1/1977/zeszyt9zito.pdf>.

92. Zorin G. A. *Kriminalisticheskaja metodologija.* [Criminalistics metodology]. Minsk: Amalfeja, 2000.

Kiti šaltiniai

93. Advokatų kontora VARUL ir partneriai. Tyrimo projekto išvados „Europos Prokuratūros steigimo perspektyvos – Lietuvos požiūris, teisiniai ir politiniai aspektai“ [interaktyvus]. Vilnius, 2011. [žiūrėta 2015-03-30]. < file:///C:/Users/kocia/Desktop /europos%20prokurat%C5%ABros%20steigimo%20perspektyvos.pdf>.

94. Council, of the European Union 2005 April 25 Discussion document on a normative Framework for "ATLAS". [2005] 8434/05.

95. Council of the European Union 2013 April 17 Atlas common challenge 2013: „All together to protect you!“. [2013] 8570/13.

96. Eurojusto 2008 m. metinė ataskaita [interaktyvus]. Eurojust, 2009 [žiūrėta 2015-01-25]. <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/ Annual%20Report%202008/Annual-Report-2008-LT.pdf>.

97. Europolo 2011 m. veiklos apžvalga: bendroji Europolo veiklos ataskaita Nr. 1423-74r2 [interaktyvus]. Haga, 2012 [žiūrėta 2015-01-18]. < https://www.europol. europa.eu/category/publication-category/key-publications/europol-review>.

98. Europol. *TE – SAT 2013 European Union Terrorism Situation and Trend Report* [interaktyvus]. European Police Office, 2013 [žiūrėta 2014-12-10] < https://www.europol. europa.eu/content/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>.

99. Europol. *TE – SAT 2014 European Union Terrorism Situation and Trend Report* [interaktyvus]. European Police Office, 2014 [žiūrėta 2014-12-10] < https://www.europol. europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>.

100. Europos Bendrijų komisijos 2004 m. spalio 1 d. pasiūlymas 2004/0215(CNS) dėl Tarybos sprendimo įsteigti Europos policijos koledžą (CEPOL), kaip Europos Sąjungos instituciją [2004] KOM(2004)623.

101. Europos Komisija. *Bendra Europos prieglobsčio sistema*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014.

102. Europos Komisijos 2014 m. sausio 15 d. pranešimas spaudai „Stiprinimas ES atsakas radikalėjimui ir smurtiniam ekstremizmui [interaktyvus]. Briuselis, 2014. [žiūrėta 2015-03-25]. < http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-18_lt.htm>.

103. Europos Komisijos Tarybos 2013 m. liepos 17 d. reglamento pasiūlymas COM(2013) 534 dėl Europos prokuratūros įsteigimo. [2013] 2013/0255 (APP).

104. Europos Parlamento 2009 m. birželio 24 d. pasiūlymas COM(009) 293 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiama didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra. [2009] 2009/0089(COD).

105. Europos Sąjungos 2005 m. lapkričio 30 d. pranešimas 14469/3/05 REV 4, dėl kovos su terorizmu strategijos. [2005] DG H2.

106. 2005 m. kovo 3 d. Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje. [2005] C53/01.

107. Komisijos 2009 m. rugsėjo 10 d. Tarnybų darbinis dokumentas pridedamas prie Tarybos reglamento iš dalies pakeistas pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas SEK(2009) 937 dėl sistemos EURODAC sukūrimo pirštų atspaudams lyginti siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai. [2009] C7-0218/09.

108. Komisijos 2014 m. sausio 15 d. komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui COM(2013)941 dėl teroristinio radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo prevencijos. [2014].

109. Lietuvos policijos 2014 metų veiklos ataskaita. [interaktyvus] Vilnius, 2014. [žiūrėta 2015-02-15]. < http://www.lpveteranai.lt/out_data/policijos-veiklos-ataskaita_2014.pdf>.

110. Lietuvos Respublikos Valstybės Saugumo Departamento grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaita [interaktyvus]. Vilnius, 2015 [žiūrėta 2015-04-5]. < http://www.vsd.lt/Files/Documents/635633000992101250.pdf>.

111. Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos 2012 metų veiklos ataskaita. Nr. 1VN – 1 [interaktyvus]. Vilnius, 2013 [žiūrėta 2015-01-30]. < http://www.fntt.lt/uploads/ docs/2012_VRM_ATASKAITA.pdf>.

112. Memorandum of Undertanding on Cooperation between Frontex and Eurojust [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-10]. < http://eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/ agreements/Memorandum%20of%20Understanding%20between%20Eurojust%20and%20Front ex%20(2013)/Frontex-Eurojust-2013-12-18_EN.pdf>.

113. OSCE Ministerial Council 4 December 2001 Decision No. 1, Combating Terrorism. [2001] MC(9) Journal No. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-16]. < http://www.osce.org/ru/mc /22649?download=true>.

114. OSCE Perlanent Council 7 December 2012 Decision No. 1063, OSCE Consolidated Framework For The Fight Against Terrorism. [2012] PC Journal No. 934 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-01-15] <https://www.osce.org/ru/pc/98542?download=true>.

115. Report on the Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World. [interaktyvus]. Brussels, 2008. [žiūrėta 2015-01-10]. < http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf >.

116. Tarybos 2009 m. rugsėjo 23 d. pranešimas 13598/09 dėl Jungtinių tyrimo grupių darbo vadovo [2009] DG H 2B.

117. Tarybos 2011 m. lapkričio 23 d. išvados 12391/2/11 REV 2 dėl Europos kriminalistikos 2020 vizijos, įskaitant Europos kriminalistikos erdvės sukūrimą ir kriminalistikos infrastruktūros Europoje plėtojimą, projektas. [2011] DG H 2C.

Internetinės svetainės

118. Europos Tarybos internetinė svetainė. < http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_lt.htm>.

119. Policijos departamento prie Vidaus Reikalų Ministerijos internetinė svetainė. < http://www.policija.lt/>.

120. Lietuvos Policijos Antiteroristinių operacijų rinktinės „ARAS“ internetinė svetainė < http://aras.policija.lt/>.

121. Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministerijos internetinė svetainė. < http://www.ird.lt/>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo įvertinti tarptautinių organizacijų bendradarbiavimą tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas. Pateikti jų perspektyvą bei retrospektyvą kovojant su teroristinėmis veikomis. Darbe nustatytas tarptautinių organizacijų specifiškumas tarptautinio bendradarbiavimo modelio taikyme, jų pagrindiniai privalumai ir trūkumai kovojant su teroristinėmis veikomis.

Atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad šiuolaikinis baudžiamasis procesas yra neįmanomas be tarptautinio bendradarbiavimo. Todėl nusikaltimų operatyvus, efektyvus tyrimas tampa priklausomas nuo kriminalistikos metodikos ir taktikos harmonizavimo bei ateities perspektyvų nustatymo. Darbe pateikiama Lietuvos Respublikos veikla tarptautinėje erdvėje kovojant su terorizmu bei nurodomos valstybės viduje taikomos prevencijos priemonės. Tyrimo metu nustatyta, kad sunkėjant teroristinėms veikoms, būtina valstybei priimti terorizmo prevencijos įstatymą ir paskirti instituciją atsakingą už prevencijos priemonių taikymą. Galiausiai pristatomi atskirų teroristinių veikų tyrimo ypatumai bei nurodoma būtinybė kurti bendras kriminalistines terorizmo tyrimo metodikas, organizuoti profesinius mokymus bei užsienio stažuotes tyrimą atliekantiems pareigūnams. Taip pat pateikiamos pagrindinės kriminalistinės metodologijos bei taktikos harmonizavimo priemonės tarptautiniame bendradarbiavime.

Reikšminiai žodžiai: *tarptautinis bendradarbiavimas, tarptautinės organizacijos, terorizmas, kriminalistikos taktika ir metodologija, terorizmo prevencijos priemonės*

ANNOTATION

The aim of the Master's thesis was to assess the cooperation between international organisations during the investigation of acts relating to terrorism and to present criminological history and perspective of these acts. The specificity of the activities by international organisations during the application of the model of international cooperation were characterised and the main advantages and disadvantages during the fight against terroristic acts were identified.

The study has shown that the modern criminal process is impossible without international cooperation. Therefore, expeditious and efficient investigation becomes dependent on the harmonisation of forensic techniques and tactics and the identification of prospects for the future. The thesis presents the activities of the Republic of Lithuania in the international environment during the fight against terrorism, and identifies preventive measures applied within the State. The study has shown that, due to the increased severity of terrorist acts, it is necessary for the State to adopt the Act on the Prevention of Terrorism and to designate an authority responsible for prevention measures. Finally, the thesis presents the peculiarities of the investigation of individual terroristic acts, and indicates the necessity to develop common criminalistic methodologies for the investigation of terrorism, and to organise professional training and placements abroad for officers conducting the investigation. Also, the main measures for the harmonisation of criminological methodology and tactics in the international cooperation are presented.

Keywords: *international cooperation, international organisations, terrorism, forensic tactics and methodology, preventive measures against terrorism*

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Dudinska B. Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas/ Baudžiamosios teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Vidmantas Egidijus Kurapka – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2015.

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo įvertinti tarptautinių organizacijų bendradarbiavimą tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas. Pateikti šių veikų kriminalistinę retrospektyvą bei perspektyvą. Siekiant šių tikslų, pirmiausiai buvo išvesta tarptautinio bendradarbiavimo modelio samprata ir jos struktūros elementai. Jų pagrindu buvo analizuojama tarptautinių organizacijų veikla bei pateikta jų reikšmė tarptautinio bendradarbiavimo modelyje. Tyrimo metu nustatyta, kad minėto modelio pritaikymas organizacijų praktinėje veikloje be savo privalumų turi atitinkamų trūkumų, todėl jų pašalinimas turėtų tapti tarptautinės bendruomenės ateities perspektyvomis.

Tyrimo metu buvo analizuojama Lietuvos Respublikos praktika kovojant su terorizmu. Nustatyta, kad valstybė prisideda prie bendros Europos kriminalistinės erdvės sukūrimo taikydama teisėsaugos institucijų darbe naujausius kriminalistinius tyrimo metodus. Aktyviai dalyvaujant naujų technologijų įdegimo procesuose, teisėsaugos institucijos susiduria su pareigūnų kompetencijos trūkumu bei ribotais institucijų ištekliais. Taip pat, nustatyta tyrimo institucijų veiklos dubliavimo problematika bei ribota Lietuvos mokslininkų integracija vykdant tarptautinius tyrimus. Todėl norint prisidėti prie saugios Europos sukūrimo, valstybei būtina labiau skatinti mokslininkus išnaudoti programos „Horizontas 2020“ teikiamomis galimybėmis.

Nemažas dėmesys darbe skiriamas valstybės taikomoms prevencijos priemonėms. Atliktas tyrimas parodė, kad mūsų valstybei Saugumo strategijoje išvardytų prevencijos priemonių pakanka. Bet atsižvelgiant į didėjantį terorizmo grėsmės lygį Lietuvoje būtina artimiausiu laiku priimti terorizmo prevencijos įstatymą bei paskirti atskirą instituciją atsakingą už prevencijos taikymą valstybės viduje.

Magistro baigiamajame darbe pateikiama kriminalistinė teroristinių nusikaltimų charakteristika bei atskirų teroristinių veikų tyrimo ypatumai. Atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad mūsų valstybėje trūksta pareigūnų išmanančių terorizmo tyrimo ypatumus, bei bendros kriminalistinės tyrimo metodikos. Todėl pagrindinės kriminalistikos metodologijos ir taktikos harmonizavimo priemonės turėtų apimti tyrimų institucijų akreditavimą, abipusio pripažinimo principo pritaikymą tarptautiniame tyrime, bendras įrodymų rinkimo priemones bei jų reglamentaciją, taip pat Europos Prokuratūros įsteigimo direktyvos priėmimą.

Įgyvendinant darbe iškeltus tikslus ir uždavinius, buvo analizuojami Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų darbai, Lietuvos teismų praktika, buvo remtasi tarptautiniais dokumentais bei atlikto interviu metodo rezultatais.

SUMMARY

Dudinska B. International Cooperation Investigating Terrorism-related Acts / Master‘s Thesis in Criminal Law. Supervisor prof. dr. Vidmantas Egidijus Kurapka – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Criminal Law and Procedure, 2015.

The aim of the Master's thesis was to assess the cooperation between international organisations during the investigation of acts relating to terrorism and to present criminological history and perspective of these acts. In order to achieve these aims, the concept of international cooperation model and its structure elements was derived. On this basis, activities by international organisations were analysed and their importance for the international cooperation model was demonstrated. The study has shown that the application of the model by organisations in practice has both advantages and disadvantages, and their elimination should become future prospects of the international community.

The study has analysed the practice of the Republic of Lithuania regarding the fight against terrorism. It was found that the State contributes to the creation of the common European area of justice by applying the latest forensic methods in the activities of law enforcement authorities. Law enforcement authorities participating in the innovation processes are faced with incompetent officials and limited institutional resources. Moreover, the problem of overlapping activities of investigatory authorities and limited integration of Lithuanian scientists conducting international research has been identified. Therefore, in order to contribute to the creation of secure Europe, the State must encourage researchers to use the programme “Horizon 2020” and make full use of the possibilities that the programme offers.

The thesis focuses on prevention measures applied by the State. The study has revealed that the preventive measures identified in the national security policy are sufficient for our State. However, taking into account the growing terrorist threat level in Lithuania, it is absolutely vital to accept the act on the prevention of terrorism and to designate a separate authority, which would be responsible for the application of prevention measures in the State.

The Master's thesis presents the criminalistic characteristics of terrorist crimes and peculiarities of the investigation regarding separate terrorist acts. The study has shown that our country lacks officials who are familiar with the peculiarities of the investigation of terrorism, and forensic investigative techniques. Therefore, the main harmonisation measures for forensic methodology and tactics should include the accreditation of investigative institutions, the application of the principle of mutual recognition in the international investigation, common measures for collecting evidence and their regulations, and the adoption of the directive regarding the establishment of the European Public Prosecutor's Office.

In order to achieve the aim and objectives, the thesis analysed scientific literature by Lithuanian and foreign scientists, and Lithuanian case-law, and took into account international documents and the results of a conducted interview.

PRIEDAI

Interviu protokolas.

Interviu data: .....

Interviu vieta: .....

Interviu laikas: .....

Institucijos pavadinimas: GP[170] VAVPK[171] LKPB[172]

Interviu davėjo stažas (patirtis) tarptautinio bendradarbiavimo srityje tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu .....

Klausimai, susiję su tarptautiniu bendradarbiavimu:

1 Klausimas. Kokią dažniausiai praktikoje taikote bendradarbiavimo formą Lietuvos Respublikoje ir bendradarbiaujant su užsienio valstybėmis?

1) pranešimai raštu;

2) informavimas telefonu;

3) susirašinėjimas elektroniniu paštu;

4) kitą: .....

2 Klausimas. Kaip dažnai ir dėl kokių nusikaltimų tenka prašyti pagalbos užsienio valstybių teisėsaugos institucijų?

Atsakymas: .....

3 Klausimas. Gal galite pakomentuoti, su kokiomis institucijomis (Lietuvos, tarptautinėmis) tenka bendradarbiauti tiriant nusikaltimus? Gal galite trumpai apibūdinti šį procesą?

Atsakymas: .....

4 Klausimas. Ar užsienio valstybių teisėsaugos institucijos noriai teikia informaciją susijusią su pradėtu ikiteisminiu tyrimu Lietuvoje?

Atsakymas: .....

5 Klausimas. Kaip vertinate ikiteisminio tyrimo subjektų bendradarbiavimą tiriant nusikalstamas veikas? Ar jis yra pakankamas?

Atsakymas: .....

6 Klausimas. Jūsų nuomone, kokios dažniausiai pasitaikančios bendradarbiavimo problemos atliekant ikiteisminį tyrimą? Kokių matote jame trūkumų?

1) Informacijos trūkumas;

[170] Generalinė prokuratūra
[171] Vilniaus apskrities Vyriausiasis policijos komisariatas
[172] Lietuvos Kriminalinės policijos biuras

2) Kvalifikacijos nepakankamumas;

3) Nepakankamas teisinis reguliavimas;

4) Kiti trūkumai .....

8 Klausimas. Kaip Jūsų manymu, galima būtų pagerinti tarptautinį institucijų bendradarbiavimą?

Atsakymas: .....

9 Klausimas. Kokius galėtumėte nurodyti tarptautinio bendradarbiavimo privalumus?

Atsakymas: .....

Klausimai, susiję su teroristinių veikų tyrimu:

10 Klausimas. Kaip dažnai tenka tirti nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu?

Atsakymas: .....

11 Klausimas. Kokios dažniausiai praktikoje pasitaikančios teroristinių veikų rūšys?

1) Nusikalstamos veikos susijusios su teroristinių grupių finansavimu;

2) Sprogstamieji išpuoliai;

3) Įkaitų paėmimas;

4) Melagingi pranešimai apie teroristinius išpuolius;

5) Kitą: .....

12 Klausimas. Su kokia didžiausia problema susiduriama tiriant teroristines veikas?

1) Informacijos trūkumu;

2) Pareigūnų trūkumu;

3) Nekompetentingais pareigūnais;

3) Teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo formalumais;

4) Kitą: .....

13 Klausimas. Su kokiomis institucijomis tenka bendradarbiauti tiriant nusikalstamas veikas susijusias su terorizmu?

Atsakymas: .....

14 Klausimas. Ar Jums tiriant šias veikas pagelbėtų tokių nusikaltimų tyrimo kriminalistinės metodikos rekomendacijos?

Atsakymas: .....

15 Klausimas. Kokius galėtumėte išvardyti naujus kriminalistinius tyrimo metodus taikomus tiriant teroristines veikas?

Atsakymas: .....

15 Klausimas. Ar Jums reikėtų mokymų (paskaitų, praktinių užsiėmimų ir pan.) nusikalstamų veikų susijusių su terorizmu tyrimo organizavimo, planavimo, bendradarbiavimo su kitomis institucijomis klausimais?

Atsakymas: .....

16 Klausimas. Gal Jums teko dalyvauti tarptautinėse konferencijose skirtose tarptautinio bendradarbiavimo kovojant su terorizmu problematikai nagrinėti? Jei taip, kokie klausimai joje nagrinėjami?

Atsakymas: .....

17 Klausimas. Jūsų nuomone, ar šios konferencijos yra reikalingos, naudingos Lietuvai?

Atsakymas: .....

18 Klausimas. Ar Jums teko girdėti apie bendros Europos kriminalistikos erdvės sukūrimą ir kriminalistikos infrastruktūros Europoje plėtojimą?

Atsakymas: .....

19 Klausimas. Kaip vertinate šį vykdomą projektą? Ar sutiktumėte bendradarbiauti jį vykdant?

Atsakymas: .....

20 Klausimas. Jūsų nuomone, kokios galimos terorizmo prevencijos priemonės?

1) Žmonių ar jų grupių pažeistų interesų atstatymas;
2) Žvalgybos stiprinimas;
3) Pasirengimas teroristinio akto likvidavimui;
4) Tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarptautiniu mastu;
5) Teisėsaugos pareigūnų apmokymai suteikiant pagalbą nukentėjusiems;
6) Kitos priemonės/ pastabos .....

21 Klausimas. Kaip vertinate dabartines taikomas prevencijos priemones Lietuvoje? Jūsų nuomone, ar jos veiksmingos?

Atsakymas: .....

Ačiū už pokalbį.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2015-04-28
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Baudžiamosios teisės ir proceso instituto, baudžiamosios teisės ir kriminologijos programos

Studentė Božena Dudinska

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„ Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____

(parašas) (vardas, pavardė)